Anul XXV
14
(1 039)
Sîmbătă
3 aprilie
1982
12 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Memorabila zi

Prin toată puterea sa de eveniment politic și social, cu marea sa încărcătură de semnificații și sentimente patriotice fundamentale, momentul de acum opt ani, ilustrativ pentru o întreagă perioadă pe care o străbatem, ne definește în prim-plan însăși ideea de unitate și starea raporturilor noastre multiple, solidare, pe tărîmul existenței materiale și spirituale. Prin votul unanim al [illegible] legislativ suprem [illegible], prin votul unanim al [illegible]unit, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost investit atunci cu înalta răspundere de președinte al Republicii Socialiste România. A fost pentru noi toți acea clipă unică și solemnă, de referință, cînd prin jurămîntul primului nostru președinte ne-am regăsit în întregimea conștiinței și devotamentului exemplar, făcînd astfel un viu legămînt de credință față de popor și țară și un mod propriu, revoluționar, de a fi. În capitolele istoriei din acești ani, tot acest jurămînt are echivalența în fapte și se măsoară generos în noi trepte de progres și civilizație. În noi cuceriri și noi consolidări economice, politice și sociale de natură să ne explice, să ne angajeze și mai hotărît pe traiectul înfăptuirii neabătute a programului partidului, programul bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Cultura însăși a beneficiat în toți acești ani de un nou cadru de manifestare și a dobîndit noi certitudini, noi condiții în afirmarea valorilor sale. Festivalul național „Cîntarea României" este un puternic argument. Și o dovadă cît se poate de elocventă a locului și rolului pe care îl dețin în societatea noastră și în etapa actuală — mai ales — literatura, știința și arta, tot acest univers prin excelență al iluminării oamenilor și al aprofundării spiritului creator. De aici, [illegible] ceea ce ne unește și ne înscrie pe planul creației, au apărut, evident, și cerințe și răspunderi noi. **Am spus cîndva niște gînduri ale lui Leonardo Da Vinci — dacă nu mă înșel la prima întîlnire cu scriitorii — sublinia recent secretarul general al partidului, după care nu trebuie să bei apă din ulcior atunci cînd poți să bei apă din izvor, că numai mergînd la izvor, unde apa e limpede și curată, poți, într-adevăr, să ai inspirația de a-ți servi poporul și patria.** Printr-o metaforă a unei idei, președintele ne relevă de fapt întregul destin al demersului creator. Și nu e mai puțin adevărat că în toată această formulare resimțim și o grijă deosebită, o atenție și o înțelegere cu totul speciale pe care omul din fruntea partidului și țării le-a acordat totdeauna culturii și artei și s-a aplecat asupra propriei noastre condiții cu cea mai mare solicitudine. Ca asupra tuturor domeniilor de fapt, într-un permanent dialog cu țara, cu poporul, cu oamenii, după o știință și o practică a democrației înseși, a conducerii prin popor și pentru popor. Și indiferent unde, în instanțele supreme ale partidului și statului, sau direct, la fața locului, în procesul amplu al construcției socialiste, acolo unde se hotărăsc de fapt toate victoriile, se învață din experiență și se propun soluții, se angajează eforturi și capacități noi, creatoare. În miezul realității înseși, pe traseul și la dimensiunea propriilor noastre cerințe și posibilități. Un exemplu, nu mai departe decît tot în această săptămînă, cînd s-au împlinit opt ani de la investirea tovarășului Nicolae Ceaușescu în suprema răspundere de președinte : plenara Comitetului Central al partidului pe a cărei ordine de zi au figurat importante probleme ale actualității economice și măsurile care decurg de aici pentru înfăptuirea programului de dezvoltării noastre. Cuvîntarea rostită abordează o seamă de aspecte ale realității, atît la timpul prezent, cît și al perspectivei în toată dinamica și susținerea ei. Concretizarea efortului creator are în acest fel un permanent reazim, o permanentă putere de reflecție. Și, la chipul țării, chipul președintelui, ca în tot ceea ce ne-a definit și ne unește.

Luceafărul

Aprilie — fotografia de Gheorghe Cucu

ANTOLOGIA „LUCEAFĂRUL"

● A PATRIEI CINSTIRE ● Poezii de ● Lucia Negoiță ● Arthur Porumboiu ● Marcela Mariana Milcu ● Gabriel Cheroiu ● Elisaveta Novac ● Nicolae Roșianu ● Mircea Șoncuteanu ● Neculai Chirica ● „Să băgăm de seamă" de Ion Gheorghe ● „Poezia patriotică — o temă majoră" de Artur Silvestri ● NUMELE POETULUI ● Cezar Ivănescu despre ● Daniel Turcea ● Pavel Pereș ● Constanța Stoian ● Versuri de ● Ioana Bălan ● Petru Aruștei ● Voicu Olari ● Liviu Antonesei ● „Elegia cîmpiei" de Nicolae Ciobanu ● „Spiritul locului" de Valentin F. Mihăescu ● Poeme de Marin Lupeanu ● Ion Zubașcu ● Ana Mureșanu ● Grigore Georgiu

În paginile 7 — 8 — 9 — 10

JURNAL DE POET

La început de primăvară

Am citit în zilele acestea de început de primăvară, o carte deosă de poezie adevărată de-o rară frumusețe și adîncime, o adîncime de limbă și simțire, o cărțulie cuprinzînd doar patruzeci de poeme, dar cîtă bogăție în această simplitate la care se ajunge atît de greu, datorită tinerei poetese Anca Sîrbulescu. La debutul cărții, cu aproape cinci ani în urmă, mă bucuram în citeva rînduri tipărite atunci, care astă se adeverește a nu fi fost silnice. Anca Sîrbulescu a fost o vreme profesoară în Munții Apuseni, într-un sat a cărui natură aspră transpare și în care, aici, a deprins multe din măreția omului tăcut și truditor, înfrățit cu stelele și riurile, cu oaia și fluturii și sufletul curat al semănătorilor.

Dar cea mai adîncă aceruire s-a adîncit prin anii de ostenească asupra cuvîntului. Această poetesă a muncit îndeaproape pe texte în original ale poeților de seamă români și străini, stăpînind și cîteva limbi de circulație, împlinind cred ce Rilke socotea vital pentru un tînăr poet, anume slujirea la firea tainuită a creaturilor naturii unui loc, la posibilitatea întîlnirii în dialog cu viețuirea lor care înseamnă prin mijlocirea omului după ardoarea Logosului.

Aș fi de dorit aici mai toate poemele, căci în fiecare se comunică ceva esențial profund omenesc, dar mai presus o bucurie lăuntrică, o împăcare în cosmos de o desăvîrșită seninătate, adînsă de azurul iubirii nepieritoare.

Ioan Alexandru

inedit
Tudor Arghezi

DESPRE CARAGIALE

În ziua de 29 ianuarie 1853, acum 83 de ani, a văzut lumina zilei ctitorul teatrului românesc : calendarul face o apropiere dureroasă între ziua de naștere a tatălui dispărut demult și moartea de acum cîteva zile a fiului, Matei Caragiale.

Cu o viață mai puțin agitată, mai puțin hărțuit de nevoi și nesăgetat în carne și în suflet de secunda care trece și rănește, Ion Caragiale ar mai fi putut să trăiască și azi și să închidă ochii la vîrsta unui Paul Bourget, sau Rudyard Kipling, decedați amîndoi acum decurînd, în veneratia secolului parcurs aproape întreg.

Biografia în cifre și cu documente oficiale a lui Caragiale nu prezintă la nivelul de eternitate, la care s-a ridicat opera acestui mare meșter al condeiului, nici o importanță. Că s-ar fi născut într-un sat din Prahova, unde s-a născut sau aiurea, este egal : Caragiale aparține fiecărui sat și fiecărui oraș românesc și fiecărui om din această țară, pentru că face parte din sufletul și geniul național.

Pentru o sinteză biografică putem reține din viața lui atît, că Ion Caragiale n-a fost un răsfățat al existenței, că a pribegit neîncetat de la o profesie la alta, ca să poată înainte de toate, trăi și că vitalitatea optimismului lui nu a disprețuit nici meseria de birtaș Pribeag între activități, el a fost și un pribeag sufletesc ca Tolstoi. Omul cu o reputație făcută anapoda, de veselie și necontenită stare morală de bună dispoziție a fost nelimpă-

Continuare în pag. a 9-a

SPECTACOLUL LUNII

PAX HUMANA

Într-o epocă în care scriitorii erau sfătuiți să lase politica politicienilor și să nu se mai preocupe de altceva decît de munca lor „sacră" de artiști, nimic nefiind mai ademenitor decît „demonul inspirației", atunci cînd se caută pe el însuși și se relevă doar prin el însuși, Thomas Mann răspundea cu vehemență : „Literatura nu este altceva decît umanism, iar umanismul nu este altceva decît politică !" Erau anii dinaintea celui de al doilea război mondial, cînd omenirea trecea printr-o criză de civilizație, al cărei diagnostic a fost pus cu severitate prin concesivitatea acordată agresiunii : Ethiopia, Spania, expansiunea celui de al III-lea Reich...

Peste ani, cînd omenirea se vedea tot mai amenințată de spectrul materializat al conflictului nuclear, de peste ocean se auzea vocea lui William Faulkner : „Refuz să cred în sfîrșitul omului. Eu cred că omul va supraviețui, ba încă mai mult : că el va învinge... Datoria scriitorului nu se reduce la simpla înregistrare a faptelor și trăirilor vieții omenești ; operele sale trebuie să se dovedească în stare să devină fundamentul, stîlpul de susținere al omului, ajutîndu-l să supraviețuiască și să învingă".

Arghezi punea cursa înarmărilor sub incidență patologică, Sadoveanu, cu funcțiarul său optimism, spunea că oricît de apăsătoare vor fi negurile cu care omul se va confrunta, soarele și rațiunea vor învinge.

După cel de-al doilea război mondial — îndeosebi în ultimele două decenii — au început să apară în lume, și îndeosebi în Occident, cărți care își propuneau să reevalueze evenimentele, analizîndu-le prin „patosul distanței", prin detașarea de interpretarea imediată, febrilă și totală, adeseori conjuncturală, sau cu accente revanșarde conform vechiului precept : „dinte pentru dinte, sînge pentru sînge !" S-a produs astfel, parțial, și o contracarare a „justificării" holocaustului de către cei ce l-au declanșat, o demistificare a convingerii că altul ar fi fost „desnodămîntul" dacă generalii forțelor cuprinse în confruntare ar fi fost ascultați de politicienii vremii. Fundamentală eroare. Politicianul francez din epoca primului război mondial, Georges Clemenceau, afirma că războiul este o treabă prea importantă pentru a fi lăsat exclusiv pe mîinile militarilor. Astăzi sîntem înclinați, pe drept cuvînt, să afirmăm că pacea este o treabă mult prea gravă și prea importantă pentru a fi lăsată în exclusivitate pe mîinile politicienilor și ale diplomaților. Alternativa e simplă: pace sau războiul de-

Ioan Grigorescu

Continuare în pag. a 9-a

Tinerețea e o stare de suflet

Tinerețea nu e o etapă a vieții, ea e o stare de suflet, care se manifestă într-o formă definită a voinței, în deschiderea spre fantezie, într-o forță a simțirii, în predominarea curajului asupra șovăielii și a aventurii asupra alegerii spre comoditate. Nu îmbătrînim prin simplul fapt că am trăit un anumit număr de ani, ci numai prin abandonarea propriului ideal. Dacă anii își dăltuiesc runele pe corp, renunțarea la entuziasm ne crestează sufletul. Lașitatea, indolența, lipsa de siguranță, teama și neîncrederea sînt lungi ani nesfîrșiți, care ne fac să ne încovoiem și duc spiritul la pieire. A fi tînăr înseamnă să-ți păstrezi la șaizeci sau șaptezeci de ani dragostea pentru tot ce-i minunat, să te minunezi de strălucitoarele lucruri și giocurile măreție, să fie trează credința în evenimente, setea nesățioasă a copilului pentru tot ce e nou, să arzi de sîmțul pentru plăcerile și bucuriile ființei. Rămînem tineri atîta timp, cît inima receptionează mesajul frumosului, al cutezanței și al curajului, mesajul măreției și al puterii, dărnicie de lume, de om sau de eternitate. Cînd toate fibrele inimii au cedat și cînd pe ea se vor ridica mormanele de nămeți ai pesimismului și ghețarii cinismului, abia atunci veți fi bătrîni și atunci domnul să se îndure de sufletul vostru.

Nikolaus Berwanger

REFLEX

Vărsarea pietrelor

Ce să fi însemnat demult, demult de tot, această vărsare a pietrelor, un ritual prin care îl vedem pe țăranul abrupt și stîncos din podgorie deșerînd în capul locului un sac cu pietre ? Parcă-l bătea pe pămînt și-l făcea ochii roată, parcă se auzea o moară de măcinat lespezi prin nori și se sculturau albe muchiile cerului de un praf roșu, auriu, ca să se scurgă și el apoi printre rădăcinile care vijîiau pe deasupra. Să fi fost un semn al dezaheților, poate, căci peste toată întinderea aceea de coline și văi stăpînește mai mare un deal aspru, de calcar, care îngheață bocnă iarna și se scutură, se primenește apoi primăvara „de toate", lespezile care-i prisoseau parcă și-l încărcau. De aceea uneori părea că chiar crește. Se numește Gruiul Dării dealul acesta și pe sub el mai trec și niște piraie care bolborosesc ciudat. În jos, numai plantații de viță de vie și pomi. Și se ducea țăranul nostru și lua cu sacul pietre din dealul acesta și le vărsa în pragul locului său de la vie, făcînd grămezi-grămăjoare sub lună — căci numai noaptea se înfăptuia lucrul acesta — pentru ca a doua zi, în zori, să crezi că niște ciudate ciriște au scormonit toată noaptea pămîntul și au scos numai mușuroaie albe pe cer.

Ar mai fi o explicație, că podgoreanul cînd pune viță de vie îi aruncă la rădăcină și cîte un pumn de pietre. Și ar mai fi și alta care se leagă de marele tezaur, Cloșca cu pui de aur. Pentru că acesta a fost descoperit mai mult cu ajutorul dereghetului, au crăpat singure pietrele și le primele izbituri de ciocan marea comoară s-a dezvelit sub ochii încremeniți ai pietrarilor și a luat drum deopotrivă și legendei și al istoriei. Și poate că de aici, din această relație a izvodit și acest obicei podgoreanul, nădăjduind că din dealul acela pietrele au să-i producă și lui tot o comoară și fiecare în via sa are să se țină tot după o urmă de aur. Cert este că obiceiul a rămas și el repetă un spectacol de sute și sute de ani, printr-un gest care poate fi și un exercițiu, o compulsie de inițiere în primăvară, dar și un limbaj propriu, de necunoscut, al podgoreanului care, cel puțin sub raport geologic, trăiește într-un echilibru sau o împăcare a tuturor contradicțiilor. Și între acestea toate el este poate punctul cel mai dur, el strînge și luminează pe dinăuntru fulgerele pentru că așa cum ține, în primăvară, niște unelte în mîini să pară că ține niște tunete. Izbește cu ele în pămînt și de acolo-i răspunde cu pietre și în toate parte ? el este un ciopîrțor. Și aschiile care sar, și grohotișurile care se adună și scînteiază reci și i se mai întîmplă citeodată și-n palme și-l mai izbesc și-o genunchi, le îmbrînzește și le descîntă el pe toate și le aruncă la loc în pămînt, ba mai aduce și altele apoi, ca să-i întărească pe dedesubt și să-i țină ca să nu alunece. A mutat vărsarea aceasta a pietrelor și-n cîntec iar uneori cu un subînțeles aproape fatal — ce-a făcut ? — i se zice, eh, ce să facă, răspunde ei despre unul sau altul, a vărsat pietrele ! Și cîte ar mai fi de văzut și de adăugat aici.

A.I. Zăinescu

● În acest număr: ● Cronici literare semnate de ● M. Ungheanu ● Sultana Craia ● Artur Silvestri ● Cronica ediților de Gheorghe Sucin ● „Folclor cultural sau despre tracomanie și tracofobie" de Adrian Riza ● Cartea de debut de Voicu Bugariu ● Cumpănă de George Alboiu ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Confabule de Iulian Neacșu ● Din lirica turcă ● Mapamond ● Revista străină ● Sport

Neliniștea prozatorului

Pînă de curînd, eram încă obișnuiți să-i considerăm pe Fănuș Neagu un „tînăr prozator" Fotografia de pe coperta primului său roman, **Îngerul a strigat**, îl arată cu fața lui bucălată de lipovean, cu mesa de păr căzută pe frunte, cum îi stătea bine lui Evtușenko la lecturile publice de poezie. Un aer de adolescent turbulent, de etern copil al poeziei și al desmățului el se află în poza aceea nostalgică. Mai tîrziu, în **Frumoșii nebuni ai marilor orașe**, scriitorul imaginează un dialog între o femeie năzuroasă și unul dintre „crai" săi : „Te zbați intruna să schimbi un spațiu poetic pe un spațiu pervers. — Exact. Ca să nu mă distrug ca romancier înainte de 40 de ani". Există aici o cheie pentru exasperarea din scrisul lui Fănuș Neagu, pentru tensiunea permanentă ce o degajă „tinerețea" sa, marea neliniște a unei cariere literare în răspăr, adeseori dezordonată și de neînțeles în mobilurile și orientarea sa. Oricît ar părea de ciudat trebuie să ne reamintim că Fănuș Neagu este autorul unei opere restrînse, două romane și cîteva volume de povestiri, la care putem adăuga publicistica și teatrul, deși au o valoare periferică din punctul nostru de vedere. Aș zice, dimpotrivă, că nu mai încapi de Fănuș Neagu, scrisul său poartă ecourile unei personalități barocе, o cronică de fotbal sau două-trei fraze răsînite într-o gazetă bubuie ca artileria în '916 în războiul de poziții. Fiecare text este pentru el o „biserică de gheață", ca aceea din **Frumoșii nebuni...**, topindu-se însă pînă la numărul următor al jurnalului și ucigînd cîte puțin un scriitor care nu a uitat ceea ce scrisese în romanul citat : „Lectura ziarelor îmbunătățește circulația sîngelui, chiar cînd le umple de rapăn". Este o iluzie periculoasă. Fănuș Neagu scrie greu și chinuit, un respect aproape mistic al cuvîntului îi guvernează conduita artistică. Indiferent de realitatea pe care o contemplă, cuvîntul său trezește întotdeauna la viață resursele neostoite ale poeziei. Ca să ne spună cum trage la poartă o extremă de la „Rapid". Fănuș Neagu convocă

Aurel-Dragoș Munteanu

Continuare în pag. a 11-a

Fîntînă de Bărăgan

La cei cincizeci de ani ai săi (La mulți ani „bătrîne"!), Fănuș Neagu este același temperament năbădăios, convulsiv, activ, pe care l-am știut demult, cînd, printr-una din acele minunate întîmplări, ne-am încrucișat pentru prima oară în văzduhul bătrînului București, cuvintele noastre de pe lîngă Dunăre : eu, de la Galați, el, de la Brăila. De altfel, cînd îmi amintesc de satul meu, Fănuș nu uită mereu să exclame „lasă, lasă, tu ești din Brăila", adică ceea ce povestesc eu se cuvine să fie povestit de el, le are el pe toate în sînge, sîntem un județ cu centrul și taina în inima lui. Fire acaparativă, n-ai ce-i face, îndreptățită, mereu în neodihna spiritului, gata, cu metafora, cînd la picior, cînd după ureche, să zdruncine inerțiile. Că Fănuș Neagu este o instituție, cu obligații și răspunderi în regulă, pecetluite și parafate, aduc în scrijin o scurtă secvență. Intersectîndu-mă pe strada Grigore Alexandrescu (ce mai nume de scriitori la un loc !) cu doi tineri, un bălai și o fată, care, fără îndoială, aveau ceva important de rezolvat, l-am auzit pe unul dintre ei exclamînd vehement : ...și dacă nu, ne adresăm Radioului, Televiziunii, lui Fănuș Neagu... Da, da, nu erau cu-

Grigore Ilagiu

Continuare în pag. a 11-a

În pag. 4 — 5 «PIERDUT ÎN BALCANIA» de Fănuș Neagu

SE ISCĂLEA Z. S. (IX)

REMEMORĂRI

...„O întrebat mă, vîcule, da' nu m-o întrebat pă mine balăr (deși) eram gata să răspund la orice întrebare. L-o întrebat pă fiscal, mă, închipuiește-ți surpriză, că-mi ziceam în gînd enervat de provocarea adresată mie în latină. (Auzi tu ! Mie, în latina...) Păi, io dacă mă apucam să scandez, îi tîncam trî zile neadormit. În Banat se făcea școală nu treanca-fleanca... „onorată instanță !"...

Nici că s-o întors Padișahul către Beldeanu ci din colțul gurii o zis moale și fără prea mare interes :

— Domnule Beldeanu, nu te supăra, dumneata, în ce calitate te afli la această întîlnire ? În ce calitate ?

No, amu să te văd fiscalule cu... onorată instanță... Și mă gîndeam că proverbul ALIUD EST CELARE ALIUD TACERE,

Mircea Micu

Continuare în pag. a 11-a

CRONICA LITERARĂ

FĂNUŞ NEAGU: Istorii eretice

Marinarii care traversează Atlanticul sînt cu regularitate martorii unui fenomen ciudat. Miile stoluri de păsări care părăsesc în fiecare an Europa pentru a ajunge în America de sud, într-un singur punct al itinerarului lor peste ape, mereu aceleași, încep să descrie cercuri mari deasupra oceanului, în jurul unui ax nevăzut. După aceea își continuă istovitorul lor zbor. Ce explică bizara lor conduită ? Și de ce întotdeauna protocolul lor aviatic se produce numai în momentul în care păsările taie paralela din dreptul Azorelor ? În cele din urmă răspunsul a fost unul singur : păsările execută un zbor tip de o vechime imemorială din al cărui itinerariu, la fel de vechi, a dispărut un reper. Planînd circular deasupra fostului lor punct de sprijin păsările îl semnalează existența de altădată. Conduita lor cuprinde un mesaj care înseamnă : aici a fost pămînt.

Există în literatura română o specie de personaje care repetă comportamentul păsărilor deasupra paralelei Azorelor. Ele se disting prin nomadism și aparentă lipsă de direcție, prin traiecte lungi și dezordonate, prin afidarea granițelor curente și apelul la o hartă parcă numai de ele cunoscute.

Cine va face geografia scrierilor și personajelor lui Anton Pann va culege primele indicii ale acestui vagabondaj neobișnuit. Ele există și în scrierile lui Nicolae Filimon sau Ion Ghica. Dar devin mai puternice în povestirile lui Gala Galaction, ale cărui personaje sînt atrase în mod fatal undeva dincolo de Dunăre, în romanele lui Emanoil Bucuța în care eroii sînt mișcați de pasiuni puternice către ținte necunoscute ori în cele ale lui Panait Istrati în care copii și bătrînii stau pe picior de plecare ei distanțele pe care le parcurg sînt enorme. Dar nu distanțele sînt totul, ci perimetrul lor. El este mereu același, cu centrul gravitațional în sud. În proza lui Sadoveanu aceste deplasări capătă înfățișarea unor hagialîcuri care au ca punct terminus Țarigradul. Povestirile lui Voiculescu au prelungit climatul acestor oameni nestatornici care se mișcă între hotare și pe drumuri numai de ei știute. Prozatorii mai noi descriu și ei personajul accentuîndu-i neliniștea, tensiunea aspirației. El apare în versiuni noi la Zaharia Stancu, la Eugen Barbu și la Ștefan Bănulescu. Ca păsările dirijate de un stereotip ascuns umanității acestei literaturi dezvăluie o artă proprie, refugiată în memoria colectivă. Dacă păsările salută circular un pămînt pierdut, nesiguranța peripatetică a acestor personaje desemnează conturul unui continent scufundat în apele memoriei colective. Existența lui este conservată folcloric în imagini de Alixândrie, iar capitala lui, Orașul împărătesc, numită cu vorbe slave, Țarigrad. Proza românească zvîrle cu regularitate la suprafața conștiinței actuale amintirea fostei comuniuni, în chipurile cele mai neașteptate, dar în ultimă instanță reductibile toate la un numitor comun. Arhaitatea policromă a „continentului" dispărut își trimite la suprafață mesajele și prin proza lui Fănuș Neagu. Nomadismul personajelor lui, abulia lor, buimăceala de care sînt dominate, ilustrează anacronismul lor într-o lume ale cărei rădăcini o caută. Fănuș Neagu a găsit dealtfel și un nume acestei țări inexistente pe care astfel o la în posesie : **Balcania**. Volumul de povestiri **Pierdut în Balcania** fixează straniul teritoriu jumătate imaginar, jumătate real, în mai multe povestiri memorabile.

Ningea în Bărăgan, Somnul de la amiază, Dincolo de nisipuri sînt culegerile de povestiri care au fixat stereotipul narativ al lui Fănuș Neagu. Oamenii din universul acustor povestiri sînt mai ales pe drumuri. Dacă se opresc, popasul nu va fi lung. Pornesc mai departe cu o țintă declarată dar practic iluzorie. Povestirea **Dincolo de nisipuri** potențează artisticește la maximum situația. E secetă. Vipia soarelui dilatează contururile. Oamenii caută apă și la vestea că pe matca veche a rîului vin apele tot satul pleacă buluc în întîmpinarea apei către izvoare. Peste o mișcare de obsedați, care se sfărîmă în particule, unul singur va merge mai departe halucinat de chemarea apelor care nu se aud însă nicăieri. Îngerul a strigat vorbește despre niște țărani strămutați într-un Canaan unde nu vor ajunge, condiția lor fiind de aici înainte a unor veșnici destabilizați. Chiar dacă exterior prozele lui Fănuș Neagu s-au modificat, ele conțin mereu vechea lor temă a dorului de dus, a limanului nefixat și iluzoriu, a pendulării între hotare invizibile, dar foarte concrete pentru cei implicați. **Pierdut în Balcania** sugerează încă de la titlu bogăția și vastitatea unui univers fără contururi didactice, dar cu o tipologie ușor de recunoscut. A fi pierdut în Balcania înseamnă a fi pierdut în incredibil sau fabulos, a cunoaște erezia de toate felurile, a pluti în utopie. Realismul aspru și cromatica tare din primele povestiri ale scriitorului au cedat cu vremea terenul unor proze în care realul are contururi din ce în ce mai diafane, în care cromaticul este o punte către fantastic, iar senzațiile de o mare acuitate se convertesc în sentimente. **Ultima** este o astfel de povestire în care contururile realului sînt estompate ,ar violența și umilința corectată de voința demnității. Spusă prozaic, povestea își evidențiază duritatea : o fată este violată de trei flăcăi respinși care nu găsesc altă soluție de a-și arăta dragostea. Scandalul este potolit în înțelegerea cu șeful de post și părinții vinovaților, ca să-și salveze fiii de pușcărie, proorn: „Să aleagă Gherghina p-al care-i place mai mult". Ceilalți plătesc despăgubire zece mii de lei. Fata alege, se fac pregătiri de nuntă, dar în clipa în care comparsa cu părinții lor vin să aducă banii, tînăra mireasă, formă disperată și atițată de răzbunare, își schimbă alegerea. Este singura formă și posibilitate de suveranitate a femeii umilite, dar de care ea uzează cu o precisă cruzime : Gherghina știe că primul ales o iubește și că singurul mod de a-l lovi este înlocuirea lui cu rivalul de-alături. Scena, mai arhaică decît pare la prima vedere, este transferată de scriitor în păienjenișul de mirosuri și sentimente năucitoare ale prozei lui. El nu vrea să ne spună o istorie și să ne descrie îndelung protagoniștii ci să fixeze o stare și mai ales reacția neîndurată a femeii care știe că forța ei stă în **posibilitatea de a alege**. Sîntem în stratul autentic, eretic al acestei lumi, cel mai vechi, cel mai violent și mai autentic. Erezia acestei lumi nu stă însă doar în capacitatea ei inepuizabilă de a găsi soluții proprii oricăror litigii morale. Ea e dovedită și de felul neobosit în care inventează ritualuri cu un fond vizibil păgîn într-o cascadă grăitoare. Iată o istorie eretică : un tată vitreg se duce cu fiastrea-n baltă și cu fata cea urîtă în seara lui Moș-Ajun. Dumnezeu cu se mișcă din Bălțile Dunării în seara Ajunului. Fata seamănă pe ape o baniță de grîu. După miezul nopții se întorc acasă și găsesc în tindă douăjdă lăzi cu grîu răsărit. Pîn-au mîncat, grîul s-a înălțat și s-a copt. Tatăl a scos secera din tindă și l-a secerat, după care l-a legat în patru snopi. Snopii i-a așezat sub icoane. Cît a cîntat sub geam un băiat „Moș-Ajunul" un taur negru a venit și a mîncat snopii. Dar mîncînd i-au căzut coarnele. Tatăl le-a luat și le-a dat Țiganului. Țiganul a făcut din ele un pieptene. Fata a luat pieptenele și curînd și-a găsit pereche. Forțe magice străjuiesc în multe proze ale lui Fănuș Neagu răsărite din stratul eretic cel mai arhaic al universului lor. **Jocul din amurg** vorbește despre credința că un lup legendar se înfundă în pămînt și iese în partea cealaltă a satului. Un băiat, Dragomir, are vedenia și pleacă dincolo de sat să vadă cum iese lupul din pămînt. De preferință cei ce cred sînt: copiii și femeile, uneori bărbații scăldați în vin.

Povestirile lui Fănuș Neagu sînt și mici utopii. Mulți inși pleacă în prozele lui să găsească o lume altfel alcătuită. În compensație, prozatorul înfățișează un univers uman idealizat, cu raporturi surprinzătoare, dar fluide, o umanitate firească fără violențele reale. Ea se însinuează fie într-o construcție fantezistă și delicată, o adevărată capodoperă a fantazării, ca **Izvor cu dropii**, în care realitatea este transfigurată la dimensiunile minții unei fetițe de șase ani, fie în **povestirile cu adolescenți**, temă nouă a prozatorului, în care prozatorul excelează prin grația contururilor, diafanizarea sentimentului, sedile afară din timp și din spațiu ca în **La margine**. Cruzimea și violența din **Udma** nu sînt expurgate însă total nici chiar în asemenea povestiri. Dar ca la Sadoveanu ele au un contrapunct muzical, care le atenuează manifestarea completă. **La margine** conține o astfel de scenă de mică violență, la adresa unui puști de bani-gata. Ele apar plenar în **Pierdut în Balcania**, unde Fănuș Ereticul conviețuiește cu Fănuș Utopicul, cu Fănuș Fabulosul și cu cel pe care scriitorul l-a refulat cel mai mult în sine, cu Fănuș-Politicul. Mai mulți adolescenți cățărați vara în prepeleacuri păzesc bostănăriile, băieți și fete laolaltă, legănați de hamacul delicatelor sentimente ale vîrstei. O țigancă îi duce la Cățelul-pămîntului, ființă de eres și vrăjitorească, care dăruiește magic puteri ascunse celor care știu să-l găsească și să-l implore. Scena e fabuloasă și are un fior arhaic neostentativ. Dar dincolo de incursiunea la Cățelul-pămîntului, de dragostea pentru Voichița și de bostanul fabulos al comunei adverse, (care trebuie răpit cu mijloace moderne și într-un timp record), în acest univers lilial și fraged al adolescenței pătrund și limbile de foc ale realității de afară. O adolescentă respinsă se răzbună și scrie în limbajul de epocă, astăzi ridicol, o scrisoare de denunț contra colegului de liceu don Pablo, care are comportări dușmănoase vara la bostănărie, pentru că a înființat un fel de tribunal secret, o organizație secretă etc. În realitate este vorba de frumoase scorneli de adolescență, grațioase și vărăticce. Versantul cumplit este acțiunea lui Tiuș Drăghia care are un „pluton de elită" pentru a băga groaza în „dușmanul de clasă" : membrii lui sînt vinovați de a fi salvat un neamț rănit în '44 și, obligați la complicitate, trebuie să se execute, dacă nu vor să fie denunțați. Ei se urcă într-o mașină, se îmbracă în haine militare, debarcă la casele unor „foști", întreprind rapide și drastice anchete, rostesc condamnări la moarte, duc pe condamnat la peretele din spatele casei și îndreaptă asupra lui pușțile lor, captură secretă de război. Armele, aflăm în cele din urmă n-au gloanțe, dar încursiunile sînt suficiente pentru a provoca moartea unui general foarte bătrîn, de inimă probabil. Ca apa unei înundații, nestăvilitul fanatism al epocii pătrunde chiar și în lilialul refugiu al adolescenților retrași care întorc spatele societății adulților. Prin intuiția grației adolescentine și a parfumului virstei, **La margine** și **Pierdut în Balcania** sînt unice în proza românească. **Fabulosul** este uneori la Fănuș Neagu masca celui mai sec realism. **Cercei din aur** relatează cu lux de amănunte, desigur într-un decor policrom și incredibil, cum un octogloz străin înțelege cu un ceas mai devreme, în anii de după război, că timpul fostei organizări sociale s-a dus. Relatarea e a unui om simplu, mirat de intuiția francezului. Regia este a autorului care așează la sfîrșit detaliul, paradoxal în anaranță, dar de o aspră semnificație pentru ochii francezului : cînd văcsuitorul de ghete de la Turnu Măgurele este pus primar într-o comună, neprețuitul specialist își părăsește decis plăcerile din Balcănia și pleacă. Capodopera volumului se numește **În stepă** : dialogul scurt dintre șeful unui pluton de execuție și un condamnat la moarte, la Canal, fac cît un lung recviem. Aliajul dintre delicatețe și asprime, dintre grație și cruzime, este aici dozat cu o artă surprinzător de severă. Dar cel mai bine este să lăsăm schița **În stepă** să vorbească singură.

M. Ungheanu

ALEX. RUDEANU: «Blana ursului din pădure»

Volumul de povestiri al lui Alex. Rudeanu, cu un titlu care sugerează cu totul altceva decît conține cartea, fixează un nucleu narativ dezvoltat parțial, astfel încît **Blana ursului din pădure** nu este nici o selecție propriu-zisă de nuvele, nici un roman, deși tinde vizibil către formula romanescă. Cele zece proze constituie schița unui roman de familie, cărula i se integrează mai mult sau mai puțin, printr-un sentiment special, comun elanului, pentru casa natală, pentru ținutul bucovinean, pentru o sonă familiară care marchează aproape toate personajele.

Spațiul de referință al acestui roman virtual, posibil, este valea Ciutaculuí, pădurea sălbatică, enigmatică și seducătoare, Bistrița Aurie, peisajul silvestru fremătînd de o viață secretă, dramatică, plină de o forță obscură. Spațiul natal este o obsesie, recunoscută sau nu, a tuturor personajelor care aparțin familiei Candrea, de la bunici la nepoți. Familia este risipită departe de vatra veghează de teribila bătrînă Lisaura, dar în ființa fiecărui membru al ei stăruie chemarea casei, a universului „păduros" în care a trăit familia la începuturile sale. Fotoreporterul Hariton, procurorul Gabriel Candrea, geologul Malvina Candrea, țărancа Hoidița, tînărul Grigore Candrea, pensionarul Căliman sau pustnicul Straton Candrea trăiesc în cotidianul obișnuit și, simultan, într-un timp imemorial, prezent în intimitatea conștiinței, neștiut, revelîndu-se accidental în momentele în care stratul abisal al ființei intră într-o rezonanță specială cu durata esențială a clanului. Ideea care conferă cărții unitate, dincolo de artificiul tematic, este aceea a unei comunicări insolite a familiei, peste timp și distanță, peste deosebirile de destin, de structură, de cultură și ambianță socială, precum și aceea a unei legături aproape oculte cu obîrșia.

Toți Candrenii revin în preajma casei în momentele dificile, căutîndu-și acolo echilibrul tulburat. Clădirea „semeață" de sub pădurea bucovineană emană o forță stranie, domină subconștientul personajelor, reprezintă involuntar, pentru ele, o emblemă gravată pentru totdeauna în memoria afectivă. Destinele lor gravitează în jurul spațiului natal care este o pecete indelebilă, marcă a familiei, în aceeași măsură ca și datele ereditare.

Realul se confundă cu legenda, evenimentul familial păstrează întotdeauna o enigmă. Șeful familiei, pădurarul Nicanor Candrea, cel care a dat casei de la Ciutacu personalitatea ei ciudată, cel care domină și după moarte conștiința clanului, piere în împrejurări nelămurite. Umbra lui continuă să apere casa, binișuind ca un duh protector pădurea și visurile rudelor, dînd porunci prin intermediari. Prezența pădurarului are ceva magic, realitatea ei impunînd-se progresiv în cea mai bună pradă din volum *Fantoma pădurarului*. Nicanor și Lisaura sînt făpturi aproape mitice, care simt și văd dincolo de lucruri, care trăiesc în acord intim cu spațiul înconjurător, ocrotindu-l și fiind la rîndul lor ocrotiți. Ceremonia nunții este continuată de un ritual personal instituit de Nicanor, care își duce, pe o poale torențială, mireasa în pădure, pentru a da nume unei poieni numai a lor, în centrul căreia tinerii plantează doi brazi gemeni. Sînt brazii din lemnul cărora vor fi cioplite scîndurile pentru sicrie, iar înaintea morții sale Nicanor taie arborele său, plantat cu o jumătate de secol în urmă. După ce pădurarul moare misterios, poate ucis de un urs carnivor sau poate altfel, fantoma sa se confundă cu bradul tăiat. Statura lui Nicanor este supradimensionată și el hălăduiește în preajma casei și în pădure, lăsînd urîțase urme pe zăpadă. Sugestia identificării celui mort cu bradul este de sorginte folclorică, dar în proza lui Alex. Rudeanu ea acumulează sensuri suplimentare. De altfel autorul are predilecție pentru accentul enigmatic, el lasă în suspensie taina căsătoriei ratate a lui Gabriel Candrea *(Reconstituirea cu martori)*, la care personajele fac aluzii frecvente, misterul caietului găsit al lui Nicanor, sau invăluie cu prezumții polițiste moartea lui Emil, care pare totuși să fie sfîșiat de lupi. Casa Candrenilor ascunde taine, pentru cei veniți din afară indecsebi, ca pentru Cristina Merz, care asistă la existența lor ciudată, la limita dinspre fabulos a realului. Viața casei de munte, locuită de bărbați robuști, aspri, tăcuți și de femei active, care simt și înțeleg totul altfel, aproape supranatural, se relevă străinului ca un miracol *(A doua domesticire a calului)*. Tot astfel îi pare viața casei Merz, Malvinei *(Secretul familiei)*. Sensul casei, făcută să dureze și să mențină unitatea familiei, este explicat de bătrînul Merz cu pedanteria lui rece. Echilibrul casei Candrea este de altă natură, cumva inefabilă, grație unei comunicări fundamentale a casei cu natura bucovineană, cu spiritul locurilor. Sentimentul apartenenței este în Candreni mai profund, mai poetic și marcat de o nuanță mitică. Casa este reprezentată de dispărutul și totuși prezentul Nicanor și de soția lui, severa Lisaura, pădurească fără emoții, interiorizată, un fel de preavîtră Olimpiada, un fel de Victorie Lipan, atîtșă uneori de rătăciri senile, de o obsesală a minții, dar tenace, enigmatică, plină de forță *(Fantoma pădurarului, Tunelul timpului)*.

Între prozele cele mai bune ale volumului este remarcabilă povestirea *Compunere liberă*, a cărei eroină este fiica Lisaurei, Hoidița. Strămutată la cîmpie, munteanca Hoidița are obsesia casei de la Ciutacu și toate eforturile ei tind să recompună cadrul familiar. Hoidița sădește brazi și cară pietre, face planuri și se agită pentru a clădi a doua casă „semeață" în satul în care s-a măritat. Ea gîndește scrisori pe care nu le scrie niciodată, adresate Lisaurei, epistole în care își povestește viața și neliniștile. Dar cînd fiica își vizitează mama, ea are surpriza să afle că mesajele ei nescrise și nerostite au fost primite întocmai de această ciudată femeie a pădurii care este Lisaura Candrea.

O a treia proză bine scrisă, cu o reală încărcătură emoțională și cu remarcabile notații de peisaj, în care este restituit cu prospețime sentimentul pădurii, al munților, al tainei, este *Mărturisirea Malvinei*. Ca în *Baltagul*, femeia își caută iubitul plecat fără întoarcere, comună fiind numai tema, ca nucleu narativ. Substanțială este confesiunea, poezia privelștii montane, aspirnes curată a existenței echipei de geologi, pierdută în imensitatea unei naturi grandioase, sălbatice și înșelătoare.

Cele trei proze care dau măsura înzestrării autorului sînt și cele care conțin în modalități adecvate esența unui univers artistic original, în care amestecul de real și de insolit este bine dozat, în care concentrarea epică elimină digresiunea cețoasă și în care dramatismul subtextual este autentic.

Dacă *Reconstituirea cu martori* este numai o narațiune cu rol introductiv, *Descoperirea Patagoniei* și *Mici obiecte de argint* sînt mai puțin substantiale, legate de nucleul central printr-un pretext subțire, ca de altfel și *Secretul familiei*. Acolo unde autorul își explicitează demonstrația prea direct, ca în proza *Un cerc pe apă*, scrisul devine expozitiv și își pierde forța de transfigurare, care se refugiază numai în textele cursive de la începutul și de la sfîrșitul poveștirii.

Paginile bune ale cărții indică de la sine direcția în care se realizează prozatorul, prin ceea ce aduc nou, expresiv și energic.

Sultana Craia

LUCIAN AVRAMESCU: «Nu cer iertare»

Lirica ironistă a lui Lucian Avramescu **Nu cer iertare**, Ed. Eminescu, 1981) e a unui soi de șansonetist rebel și anxios, din categoria lui Jacques Brel, o compoziție în fond curioasă de artechinadă și de sentimentalism transfigurat printr-o inefabilă agresivitate. Poetul e, de altfel, un insurgent fantezist și mai puțin un imagist constructiv, el se bizuie în retorica lui pe asociativitate, încredințat că vocabulele se conjugă în chipul unei complicități ascultînd de legi obscure, înșirîndu-se una după alta prin ecouri sonore, comune : „Eu sînt vînător de paradis / o pasăre îmi cîntă în ochiul închis / îmbarcat în biplane, bidoane, sifoane / călare pe-asini sau în vechi camioane / eu gonesc, galopez, sub agonica vrajă / printre mari santinele și piuitoane de străjă / spre o lume cu ave răsfățate pe plajă".

El și-a cules lirica ultimă în două cicluri, „Cu armele bunei mele necuviințe" și „Rețete pentru iubiri întîmplătoare", cu puțin diferite stilistic, ba chiar, dacă facem abstracție de retorica decorativă din al doilea, ușor reductibile la regimul unei singure maniere. Între „Rîsul în hohot" cu „babiloane" care „plezniesc", „respirînd cartofori, fuițe tandre și pleve" și „Fișa de constatare", completată de amorez, diferențele nu sînt decît imperceptibile, căci erotica lui Lucian Avramescu este aceea mitică, explozivă și gîlgîitoare, mușcată de o imaginație teribilă : „Ea era fremătătoare ca un stadion / cu inima deschisă mereu / ca un hotel de mîna a treia / tandră, ciufulită și rozã / luîndu-mă în posesie / cu cele două perechi de membre deodată". Mai mult decît limbajul insurgent, argotic, „verde", aci interjecțional, aci „coquillard", nu găsim mai mult sub raport exclusiv stilistic. Acest golan sublim, jucînd cu o grimasă agresivă rolul unui arlechin, e din categoria lui Apollinaire, Alfred Jarry, a suprarealiștilor în definitiv, însă cu închipuirea temperată de o muzică de cabaret : „Sub podul Mirabeau în ger, infanteristu-Apollinaire, / prin cabluri lungi, ca de cristal / din primul bul mai mondial / transmite cu solemnă grijă / vechi informații desore schijă". Mai rar asemenea combinație ingenioasă de materie brută, dedusă din real (și virtă, așa cum este, în substanța lirică) și artificiul tehnic exterior : „Bănci de iubire mi-au înfipt în sînge / și căi ferate / gări în care plînge / mama speranței și ne-au scris pe piept / în tatuaj orașul viu și-adept / al muzicii la marile chermeze / în care îngeri pot să delireze / și doamne pintecoase să fileze". Ironia materială a lui Lucian Avramescu se oprește mai peste tot în mari poeme sincopate, cu ritm diabolic, nituite de rime sofisticate, barocе, exercitate citeodată din plăcerea tehnică pură : cîte o poezie e un exercițiu de rimă unică, lipogramatică („Arcașul văzului nebun"). Un număr de poezii desplетesc limbajul tradițional, slobozind rimele, înlocuind ritmul cu o mișcare sufletească gîfîită; dar acesta e un accident. Poetul iubește ingenioзitatea și adoră a vorbi brutal însă pe o muzică „disciplinată". Liricele fără rimă, rare, sînt producții așa-zis epice, dar, în fond, fotografice, sentimentul lor ieșind din însumarea globală de impresii care formează un tot cinematografic. Materia este acum aceea a civilizației moderne, cu străzile haotice unde „mîrîie luxoasele ambulanțe / cu motorul la relanti", idiomul iese din „injurăturile șoferilor", din langajul cotidian, culeș din tramvaie și magazine, cultura însăși e sufocată de asaltul obiectelor înrobitoare. Lucian Avramescu a fixat admirabil viața nocturnă „la marele jurnal", a ricanat simpatic atmosfera sufocantă de sedință, cu limbajul ei, „poetizat" mai demult de Geo Dumitrescu.

Un aer avangardist tîrziu, combinînd feluritele insurgențe, vine cu o culoare poetică în plus : însă avangarda crepusculară e sinteza insurgenților și clasicismul „rebeliuni", expresie a unui sentimentalism nou, umanitar, a cărui etică s-a creat înaintea unificării limbajului propriu-zis. „Inginer al optimismului", poetul este, de pildă, un mic futurist tîrziu : „Gata, a triumfat viața nouă / îmbrăcată lute ca un costum bleumarin / în fiecare buzunar o schiță de incinerare în caz de incendiu / și sub limbă un bilet de tren / caroseria optimismului este probată / pe panta cea mai denivelată / făcută să dureze / epoci întregi pe meterez". „Rîd în hohot" este un autoportret ricanator, în gust Laforgue ; imaginația citeodată grotească, văzînd în poet un soi de August Prostul, ridiculizat permanent, are ceva expresionist. Însă filozofia nu are nimic distructiv.

Poetul vine cu limbajul lui milităros și violent spre a-l exorciza, civilizînd acel vocabular agresiv și aparent ireductibil, prin morala lui subiacentă. Lumea e văzută ca un hibrid, un „rai-iad", sentimentele par o caroserie „demodată", cu che: mecanice și leviere : „la porțile raiului-iadului / unde bem și înjurăm grijania / demontînd caroseria sentimentelor / fac iarăși levierele și cheile de 14 / peticele sînt ingrozitor de calde / și în general / este electrocutant și electrojenant / contactul cu piesele prea intime / ale realității". Totul, în fine, pare a fi o enormă mașinărie, un motor plin de „bougies", șaibe, butoane de răcire. Aceste mecanizări ale viului, aceste automatizări ale universului dau un efect nu comic ci anxios. Arlechinul e un individ torturat de insondabile finci irepresibile. De aici, derivă în fond esența liricii lui Lucian Avramescu, interpret extrem de talentat al unicității „poetului" : exercițiul lui ironist presupune o morală care este aceea a subiectului cugetător, singuratic într-o lume unde sentimentul pare a fi o infirmitate. Dar „universul" ? Universul lui e „teatral" și diabolic, înundat de o avalanșă de obiecte, percepute diferențiat și, în același timp, integral de poet. Utopia lui e „pseudorealomic-mundochios", ficțiunea pură pe care poetul a închipuit-o în urmarea liricii lui, creatoare de lumi imaginare. Umanitatea lui e aceea a „frumoșilor adolescenți", semn al juvenilității zurlii, o varietate de individ matur, „poet" cu capul în nori, agresiv prin aceea că e adînc vulnerabil. „Băgat pînă la git în priza realității", poetul vede de preferință în prosopopei (realitatea, de pildă, schimbîndu-se de ce un picior pe altul) gloria lui se manifestă prin „năduseli". Un entuziasm „sans-gene" care îngloba fiziologia cea mai directă, argoul, vorbirea curentă și graiul cotidian, derivînd din „Cîntecele țigănești" ale lui M. R. Paraschivescu, iată nota liricii lui Lucian Avramescu, poet de factură insurgentă, un ironist al timidității retractile care și-a închipuit limbajul ei violent. Ca și Gheorghe Azap, ca și Dan David și Liviu Ioan Stoiciu, Lucian Avramescu e o „figură" remarcabilă a poeziei tinere, unde reprezintă mai mult gratuitatea stilistică și imaginația obiectivă „sans rivages".

Artur Silvestri

VIAȚA CĂRȚILOR

ARDERE LINĂ

Un poet interesant, al cărui volum de debut *) ar fi fost drept să apară la o altă editură, este Vasile A. Vlad. Situate mult deasupra nivelului la care se află, de regulă, versurile editate la Litera, cele mai reușite dintre poeziile sale au o certă independență. Vasile A. Vlad este un poet și nu doar unul dintre numeroșii literați de orgoliu sau de compensație, care scriu și publică versuri.

În **Ardere lină** pot fi întrevăzute două orientări predominante. Poeziile clasificabile în prima sînt exultante, sărbătorești, nota originală fiind dată de o anume pudoare expresivă. Poetul celebrează natura țării sale, vibrează cu sinceritate în fața unor simboluri ale trecutului, ocolind formulările grandiloevente și introducînd unele nuanțe autoironice, menite să anihileze eventualele efecte de emfază. Iată un **Colind** : „Copiii aceștia colindînd... / Și ramurile de măr, ramurile de păr, / Ramurile de prun. / Imense zăpezi duc pe umeri fecioriî / Și bătrînii vorbesc de dincolo de lumi. / Mireasa a de demult în seara aceasta / Și-n cusma tatii e un gol imens... / Ce să vă spun decît că toate-s bune ; / Din munți curg avalanșe de alune". Imaginea poetului euforic, care-și savurează senzațiile și impresiile, este naiv, dar grațios stilizată : „Uitați-vă la acest om / Care traversează străzile zîmbind — / O singură idee în sufletul lui / Le-a acoperit pe toate celelalte... / Nu vă străduiți să auziți muzica, / Nu vă întrebați de ce întinde mîna ; / În jurul lui ninge / Sau se scutură anotimpuri de floare / Fiecare piatră / Sub piciorul lui sună altfel / Și el nu păsește / Ci dansează ca o ființă nevăzută". Straniu eufonie a vocabulelor terminate în -în, -înă este dovedită într-o poezie ce trepidează discret, sub aparența artizanală : „Ardere lină / Naște lumină, / Iartă de vină... / / Alb de hermină / Neaua se-anină, / Valea suspină... / / Ochi de jivină / În vizuină / Peste colină... / / Luna-și înclină / Ciuturа plină — / Aur și tină...". Este cazul, însă, să precizez că unele dintre versurile lui Vasile A. Vlad sînt amenințate de frumusețea caligrafică, impersonală.

Într-o a doua categorie pot fi înglobate versurile în care este exprimată o melancolie ultrarafinată de discreție. Scriindu-le, Vasile A. Vlad pare a nu se mai simți la largul său, probă fiind unele mai puțin reușite încercări de poezie reflexivă. În schimb, mai convingătoare este o elegie ecologică, în care simt perceptibile mai înalte decît cele cu care ansamblul volumului ne obișnuiește : „Cum bem cumințel laptele cîinelui / În această iarnă, destin implacabil. / Peste care plutește corb urias, cuvîntul. / Goi la gura peșterii se înfioară strămoșii / De această inutilă izbîndă. / Lueizi încă bem laptele cîinelui / Și spunem că acesta e-n cucerire savantă. / Cîmpurile noastre gem de laptele cîinelui, / În fîntînile noastre izvorește laptele cîinelui / Și-n văi ar putea curge laptele cîinelui / Dacă pe șosele n-am fi instalat stații moderne / În care ne umplem rezervoarele / Și gonim mai departe tăcuți. / Într-un laborator uriaș, cobai albi dansează / Și derutat savantul moare de cancer... / Cancer și ger — laptele cîinelui...". Anumite prozaisme nemotivate pot fi totuși detectate.

Voicu Bugariu

*) **Vasile A. Vlad : „Ardere lină"**, Editura „Litera", 1981.

BREVIAR

■ **ARADUL LITERAR** 1982 : întîia publicație literară arădeană de după război, tipărită totuși sub forma unui almanah de peste 150 de pagini. „Aradul literar 1982" e o culegere cu aspect elegant, vie, interesantă, construită după principiul antologiei. Nu și fără excelente contribuții ale scriitorilor locainici, unii cunoscuți încă printr-o apariție în plină ofensivă a tinerilor — debutanți ori aflați mai mult sau mai puțin la începuturile debutului editorial. Materia cuprinsă aici este vastă, sigur este că lirica unor Vasile Dan, Mihai Traianu, Vasile Speranța, Ioan T. Morar ca și a tinerilor Gh. Mocuța, Iuliana Petrian, Monica R. Iacob, Fr. Vînganu, Gabriela Gâbrian, Cătălin Ioanițaș atrage atenția prin „modernitate", instrucție, prin talent. Oraș al prozatorilor, (după expresia criticului C. Ungureanu), „Aradul" divulgă cîteva din prozele lui F. Bănescu, Gh. Schwartz, R. Ungureanu, D. Siniteanu, dar și teatru, publicat fragmentar, sub semnătura lui I. Jivan, Gh. Schwarz și I. Vêran. Memorialistică literară și eseuri publică, printre alții, L. Emandi, Al. Ruja, M. Mihăieș, M. Pop Cornig, Liviu Maliță. Iar un număr de scriitori, apropiați sufletește de Arad, deși originari din alte zone teritoriale, trimit „asiuturi" și semne de simpatie intelectuală (Nichita Stănescu, V. Răpeanu, I.M. Almăjan, N. Berwanger). În total, „Aradul literar" dovedește forța unei grupări culturale, lipsite de supărătoarele complexe provinciale, este semnalul unui mediu febril, care poate da, oricînd, o publicație literară periodică de cel mai acut interes.

■ **CREAȚIE.** Un rațional neobișnuit este acela din proza lui Paul Alexandru Georgescu („Între două orașe", „România literară" nr. 13) ce nu s-a publicat, dar mi-au spus prietenii delegației, a fost că profesorul îmbrăcase peste costum o ciudată pijama de lux. Nimeni nu a știut de ce, căci, deși iarnă, în vagon aerul era deștul de cald". Totul pare a se clarifica, în fine, cînd aflăm că fragmentul este extras dintr-un volum de „povestiri fantastice", aflat în pregătire.

■ **„CUCERIRI TEORETICE".** Printre marile „izbînzi" ale criticii românești de azi trebuie neapărat menționată și aceea a lui Laurențiu Ulici privitoare la proza lui Platon Pardău. Recenzentul extrage de acolo un „realism-fantastic" și chiar „o cercetare detectivist-fantastică". Care să fie conținutul detectivismului fantastic, el nu ne mai spune, probabil în ideea unei posibile „critici fantastice" pe care o pregătește...

■ **PROPUNERE EXTRAVAGANTĂ.** În nr. 3 al gazetei „Albina", Hristu Cândroveanu întreprinde, sub formă unei tablete, o cercetare a criticii lui G. Dimisianu. Lăsînd la o parte diatrambii fără obiect, care neîndoios că-l fac să roșească pînă și pe autorul recenzat, ne contrariază o propunere a lui H.C., aceea de a se traduce într-o limbă de circulație internațională o selecție din critica lui G. Dimisianu. Vasăzică, nu traducem mai nimic din G. Călinescu, din M. Dragomirescu, din N. Iorga, din T. Vianu, din C. Noica, Edgar Papu, puțin din A. Marino, însă e recomandabilă o selecție din G. Dimisianu ! Extravaganta propunere...

■ **PROGRAMĂRI.** De mai bine de cîteva luni, TV română „reprogramează" frecvent tot soiul de filme și de emisiuni, înlocuite de altele, pe care nu le justifică nici o necesitate presantă. În aceste condițiuni, „Programul radio-TV" ar avea nevoie de o „anexă", nu-i așa ?

■ **OMAGIU LUI N. TITULESCU,** Nr. 1/1982 al „Revistei române", (publicație care apare în patru limbi, destinată propagării în străinătate), este dedicat în întregime personalității extraordinare a lui N. Titulescu, de la a cărui naștere s-au împlinit recent 100 de ani. Revista conține articole sintetice semnate de Ștefan Andrei, George G. Potra, D.I. Turcu, N. Iordache, T. Bărbulescu, Vasile Netea, Costin Murgescu, apoi o antologie, dedicată acțiunii pacifiste, alcătuită din textele titulesciene, în stîrșit, o secțiune de evocări și mărturii (aparținînd unor notorii oameni de cultură români și străini, precum Savel Rădulescu, T. Teodorescu-Braniște, G. Tabouis, L. Blaga, L. Kalustian, I.M. Maiski, O. Oprescu) de unde personalitatea lui N. Titulescu iese și mai interesantă. Ideea „Revistei române", inițiatoare de interesante numere tematice, (penultimul, despre avangardismul românesc fiind de nivel indiscutabil european) merită urmărită cu atenție și continuată la același nivel.

■ **CONTRIBUȚIE.** „Die Rumänische Aufklärung und die Entdeckung Europas" e un eseu consistent, publicat de Adrian Marino la Heidelberg, într-o culegere omagială editată în cinstea lui Zoran Konstantinovic. Criticul, preocupat și în alte dăți de „iluminismul" românesc, aduce noi argumente în sprijinul unei perspective mai adevărate asupra originalității acestui fenomen.

■ **UN TALENT PLASTIC.** La a doua sa prezență în Capitală, tînărul pictor Mircea Răzvan Ciacâru din Piatra-Neamț se recomandă iubitorilor de trumos cu o suită de „peisaje" remarcabile prin elevata lor ținută, sub raportul imaginilor și al culorilor, la care se adaugă puternica lor încărcătură emoțional-reflexivă. Pînzele în ulei ale lui Mircea Răzvan Ciacâru de la galeria „Cenaclu" — Complexul „Hanul cu Tei" — vin întrutotul simptomatice pentru modernitatea de esență înverșerată de cei mai valoroși exponenți ai „noului val" aparținînd artelor plastice românești actuale.

A. S.

OMAGIU PATRIEI, PARTIDULUI, BĂRBATULUI CARE CONDUCE DESTINELE ROMÂNIEI

ÎN MIJLOCUL CONSTRUCTORILOR DE LA „TRACTORUL"

Puse sub semnul aniversării a şase decenii de la crearea U.T.C. şi a douăzeci şi cinci de ani de existenţă a Uniunii Asociaţiilor Studenţeşti din România, sîmbătă 27 martie au avut loc la Braşov două şezători literare organizate de Uniunea Scriitorilor în colaborare cu Asociaţia Scriitorilor din localitate. Cele două manifestări literare — la care şi-au dat concursul poeţi, critici şi dramaturgi profesionişti, precum şi scriitori amatori, muncitori şi studenţi din localitate — le-au prilejuit braşovenilor o emoţionantă întîlnire cu creatori ai bunurilor spirituale, cei care — prin intermediul metaforei şi al cuvîntului inspirat — dau grai împlinirilor noastre socialiste, eternizînd secvenţe din mieziul „evului aprins" al ţării. Prezenţi la amplele manifestări amintite, am reţinut pe bandă magnetică şi apoi am transcris în filele ce le încredinţăm tiparului cronica acestei autentice şi emoţionante sărbători a poeziei.

Orele 15,30. În sala arhiplină a Clubului Întreprinderii „Tractorul" se află peste 400 de tineri nerăbdători să asiste la întîlnirea cu autori îndrăgiţi, să omagieze împlinirea celor şase decenii de la crearea organizaţiei lor comuniste şi a celor două decenii şi jumătate de la crearea U.A.S.C.R. „Organizarea acestei acţiuni, în mijlocul dumneavoastră, al tinerilor din cadrul întreprinderii «Tractorul» — spune prozatorul **Laurenţiu Fulga**, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, alături de care se mai află poeţii **Ion Gheorghe, Traian Iancu** şi **Nicolae Dan Fruntelată** (redactor şef al revistei „Luceafărul"), ca şi scriitorii braşoveni **Dan Tărchilă** (secretar al Asociaţiei Scriitorilor din Braşov), **Daniel Drăgan** (redactor şef al revistei „Astra") şi **conferenţiar universitar dr. Emil Poenaru** — nu este întîmplătoare. Acţiunea noastră este dedicată celei de a 60-a aniversări a U.T.C., este închinată în mod deosebit aceluia a cărui activitate de conducător de partid, de conducător de ţară s-a îngemănat cu înseşi aspiraţiile tinerei generaţii. Este consacrată tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**. Cinstim acum momentul istoric al procesului de la Braşov, momentul în care tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a putut determina — prin fapta şi cuvîntul său — întreaga evoluţie de mai tîrziu a mişcării tineretului comunist din România."

După acest cuvînt de deschidere, **conf. univ. dr. Emil Poenaru** evocă momentul în care tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, alături de alţi 24 de tineri utecişti, era deţinut la Braşov şi o apărut în faţa tribunalului din localitate. „Deşi era foarte tînăr — spune **Emil Poenaru** — tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** avea deja 5 condamnări, o trimiteri în judecată stopate din motive de vîrstă şi o serie de caracterizări care au făcut ca organele de urmărire penală să considere că este «un bun revoluţionar şi agitator comunist». Intuind marele pericol pe care îl reprezenta pentru ţară fascismul (sîntem în 1936), tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** are în faţa tribunalului o atitudine demnă de revoluţionar, înfruntînd completul de judecată, dînd dovadă de o comportare pilduitoare pentru întregul Partid, ca şi pentru generaţiile viitoare".

Urmează un recital de poezie susţinut de poeţi din Bucureşti şi Braşov, de autori consacraţi şi de tineri autori care abia acum bat la porţile consacrării — muncitori din cadrul întreprinderii „Tractorul". Citesc mai întîi gazdele: **Iolanda Stoica, Ştefan Stoicescu** (poezia sa „Uteciştul" este o caldă evocare a activităţii ilegale a tineretului braşovean), **Dorin Magheru, Ion Gliga** şi **Ioan Sucu** (ultimele din versurile tînărului muncitor: „Nu-i mîndru, ani de vis generaţia mea / Libertatea îi sorbim privire... // Iubim adevărul luminat tot mai sus / Într-o noastră frumoasă iubire / De pămînt şi de patrie / Ca un glas şoim auz / Într-o singură mîndră rotire"), **Eva Lendvai, Emil Radulescu, Hans Schuller, George Sava**, poeţii septuagenar **V. Copilu-Cheatră** şi **Daniel Dragan**. Urmează un moment consacrat dramaturgiei: **Dan Tărchilă** citeşte un fragment din piesa sa „La Mircea Vodă". Revenirea în spaţiul poeziei şi încheierea şezătorii revin (în ordinea lecturii) poeţilor: **Florentin Popescu, Ion Gheorghe, Ion Burcă, Nicolae Dan Fruntelată** şi **Traian Iancu**. La sfîrşitul manifestării are cuvîntul şi două opinii ale gazdelor: „Asemenea acţiuni culturale se bucură de o foarte bună primire din partea tinerilor de la «Tractorul». Sîntem fericiţi că putem dialoga de la om la om cu scriitorii, că-i putem asculta recitindu-ne din cărţile lor aici, la noi acasă. Este aceasta încă o dovadă că poezia muncii în uzină înseamnă cu bratele deschise poezia «de suflet» a scriitorilor consacraţi" (**Cornel Fumea**, secretarul U.T.C. pe întreprindere). „Şezătoarea a fost o reuşită din toate punctele de vedere. A fost o bucurie a sufletului pentru noi toţi. Aşi evocările legate de biografia secretarului general al partidului cît şi poemele citite au stimulat un mare interes pentru noi toţi" (**Eugen Ioan Popa**, utecist).

LA CASA DE CULTURĂ A STUDENTILOR BRAŞOVENI

27 martie, orele 19,30. În sala de festivităţi a Casei studenţilor din Braşov, cei care într-un elitor foarte apropiat vor dirija procesele tehnologice ale unor mari întreprinderi industriale ai ţării vor reflecta la creşterea şi valorificarea pădurilor (sic!, la Braşov, se află singura facultate de silvicultură din ţară) s-au reunit cu toţii pentru a participa la o adevărată sărbătoare a poeziei. Cuvîntul de deschidere este rostit şi el tot de scriitorul **Laurenţiu Fulga** în calitatea sa de vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor — sub egida căreia a fost organizată acţiunea: „Se află, deci, faţă în faţă, gîndire şi poezie. Din lecturi nu pentru a se confunda, ci pentru a se îmbogăţi. Este, desigur, un moment plăcut, dar şi de meditaţie pentru noi, un moment de meditaţie asupra rosturilor fiecăreia şi a omului în viaţa şi destinul nostru."

Prima secvenţă a manifestării a constituit-o evocarea procesului de la Braşov, a acelui episod istoric din biografia secretarului general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** — pildă vie a patosului şi spiritului revoluţionar ale tineretului nostru în anii grei ai ilegalităţii. **Conf. univ. dr. Emil Poenaru** detaliază, secvenţă cu secvenţă, întregul film al anilor în care tînărul **NICOLAE CEAUŞESCU** s-a identificat cu înseşi idealurile şi lupta tineretului comunist.

...Şi din nou poezie. Alături de scriitorii care au citit mai devreme la „Tractorul" recită acum din creaţiile proprii trei autori studenţi: **Gentiana Sturza, Nicoleta Vilceanu** şi **Ion Badea**. Citîm din poemul „Tinereţe" de Nicoleta Vilceanu: „A crea înseamnă a ciopli suflete / A ciopli înseamnă a zbura / A zbura înseamnă aşezînd-se firesc din viaţa mîinilor tale / Nu poţi împărţi, ci numai înălţa omul."

M.N. Rusu evocă într-o scurtă expunere tradiţiile presei comuniste studenţeşti din România, reliefînd totodată şi modul în care aceasta a contribuit la promovarea şi afirmarea unor tineri scriitori, critici literari şi ziarişti dintre care nu puţini sînt braşoveni.

După acest intermezzo se continuă recitalul poetic susţinut deopotrivă de oaspeţi şi de gazde, autori de vîrste, experienţe şi expresii foarte variate. Numitorul comun al poeziei lor: implicarea profundă şi multilaterală în realităţile socialiste, într-un cuvînt, întregul evantai de gînduri şi aspiraţii ale tineretului de azi.

Reuşite, bogate, cu largi ecouri în inimă şi gîndul celor care au asistat la ele, cele două şezători au constituit două evenimente de referinţă în viaţa culturală a bătrînului şi mereu tînărului oraş de la poalele Tîmpei.

Florentin Popescu

Folclor cultural sau despre tracomanie și tracofobie (I)

Datorez interesului constant al revistei „Transilvania" faţă de istoria românească şi, în mod deosebit, înţelegerii arătate de Mircea Tomuş faţă de acest aspect particular al ei, posibilitatea de a mă ocupa în paginile publicaţiei sibiene de unele probleme privind „substratul" limbii române. Pentru cei ce au urmărit rubrica „Istorie şi fapte de limbă" sper să fie limpede străduinţa mea de a rămîne în domeniul deschis al ipotezelor, ca şi grija de a nu depăşi aria în care ipoteza are o minimă acoperire de substanţă şi rigoare, care — singure — pot să-i acorde statutul de ipoteză ştiinţifică. Rubrica mi-a adus o bogată corespondenţă în care lucrul imbucurător este interesul pe care îl trezeşte problema, iar cel mai trist — vehemenţa implicare afectivă a cîte unui corespondent într-o chestiune care (cel puţin pentru mine) nu se plasează în planul afectelor.

În numărul 4 al Transilvaniei încerc să explic acest lucru prin influenţa „folclorului ştiinţific" (care vehiculează păreri depăşite şi mai ales simplificatoare), potenţat de „folclorul cultural" (care, din motive istorice, pare la noi mai bogat şi mai activ).

Într-un referat, despre care va fi vorba mai jos, Ion Barbu atrăgea atenţia asupra unei importante distincţii din matematică între problemele ce NE punem, „omogene oarecum esenţialului", şi problemele ce NI SE pun, acestea „închizînd într-nscle o esenţă străină".

Cele ce urmează reprezintă cîteva consideraţii faţă cu probleme ce MI S-AU PUS, mai exact, ce MI LE-A PUS lectura cărţii lui Z. Ornea, **Tradiţionalism şi modernitate în deceniul al treilea**, Bucureşti, 1980, în strînsă legătură cu toate acestea şi cu felul cum sînt ele receptate de o categorie anume de public, ba chiar de către una la care ţin în mod deosebit şi la care sperau să aparţină şi Z. Ornea.

Mă ocupam în Transilvania de cuvîntul „dor", pe care mai toate dicţionarele noastre îl dau drept latinescul **dolus**. Nu am fost prea mirat că în această circulaţie folclorică el apare legat de o componentă „autohtonă". Intrucît în această arie se întîlnesc lucruri cu mult mai ciudate. De vină, în ce priveşte „dorul", s-ar putea să fie Blaga care a vorbit despre cuvînt într-un anume context. M-a surprins însă faptul că pornind din acelaşi punct, probabil de la Blaga, şi pe căi doar aparent diferite (în orice caz cu multe trăsee comune) cuvîntul întîlneşte, paradoxal, mînia lui Ion Barbu şi simpatia lui Z. Ornea.

Într-adevăr, acesta din urmă crede că în definirea „specificului nostru naţional", **„dorul şi visarea traco-geto-dacilor"** s-au conjugat fericit cu disciplina şi claritatea latină. Cu totul în dezacord cu o asemenea opinie, marele poet consideră cuvîntul o „plagă a liricei şi sensibilităţii româneşti". „Ce carieră acest Dor l se revoltă el. Ce nu s-a spus, cîte nu s-au scris despre el! S-a născocit că e intraductibil: că numeşte pur şi simplu sufletul românesc. A domnit peste o întreagă epocă, fiind uzurpat abia în urmă de „Miorism" şi alte imbecilităţi tracomane, dar care nu le-a fost dat nici pe departe să ajungă la favoarea înaintaşului lor. A fost un timp cînd copiii erau botezaţi „Doru" iar birturile „Vîrful cu Dor". Epocă execrată de Mateiu Caragiale: a expoziţiei 1906, a societăţii de bluze româneşti „Furnica", a mobilelor pirogravate Brumărescu, a teoşoafei Papura Jilava, haiducilor şi ciocîrlanilor ei în marămi şi itari" (I. Barbu, **Poezii**. Ediţie îngrijită de Romulus Vulpescu, Bucureşti, 1970, p. 362).

Filipica lui Ion Barbu îndreptată împotriva „imbecilităţilor tracomane" se găseşte într-un referat cu privire la traducerea „Negustătorului din Veneţia" făcută de Gala Galaction.

Stărui în continuare asupra istoriei referatului lui Ion Barbu, ilustrativă pentru tribulaţiile ideilor în raport de timpuri şi de oameni, de slăbiciunile şi de păcatele lor, pentru că ea întîlneşte o seamă întreagă din problemele pe care mi le pune cartea lui Z. Ornea.

Nu voi greşi probabil prea mult dacă voi presupune că izvorul pornirilor anti-tracomane ale lui Ion Barbu trebuie localizat ca fiind cenaclul lui Lovinescu, unde se practica combaterea **„ortodoxismului, misticismului, criteriomismului, ţărănismului, pîrvănismului cu toate derivatele sale"** (getism, scitism, tracism şi un foarte larg etc.) şi dacă voi încărca conştiinţa „obsedantului deceniu" şi cu vina de a fi reactivat memoria poetului, trecută în 1940 printr-o eclipsă, spre adînca mîhnire a prietenilor şi admiratorilor lui.

Într-adevăr, poezia **Bălcescu frăind „concepută în 1948, în opoziţie cu poezia lui V. Alecsandri, Bălcescu murind"** avea să fie publicată **„abia în 1956 în Viaţa Românească, spre decepţia poetului"** (Gerda Barbilian, **Ion Barbu. Amintiri**, Bucureşti, 1979, p. 285). Decepţia lui I. Barbu era provocată de intrigile organismelor în drept de a consacra asocierea poetului penitent. După un model ivit prin anii '20 din grija lui Gorki de a face ca toate marile

Desen de Şerban Radu Arbore

talente, în ciuda păcatelor lor trecute, să **„slujească revoluţia"**, I. Barbu se găsea în anul referatului, 1955, într-un colectiv de traducere a operelor lui Shakespeare, avînd „drept de semnătură", cum se spunea pe atunci, numai pentru traduceri **(„Frecvenţa destul de regulat cenaclul „Shakespeare" care se ocupa cu traduceri din opera marelui Will"** spune, cu o minunată naivitate, doamna Gerda în amintirile sale, p. 285).

În cursul honorum acelor ani, aceasta era etapa premergătoare oficializării aderării, cale da „drept de semnătură" sub producţie proprie **(Bălcescu frăind** pentru Barbu, dă angajarea traducerii din Shakespeare, asupra căreia vezi detalii în nota lui Vulpescu, p. 310; **1907** pentru Arghezi, după traducerea fabulelor lui Krilov etc.). Eu însumi, prin anii 1950—51 cred, student pe atunci la Filozofie, l-am întîlnit de 2—3 ori, într-o clădire istorică de pe şoseaua Ilie Pintilie, fost Bonaparte, pe Lucian Blaga în cadrul unui simpozion „cenaclu" prezidat de M. Ralea, plin de grijă pentru colegu său, şi de C. Ionescu-Gulian.

„Cenaclistic" pregăteau acest moment care, plasat într-un timp lax, era, nimeni nu ştia, încă foarte aproape sau foarte departe. O perfidă (prin premeditare) grijă îl ascundea în viitorul vag, în cel de al doilea viitor, într-o zonă de prelungită penumbră incert, indecisă, putea veni tot atît de bine ceaţa sau amurgul.

Ion Barbu făcea prin urmare un oarecare zel, după tristul (nu în primul rînd pentru el) memoriu de justificare a rătăcirii sale din 1940, în care opiniile sale publice exhibarea tîrzie a prietenilor sale personale **(„camaraderia mea"** spunea el textual şi fără ironie) cu Tudor Vianu, Marcel Iancu, Felix Aderca sau Simon Bayer, ba chiar, ca probă a **„simpatiilor sensibile şi democratice"** (ştiu cît de crudele echivalenţe puteau stabili Barbu în anii '30!) editarea la Cultura naţională, **„fondată"** de marele bancher (întîmplător) evreu Aristide Blank, a propriilor poezii şi a **„volumului eliberat Ion Barbu scos la aceeaşi editură de Tudor Vianu"** (G. Barbilian, pp. 248—249).

Pe seama acelaşi triste realităţi trebuie să punem şi aluzia răutăcioasă a referatului, care atunci putea deveni mai mult decît o aluzie şi mai rău decît o răutate, la **„deformaţiile profesionale"** ale **„părintelui Galaction"** (**„De asemenea**, spune Ion Barbu, **îl previn împotriva unor deformaţii oarecum profesionale. Atmosfera cinteculni nu e creştină... Nu, cîntecul e păgîn, deci poetic. Părintele îl creştineză necuvenit: „clopotele să-i închine"**, de-naturîndu-l. **De altfel** — adaugă poetul fără nici un aprovizionare, căci ce lecturi avea Galaction cu **Gîndirea? — am fost totdeauna împotriva şcoalei Gîndirei lui Crainic, împotriva ravalării Ortodoxiei pînă la o ardine de pitoresc"** (Poezii, pp. 361—362). Gala Galaction avea deci şi alte motive, poate neintemeiate, în afară de **„critica lui acerbă, ascuţită şi constructivă, a tradrecerilor critice, determinată de instinctul dreptăţii"**, de a i se adresa: **„Termul în trebuia să mi-o faci ?"** (G. Barbilian, pp. 385—386).

Faţă cu toate acestea, cartea lui Z. Ornea îmi pune ca o primă problemă felul în care subiectivismul partizan al unei epoci trecute, poate da, greşit manipulat, o nedorită virulenţă — aposteriori şi implicit anacronic — unor chestiuni false, alimentîndu-le, uneori atîţîndu-le, menţinînd în jurul lor o zonă neclară în care prejudecăţi de tot felul recapătă valenţe nocive şi împiedică urmărirea senină, în deplină obiectivitate, a unei probleme ştiinţifice. Folclorul cultural se reconvertieşte în folclor ştiinţific, contaminat de agresivitate şi intoleranţă. Acesta este de fapt obiectul prim al consideraţiilor mele.

Nu sînt istoric literar şi nu pot prin urmare a-i reproşa lui Z. Ornea cheltuirea de istorie literară, dar cîteva obiecţii diretre care una fundamentală, cu privire la metodă, îmi apar necesare cu evidenţă.

Chiar titlul cărţii sale stabileşte o falsă antinomie: **tradiţionalism şi modernitate**. Pură imaginaţie, construcţie posibilă în plan ideal, pot să-mi închipui, excelent exerciţiu de labilitate dialectică şi mobilitate intelectuală, o altă carte, scrisă la rigoare tot de Z. Ornea (şi mai ales în asta ar consta hazul experimentului) şi intitulată **Tradiţie şi modernism**, în care aceleaşi fapte ar arăta desigur în alt fel.

Autorul îşi dă seama prea bine şi el de acest lucru şi încearcă în „preliminariile" cărţii sale să redefinească tradiţionalismul şi modernitatea ca termeni de opoziţie antinomică. El nu mă convinge că termenii propuşi sînt cei mai adecvaţi deoarece în planul riguros al conceptelor **modern-tradiţional, modernism-tradiţionalism, modernitate-tradiţie** sînt termeni-pereche nu

Adrian Riza

Continuare în pag. a 6-a

CRONICA EDIŢIILOR

Ioan Slavici — Opere, 10

Excelenta ediţie din unul din cei mai mari şi complecşi scriitori români, Ioan Slavici, a ajuns la volumul 10. Şi în cazul acesta eforturile editorilor au cam fost trecute cu vederea, cu toate că ei clădeau şi clădesc, stăpîniţi de o neclintită tenacitate, un semeţ monument dîrzuitor bărbat ivit din zarişte Şiriei. Pare paradoxal, dar nu ne sfiim să afirmăm că Ioan Slavici este încă un mare autor cvasinecunoscut. Ca şi Eminescu, prietenul lui de la Viena, care îl citise bine dintru început şi nu se sfia să-i calligrafieze manuscrisele prime tipărite **Convorbiri literare**— Se vede încă o dată că se pretuieşte mai degrabă eşecul, încercarea, ci nu realizarea temeinică. Slavici este dintr-un alt veac şi pe vremea lui se scria „cu luare-aminte, cu multă socoteală şi cu analiza fiecărui cuvînt. Un răvaş cît de neînsemnat, eu şi acum cînd îl scriu, fac analiza gramaticală. Era pe-atunci lume mai puţină în literatură — dar judecată mai multă" (**Opere**, 10, p. 823—824).

În anul 1967 a fost pusă piatra de temelie a acestei ediţii. Mai mulţi editori şi-au concentrat eforturile pentru a ne da aceste zece volume. Ei sînt, şi ne face bucurie să-i numim: D. Vatamaniuc, D. Pop, I. Seuleanu, Octavian Schiau, Teofil Teaha, C. Mohanu, I.D. Bălan. Meritul dintîi revine însă lui Dumitru Vatamaniuc, care ţine în mîinile lui încercate şi cîrma acestei ediţii. **Opera magna** a lui Slavici o avem deja. **Opera omnia** se zideşte sîntem cam la jumătatea edificiului, nu cum ne mărturisea D. Vatamaniuc „ediţia este planificată în douăzeci de volume dar cîte vor fi în total vom vedea cînd vom termina-o".

Recomandăm tuturor această ediţie. Iată graficul ei de pînă acuma: volumul 1 — **Poveşti**; volumul 2 — **Poveşti**; volumul 3 — **Nuvele**; volumul 4 — **Nuvele**; volumul 5 — **Pentume. Din periodice**; volumul 6 — **Teatru**; volumul 7 — **Mara. Din hărtnici**; volumul 8 — **Alte romane**; volumul 9 — **Memorialistică**; **Varia**; volumul 10 — **Studii şi articole**. Etc. Am fost informaţi că viitoarele volume vor conţine operele pedagogice, istorice şi nu mai departe.

Conţinutul primelor nouă volume a constituit şi pînă acum materia unor cărţi separate, parte din presele respective fiind analizate în manualele şcolare sau au făcut obiectul unor studii şi monografii, deci au fost oarecum supuse mai des atenţiei cititorilor. Aşa că vom face în continuare cîteva referinţe asupra ultimului volum din serie. El conţine, cum am spus, o bună parte din bogata publicistică a lui Ioan Slavici: studii, recenzii şi articole literare, cronici dramatice şi muzicale, articole culturale, articole de limbă şi stil, biografii, portrete, necrologuri şi, în anexă, cîteva interviuri. Este un volum de peste o mie de pagini, din care aproape două sute sînt ocupate de note şi comentarii, indici. Articolele respective sînt extrase din presa vremii: **Convorbiri literare**, **Timpul**, **Ziarul**, **Tribuna**, **Vatra**, **Revista idealistă**, **Semănătorul**, **Minerva**, **Lupta**, **Luceafărul**, **Adevărul literar şi artistic**, **Rampa**, **Telegraful român**, **Corespondenţa română**, **Gura satului**, **Analele Academiei române**, **Arhiva**, **Lupta**, **Gîndirea**, **Ziua**, **Mişcarea literară**. Cred că le-am numit pe toate şi chiar şi numai din această enumerare ne dăm seama de eforturile pe care au trebuit să le depună editorii pentru a strînge tot acest material risipit în atît de multe locuri. E drept că prin cele două cărţi anterioare, **Ioan Slavici şi lumea prin care a trecut** (1968) şi **Opera lui Slavici** amîndouă datorate lui D. Vatamaniuc, munca de culegere şi de comentare a avut foarte bune călăuze. Totodată în volumul 10 mai sînt adunate şi unele studii şi articole din manuscrise.

Slavici a lucrat mai mulţi ani la ziarul **Timpul** fiind coleg de redacţie cu Eminescu şi Caragiale. Încă înainte de a veni Eminescu la Bucureşti se vede că prozatorul citea ceea ce publica poetul în **Curierul de Iaşi** şi unele articole din această vreme afirmă aceleaşi puncte de vedere. Apoi, chemat de Slavici la Bucureşti şi fiind zilnic în aceeaşi redacţie, ideile celor doi sînt şi mai apropiate şi cum articolele, în marea lor majoritate apăreau nesemnate, numai examenul filologic atent ne poate indica paternitatea lor. Ceea ce şi fac în cîteva rînduri autorii, trecînd unele articole puse pînă acum sub numele lui Eminescu sub cel al lui Slavici (de pildă articolul **Ateneul**, în care se găsesc expresii tipice scriitorului transilvănean, precum „cum se cam dă cu socoteală", „aşa a mera lucrul" etc).

Slavici a fost un ziarist tot atît de plural ca şi Eminescu, de aceeaşi ardenţă a ideilor, chiar dacă stilul său, recognoscibil, este mai grecit, cuvintul şi modul de frazare de la Şiria răzbat cînd ou le aşteptî în fraza destul de neologistică de Bucureşti.

Prozatorul transilvănean avea un larg orizont cultural, foarte apropiat de cel al lui Eminescu şi face, în articolele sale deseori trimiteri bibliografice dintre cele mai surprinzătoare. Avea cunoştinţe de istoria şi limba Chinei, era familiarizat cu şi poetul în indianistică, apoi în teatru, muzică, lingvistică, economie politică, filosofie, istoria românilor şi istoria lumii etc. Participa, ceea ce se ştia mai puţin pînă acum, la polemica stîrnită de Zotu asupra **Logicii** lui Maiorescu şi cum ne spune comentatorul „Polemica în jurul Logicii lui Maiorescu se încheie cu articolul lui Slavici, care îl va fi supărat pe G. Zotu, mai mult decît cele ale lui Eminescu îndeosebi pentru prima parte". (Articolul se intitulează **„Bietul dr. Zotu"** şi în prima parte se povesteşte un scandal dintre „un om murdar" şi cîţiva domni respectabili ca apoi să facă următoarea legătură: „În locul acestei întîmplări, aş fi putut pune istoria despre filosof şi măgar, dar mă temeam că voi fi învinuit de a fi plagiat. Afară de aceasta am crezut de cuviinţă a localiza istoria, punînd în locul măgarului o altă fiinţă, deoarece voiesc să ajung cu comparaţia la o persoană respectabilă, la d. dr. Zotu"). La o adică, Slavici ştia să fie polemic şi renunţa la stilul lui ponderat şi sfătos.

De tot interesul sînt articolele pe teme de politică culturală, cele mai multe polemice, fie cu autori din Transilvania, fie cu autori din vechile principate. Atitudinea politică a lui Ioan Slavici de pînă la primul şi în timpul primului război mondial este îndeobşte cunoscută. Volumul de faţă are însă darul de a ne oferi o mai bună nuanţare şi înţelegere a poziţiei lui Slavici în această direcţie. În orice caz, el a fost un combatant loial, militînd necontenit pentru eliberarea fraţilor din Transilvania, plătind nu o dată cu privaţiuni pentru neclintitele sale credinţe. Om de o uriaşă forţă de muncă, a întemeiat ziare şi reviste, a colaborat la mai toate periodicele vremii, a fost ani de-a rîndul dascăl, a colaborat la seria de documente Hurmuzachi, n-a cunoscut răgazuri de odihnă spirituală nici cînd s-a aflat în detenţie.

Demne şi astăzi de interes sînt articolele lui pe teme de estetică şi lingvistică. Ca **estetician** i se recunoaşte, abia astăzi, unele intuiţii, metode moderne de apreciere ale frumosului, de aurora şi de la noi, iar au în el un pionier care trebuie cercetat mai cu atenţie. Ca **lingvist**, Slavici era în stare să controverseze cu profesionişti de talia unor Ovid Densusianu şi I. A. Candrea, e drept aceştia la începutul activităţii lor, dar oricum autorul **Marei** ni se dezvăluie ca un bun cunoscător în domeniu. Dar cîte faţete, una mai interesantă ca alta, nu ne relevă acest volum de publicistică. Slavici a fost un mare om de condei, universul preocupărilor lui este foarte larg şi dacă ştim a savura şi farmecul pe care peatna vremii l-a pus peste scrierile sale avem în acest al 10-lea volum o lectură delectabilă în grad superior. Şi cum volumele viitoare ale seriei se anunţă tot pe atît de fascinante, încheiem dorind competenţilor editori spor la lucru pentru a ni le pune la îndemînă cît mai curînd.

Gheorghe Suciu

FĂNUȘ NEAGU

PIERDUT ÎN BALCANIA

— lui Dorin Hociotă —

Pe vechiul drum al Brăilei nu mai plouase de două luni. Lut alb, iarbă pirjolită, peste sate, de la Dunăre spre Rîmnic, foșnea tăcerea a două oceane : cîmpia și cerul. Dimineața, cînd și cînd, se ridica un nor spre miazănoapte, un timp se rotea viforos, ca un bou căutînd un plug complice, apoi se împotmolea în văile cu ciulini și curcuvitică ale Moldovei. Dar pe noi, băieții care păzeam la bostană, seceta nu ne preocupa peste măsură. Cînd nu plouă, se fac pepenii. La fel și via, se încarcă de struguri dulci. Alte întîmplări ne frămîntau mintea. Pe malul băltii Amara fusese găsită o lupoaică cu burta spartă (se zicea că un berbec sălbatic coborîse din munți și pedepsea fiarele din cîmpie), într-o bostană de la Ibrianu, sat cu care Gradiștea noastră se afla în conflict din cauză că în biserica ălora, una prăpădită, de lemn, cu lut pe jos, fuseseră găsiți niște viței de-ai noștri, puși la păstrare în lăzi cu gheață, se ivise un pepene plin cu sute de ghimpi de lemn, lungi și ascuțiți cît cei de roșcov. Ziua, îi țineau acoperit c-un mănunchi de papură udă sau cu foi de lipan, noaptea îi înconjurau cu felinare și-i apărau cu măciucile. Nu se punea problema unei expediții de jaf, pentru că în față, bostana din Ibrianu era acoperită de două stîni, cu cîini răi și ciobani dușmănoși, iar din spate o ocrotea rîul Buzău, cu mai înalt, abrupt, fără pic de vegetație. Căile clasice fiindu-ne inaccesibile, dacă nu de-a dreptul ostile, urma să încercăm violența împăcării și să recurgem la violență sub vălul lingușirii. Băieții din cele trei pîlcuri de prepeleacuri (eram șaptesprezece), în adunarea din noaptea de vineri, ținută în jurul focului hrănit cu balegă din vatra prepeleacului meu, alesesră o variantă mai dură, luînd hotărîrea sumbră de-a răpi și sechestra un paznic de-al ălora — dovadă că brigăzile teroriste din epoca modernă aici își au punctul de pornire.

S-a decretat :

— Îl ascundem într-o hrubă, legat de mîini și de picioare și nu-i dăm drumu decît în clipa cînd se vor prezenta ai lui cu pepenele, să-l mîncam împreună și să împărțim semințele.

— Și cojile cu ghimpi, tot pe din două.

„U-iu-iu" a urlat prelung nu știu care indian valah, s-au scos din vatră cartofii copți, cîte doi de persoană (îi șterpelise elevul Lascu B. Aldea din grădina lui moș Neicu Petcu) și s-au servit participanților, însoțiți de-o bucățică de friptură de iepure, stropită cu mujdei de usturoi. Iepurele fusese înhățat de cîini, în iadul după amiezii, pe cînd rodea un pepene galben — faptă pentru care cîinii primiră căpățîna și oasele, iar ăia care se încălecară și cîteva lovituri în coaste, date, pe cît e posibil, cu piciorul, iar în caz de mîrîială, cu ciomagul. Îngăduite în preajma focului, patru broaște mîncau fluturi de noapte, numai pe cei amintiți, cei ce se repezeau prostește spre inima flăcării și căzeau amețiți de dogoare. Habar n-aveau că urmau să fie sacrificate la miezul nopții și jupuite de piele de mîna soroi lui Cîrjan, o fetiță de patru ani care, deocamdată, dormea pe o pătură de cal și vorbea prin somn : „nene, fii tu soțul mamei mele". Le ceruse Ielea Calița (și plătea bine pentru mîna nevinovății ca să-i descînte de dragoste agentului sanitar de care se lepădase iubita, chemată sponic la Dunăre de un marinar din flota comercială, însoțitor de șlep sau cam așa ceva. Seară de seară, cînd dinspre Brăila vine miros de melasă și dinspre Moldova s-abate un vînt răcoros, cu mlădieri sentimentale, sanitarul rupea un braț de crăițe și circiumărese, le arunca una cîte una pe gîrlă — Buzăul le ducea în Șiret, Siretul în Dunăre, iar Dunărea, mișcînd un val, le arunca pe un anume șlep — și cînta :

O, Lola, revino iară,
Tu știi prea bine că tot te doresc,
Îți iert oricare păcat, fetițo,
Revino, căci te iubesc..

Trebuia să acționăm repede, șocul izbiturilor frontale, neașteptate, care stîrnesc panică în tabăra adversarului. Fără numite două ficoade : eu și Marin Cîrjan, cureva ne înarmă cu șiguri lucrate în schimbul de noapte la Uzina de utilaj greu Progresul (se vînd cu snopul), adunarea îngenunche pentru rugăciune :

Dă-ne, Doamne, ploaie timpurie,
Dar și una tîrzie,
Pentru vie...,

fiecare își lipi de picior cîinele, iar cei care aveau, frații mai mici (bineînțeles că ăștia nu luaseră parte la dezbateri) și plecară, pe cărările pline de coltii-babei, să se culce pe saci umpluți cu frunze de nuc sau cu mohor. Steaua polară, cu botul tors, lumina ascunsă după leasa verde-a unui nor. Luna toca oase de aur pe mîrîștile vechi. M-am suit în prepeleac, nu pe scară, ci prin crengile caisului (scara o folosesc mucegăi sau bătrînii), m-am frecat cu mărar la subțiori și cu oțet pe obraji, pe mîini și pe git, ca să nu mă sugă țînțarii și m-am tolănit pe șuba îmblănită, cu mîinile sub cap. Credeam și nu credeam în existența pepenelui cu ghimpi de lemn (asta nu excludea însă în nici-un chip o mamă de bătaie pe care să le-o tragem băieților din Ibrianu, inclusiv răpirea proiectată) și mă întrebam dacă pînă una alta n-ar fi bine să dau o fugă în sat ca să fur găleata din pîrdă de cort a bunicilor și s-o schimb pe două sute de țigări la Sandu Graur Tibilis, responsabilul bufetului. Tibilis se salvase din încercuirea rusească, la cotul Donului, călare pe un măgar — tot călare pe un măgar, pe care-l îmbrăcase într-o manta de ofițer hitlerist, atîrnîndu-i de urechi și cîte-o cruce de fier, se întorsese în sat la sfîrșitul războiului — și de cîte ori ne întîlneam îmi cerea găleata ala de tip militar.

— Am jurat în două biserici să-i dau măgarului să bea apă din vas care nu clocește. Vrei să ajung olog ?

„Dacă, mîine dimineață, primul om pe care-l văd sau care mă strigă e Marin Cîrjan, găleata va pleca în pribegie"

Lăsînd soarta să decidă în locul meu, am descusut un pește din coroana acoperișului — stuf, rogoz, tîf — și m-am întors cu gîndul la Voichița și la Nisa, fetele care dormeau într-un prepeleac din cealaltă margine a bostanei. „Aș vrea să văd munții, cu ele de mină" — și-am așteptat, apoi, glorie întîmplării, domnița speranței, ea care deschide muguri și pe ramuri uscate, dintr-o dată auzii glasul lui Cîrjan :

— Don Pablo, scoal' mă, avem oaspeți. A sosit Turia. Don Pablo, a sosit oracolul țigănesc.

Îmi ziceau Don Pablo, fiindcă jurasem, după lectura fascinantă a vieții lui Vasco da Gama, să trăiesc cinci ani la Lisabona și cinci la Madrid.

Deschizînd ochii, am zîmbit : pe un grînd din cer umbla năucă o găleată de tip militar și parcă jur-împrejurul ei ședeau în genunchi două-spre fete și miroseau busuioc — și o căruță scîrțîia spre depărtări. „Salut, pribeago", lerburile, uneltind nepermis împotriva lipsei mele de cîntă, miroseau a tutun. Eram într-atît de mult fiul cîmpiei încît viciul meu, practicat în ascuns, ajunsese și pentru ea obiect al devoțiunii. Luîndu-l sub braț pe primul meu sclav, care era un leș negru, coborît, abia atingînd o creangă a caisului, lîngă foc, și cel de-al doilea sclav al meu, cîinele Monitor, mi se lipi cu botul de podul palmei.

— Don Pablo, zise Turia, balta e plină de draci. Dorm aici, mi-e frică să mă întorc singură-n sat.

— Mirosse-a levănțică, gasperița, o lăudă Cîrjan. Și minte de înghează apele : nu-i e frică de nimeni, vrea să fim împreună în ceasul cînd se deschide cărarea spre alt meleag. A venit cu șaua-n spinare.

— Vulpe, rise țiganca, așezîndu-se sub îndoitura fumului. Groasă, cu fața lată, cu părul adunat în coc bogat, susținut de un pieptene de cositor, își sticlea dinții într-un zîmbet blînd, trist, care nu depășea conturul gurii mari, cărnoase. Am venit la voi c-un lucru însemnat. Eu am

Cheia păsărarului

Și ne privi ostentativ.

— Mulți o îndulesc, multora le-a fost promisă, numai mie, însă, mi-a fost dată. Am și ivăr — îl scoase, era de alamă — țiținele ușii sînt unse cu măduvă de vită, deasupra intrării fiilie o perdea de solzi de știucă — cine-a pus-o acolo ? harapu ciudat, cu solzii pe cap. Facem un foc de curpeni de viță, mestecăm scorțișoară, cuișoare și piper, apoi voi doi țineți cu fața spre lună o iconiță de argint și eu o să mă rog : prea-frumoasă toamnă, înălțată țarbă, desferecă-mă de blesteme sau dă-mi-o gură de moarte.

— E un truc, a zis Cîrjan, iritat, nu'ș care lepre, mama lor de ciurucuri, te stîrnesc să pleci în cîmpie cu șaua-n spinare.

— Pe noi trei cîmpia ne iubește și ne respectă, răspunse Turia.

— Pen'că și noi o iubim și-a respectăm, consimți Cîrjan. Nu-i scormonim sobolii, iar cînd latră cățelul pămîntului, de trei ori pe vară, îi azvîrlim cîte-un os.

— Întîi a lătrat în noaptea de sînziene, murmură Turia.

— În iunie, am zis eu, cîmpia din jurul Gradiștei încă e copilă.

— A doua oară a lătrat în noaptea de Sînt'Ilie...

— Cîmpia crescuse, am reluat, devenise adultă.

— Nu'ș'ce mama dracului, se-nfurie Cîrjan, îți place ție să întrerupi și să provoci. Oprește-te pînă nu te faci de rîs.

— Și cînd s-ar putea să mă fac de rîs ?

— Cînd o să spui că ai dezvirginat cîmpia și ai schimbat-o-n tîrfă. Nu mai e mult pîn' s-auzim și asta din gura ta.

— Am oroare de ipocriți, i-am răspuns. Chiar și de virtuoși, dacă vrei să mă cunoști.

— În noaptea asta cățelul pămîntului o să latre a treia oară, anunță Turia.

— Se-nțelege, am confirmat, e ultima noapte de vară.

— Iar noi, făcu Cîrjan, uimit, am aruncat toate oasele la cîini ! Mi se pare suspect, băiete, continuă încruntat, că nu m-ai prevenit. Era de datoria ta să-ți pui în valoare calitățile cu care te mîndrești, memoria, capacitatea de a-ți înfățișa planurile. Mulți metri de stofă bună, dar...

Opri vorba în golul frunzărit de greieri. Erau o mulțime, dispersați egal, un sfert pe porțiunea luminată căzut de foc și de lună, trei sferturi din efectiv răspîndite pe porțiunile luminate numai de lună și, de aceea, mai fericite. Cîrjan, în trening, cu pantofi de tenis, duhnind a mărar, cu părul numai virtejuri, respira lună și rumeguș căzut pe sub fierăstraiele greierilor, levănțica de pe trupul Turiei se reînnoia mereu sub vîntul aprinten, greierii devorau cîmpia, fumul urca din bălegar la fel de ireal ca un trunchi de mesteacăn și făcea coturi de burlan.

— Hai mai întîi să facem o cursă cu cai, propuse Turia. Luna apune de-abia mîine și cît timp licărește sîntem ai ei.

— Dar cățelul pămîntului ?

— Acum e la spovedanie. Își deșartă răgușeala și păcatele, pe urmă primește canon să-nghită o dușcă de cristal topit, după aia încheagă o rugăciune. Avem tot timpul.

Trei cai, scoși de Marin Cîrjan din piedici, așteptau într-o ripă Nu erau ai noștri, Cîrjan îi alesese din cei peste o sută de cai lăsați să înnopteze pe mîriște. Pe cel murg, cu trup alungit, picioare subțiri și botul sur, parcă păscuse într-o roată de sidef, îl văzui, cu șaua pusă — șaua Turiei, din lemn vechi, vopsit roșu și lucrat cu dalta și cu cleștarul tot roșu, isprăvit în ciucuri galbeni. Greieri, pelin, umbre succedîndu-se fulgerat peste chipul lunii. Prin imitație, fiecare mișcare din cîmpie se schimba parcă tot în țîrîit de greieri. Respira cîntec de greieri, cai, iovind cu copita, sporeau cîntecul — tihna și florii ceasului în care frica și deznădejdea lipsesc și tău ființă miresmele, diamantul, curcubeiele. În muchea malului, cîinele Monitor și sedul cel brun beau vînt răcoros, născut în largul băltii Amara și fărîmat în fierăstraie de greieri. Picături sonore îi se scurgeau de pe bot în iarbă.

Pînă ajunserăm la cai, Turia uită pentru ce plecasem de la prepeleac, scoase în podul palmei o iconiță și se așeză pe pămînt, cu picioarele atîrnînd în ripă.

— Vreți să furați pepenele cu ghimpi de lemn ?

— Există, sau e o bazaconie ?

— Da, există. Dar cîteva zile să nu v-apropiați de bostana din Ibrianu. A fost găsit mort acolo un băiat de paispe ani.

— Turia, se supără Cîrjan, lasă poveștile cu morții, n-o să-l înviezi niciodată pe Manole Mihai.

— Manole nu e mort, o să vă dovedesc. Pe băiatul din Ibrianu l-au omorît ca să-i ia ceasul de la mînă.

— Poate că deținea nu'ș ce taină și a vorbit, zise Cîrjan. În cazuri de-astea imprudența se plătește scump.

— Ceasul de mînă e-a găsit ascuns într-un cuib de rîndunică. Dacă n-aș ști că Manole zace bolnav prin locuri necunoscute, aș zice că el a ucis. Îmi cumpăra cercei, venea noaptea, să nu-i simtă bărbatu-meu și strecura cerceii într-un cuib de rîndunică.

— Manole s-a înecat în Dunăre, știi prea bine.

— Numai calul lui, se împotrivi Turia.

— Și el și calul, atacă, plin de convingere, Cîrjan. Doar l-au scos împreună.

— E mort, i-am zis și eu, nu te mai gîndi la el. Iar dacă te gîndești, să nu treci noaptea prin dreptul cimitirului, fiindcă morții tineri, adică scheletele lor, stau pe coama gardului, bălăngănind picioarele și cei care nu-ți sînt neamuri îți pun piedică, iar ăia care-ți sînt neamuri nu te-ajută nici de-ai dracului să te-aduni de pe jos.

Turia-și smulse picioarele din ripă și rîse, vrăjită :

— Cățelul pămîntului. Urcă spre izvorul de la Untișoara. E grăbit.

Tresărîrăm, cuprinși de tierbințeală. Prin ce miracol Turia sesiza umbletul cățelului legendar ? Pe cînd noi ne disputam, rebeli, intîietatea în fața ei, sedul de tulburătorul miros de levănțică, mai autoritar decît ai cîmpiei, ea capta prin toate simțurile întîmplări din mana adîncurilor. Acum, și eu și Cîrjan lepădaserăm orice dîră de orgoliu, arzînd de dorința de-a descifra detalii ale urcușului. Cîmpia încremenise în așteptare. Greierii căzuseră țișnipți. Sforăiturile cailor înghețaseră în aer, dimpreună cu ecoul unui strigăt ce se înălțase dincolo de baltă, cu o clipă mai devreme și nu ajunsese să se spargă. Cerul era o umbră verde. Stelele, urmînd porunci inexorabile, se adunau din patru părți în jurul lunii, iar luna fugea de ele. În cer numai stelele se conduc după legi exigente. Luna — niciodată ; o mare șiuriță, luna, subțiată cînd nu trebuie, o găleată de pînză de tip militar pentru măgarul lui Sandu Graur Tibilis atunci cînd toată lumea așteaptă încordată umilința căderii frunzelor unui anotimp și răsăritul intim și mîngîietor al fructelor pe ram din anotimpul care urmează. De altfel, despre lună, care terfelește orice convenții, mi se pare că nu e vorba în nici-o istorie cu Iisus Christos.

— Sus, băieți, comandă Turia.

Ne azvîrlirăm pe cai și pornirăm în galop spre malul cu pogorișuri rupte. Turia gonea în față. În cîmpia de la Gradiștea, toți călăresc ve deselate, singură Turia călărește înfipță în șa de lemn. Cele șapte fuste, cîte îmbracă la zilele mari, i se umflau în vînt. Prundul băltii, acoperit cu brădiș, înăbușea ropotul galopului. O vijelie înșelătoare. Străluminări. Năluci. Pleire. Turia coti și pătrunse năvalnic într-o rană vînată a malului.

— După ea ! răcni Cîrjan.

Mereie din genunchii cailor fermentau rachiuri amețitoare.

Cînd ajunserăm, Turia descălecase și dăduse foc, sub izvorul Untișoarei, unui morman de curpeni de viță. Umbra Turiei tremura, deformată, pe malul rupt în linii asimetrice, găurit de prigorii și purta în spinare o pelerină brodată cu două cruci din mărgele de sticlă neagră. O pasăre ascunsă în norocaiele băltii, beată de duhuri, dădu drumu unui țipăt lung, fragmentat în trei tonuri ciudate. Se înțelegea că suferă de neputință, că se întorsese dintr-un timp expulzat, strînsă de gît cu o jartieră de tîrfă și că se sufocă, neputîndu-și vărsa dintr-o suflare ura împotriva malului primenit neîncetat de cîntarea greierilor.

— Tătărasca de holt, o numi Turia. Doarme-n buruieni mucede și se-ndoaină cu mușină. Cobe. Nu ne trebuia. Tipă de frică prin somn, pentru că și-a ucis tatăl. Nu' se știe de ce, dar numai pe tată și-l ucide mereu.

Sculpă. Se șterse la gură cu poala fustei și se-nchină.

În clipa următoare, sub arcul izvorului, apărură două tufe de sînziene înflorite, un măr cu coroană rotundă, plin de mere coapte, cu frunza ușor pătată de rugină și rădăcinile împrăștiate în pînzele unui nor adăpostit într-un colnic de fulger, deasupra unei căruțe ; norul scutura o ploaie somnoroasă peste un mic pîlc de fire de izmă. În jur, tăcere și lumină bună de pîndă : pale verzui, întervertite cu vînt albatru, cu limpezimi iuți, aruncate de lună, cu părelnice dungi violete, scăpărări de pumnal, licăriri de scoici. Ploua numai pe firele de izmă. Restul lumii, raiuri de greieri.

Cînd apărură tufele de sînziene și mărul, se ivi și un dîmb rotund, pămînt ciocotind, pămînt esențial, boabe vii, în continuă frămîntare, azur și oțeluri topite, o necurmată naștere de pietre rare și de ierburi pentru prima oară zărite de lună, iar pe dîmb, cățelul pămîntului — un puiandru, cu părul fumuriu, năpîrlit, vînjos, venit parcă din dosul stinei, de la o bătaie cu lupii, sorbind aerul cu limba și așteptînd să-și înmoaie botul într-o măsură de întîiță. Turia scoase din ascunzișurile bluzei și-i azvîrli un os bogat în zgîrciuri. Îl prinse din zbor și-i fărîmă în măsele.

— Mi-e dor de libov, drăguțule, se vaită Turia. Am bărbat bătrîn, mi se usucă viața lîngă el, învață-mă să-i găsesc pe Manole Mihai.

— L-ai îmbătat pe păsărar și ți-a dat cheia. Ajută-te de ea. Ai dreptul să ți se lumineze ultima ispravă a lui Manole.

— Prea bine. Și să i se lumineze și lui una de-a mea. De bine sau de rău, cum o fi s-o aleg.

— Să i se lumineze.

Marin Cîrjan se rupse dintre cai, înaintă doi pași și despături dintr-o hîrtie o pulpă de iepure.

— Hei, cine-i croit din o sută de metri de stofă proastă ?! i-am strigat.

Țicălosul s-a dat puțin îndărăt și m-a pocnit cu călciiu-n gleznă.

— Cățelul pămîntului, am izbucnit eu atunci, sînt singurul care-am uitat să-i aduc ceva de mîncare. Am venit cu cîinele Monitor și cu iedul cel brun — pe ăsta pot să-l tai numaidecît și să ți-l coc pe jar. Vrei ?

— Don Pablo, îie n-o să ți se lumineze nici-o poveste în noaptea asta ! mă pedupsi el.

Drept mulțumire, primul meu sclav căzu în genunchi. Cînd se ridică avea cîte două rînduri de cercei sub fălci și pe frunte o pereche de cornițe, cît mugurii de castan. Monitor, mai îndrăzneț, întinse laba și mîngîie grumazul cățelului de sub pămînt. Retrăgînd-o, o găsi albă. Și doar cu un minut înainte fusese roșcată !

— Nici-o grijă, Monitor. Cu laba ala o să-ți răpui dușmanii și-o să agonisești pradă bună. Acum o să latru de trei ori și o să plec.

— Dar pe mine m-ai sărit de daruri, se tîngui Cîrjan. Și ți-am adus o pulpă de iepure !

— Credeam c-ai înțeles, bătaule. Tu ai greșit față de Don Pablo, aproape tot așa cum a greșit Don Pablo față de iedul cel brun.

— Nu vreau, zise Cîrjan, decît un tango argentinian. Dansat la Buenos Aires.

O bulboană de întuneric acoperi valea și cățelul pămîntului lătră de trei ori. Cînd năvăli din nou luna, mărul și sînzienele se risipiseră. Izvorul Untișoarei curgea sleit în văiuga lui de lut, tătărasca boitului scotea un al doilea țipăt, smuls dintr-o deznădejde călugărească, curpenii de viță erau cenușă. Monitor sta proptit cu laba albă în ceafa unei nevăstuici și pe fruntea primului meu sclav se desemna imaginea severă a unui cerin regal — petalele adulmecau rădăcina cornițelor, tulpina se sfîrșea deasupra buzei umede. S-ar fi cuvenit, poate, să-i sărut și să-l declar liberi ; n-avu noroc, din cîmpie, văzui apropiindu-se de noi, pe cărarea din muchea malului, un baston și toate pornirile democratice se mișiuiră în mine. Bastonul venea singur. Se înfigea în pămînt cu virful ascuțit, toi la distanță de doi pași de om, se apleca în față, se îndrepta ușor, se înclina pe spate și iar se ridica și se azvîrlea înainte. Uneori, se oprea și răscolea ușor în vreo gaură de palanjen sau scormonea într-un smoc de cîmbru, să trezească aromele, iar cînd ajunse deasupra izvorului se culcă și lovi repede, cinci sau șase bătăi, în capul unui pui de șarpe. Zdrobindu-l, îl aruncă departe pe mîriște, să-i sfîrșească furnicile, apoi coborî, se spălă în văiuga izvorului și veni sub mîna Turiei, parcă plutind de bucurie.

— E al păsărarului, ne informă Turia. Doamne-dumnezeule, scînci, fără el degeaba aveam cheia.

Căută un loc mai moale și viri bastonul în pămînt, apăsînd asupra lui cu burta. Bastonul era de frasin și pentru că lemnul nu fusese fiert, părea bolnav de cuperoză. Turia așeză icoana într-o mică scobitură de la îndoitura minerului — luna lepădase înfățișarea sarcastică, s-ar fi putut spune că jucase la loterie și pierduse. se umflea săpînd șanțuri de larvă pe pereiele izvorului — și, intrînd cu picioarele în baltă, bîigui :

— Cofer de lemn, cofer de lut, cofer bobleț. Predă-te cărare de piclă !

Viri cheia în ape și-o răsuci. Nimic. O scoase, o șterse în maldărul de fuste și strivi cu ea o lipitoare care i se suise pe pulpă.

— Semn rău, spuse, n-au încredere-n mine, mă verifică.

De-a dreapta și de-a stînga ei crescură două felinare. În carcerele de sticlă ardeau luminări, răspîndind abur gălbui ; două vidre sedeau de strajă. Turia nu văzu nimic (Monitor, comandat din adîncul pămîntului, se vîrîse cu botul în șoldul sclavului cel brun), preocupată să cufunde iarăși cheia și să o răsucească.

— E un scandal cu știucile, astăzi, ce obraznice sînt ! Au venit c-un pește tierăstrău să-mi rupă cheia. Depravatele, degeaba se pun de-a curmezișul. Floare albă din cofer de lemn, floare mireasă din cofer de lut (căderea glasului, persuasiunea), jur să vă sui în munte în noaptea sînzienelor de toamnă, dar faceți să-i văd pe Manole Mihai. Promit să mă port blînd cu el. Don Pablo și Marin Cîrjan sînt martori că, atunci cînd vreau și cînd trebuie, pot să fiu bună ca pîinea caldă. Cățelu' pămîntului, dă-le poruncă să-mi deschidă...

Ocna cocorilor

Rosti vorbele astea și încremenirea apelor se tulbură și se frămîntă, timpul se retrase din oglinzi în rame, o dîră de vuiet prelung, ca o scurgere de tunet, izbucni în cărarea lunii, în larg țîșniră jerbe înalte, suvoaie de spumă acoperiră prundul pînă lîngă izvorul Untișoarei, trecînd peste genunchii Turiei, rotocoalele de stuf se culcară cu spicul în val, smucite în toate părțile, pîeticle brădișului răvășit se încurcară între picioarele cailor și puzderie de potcoave de curcubeu se prefăcură în țăndări, stingîndu-se în bolboroseala virtejului de sub mal. Părea că două colonii masive de pești, dispuse în diagonală, își dădeau ultima bătălie, dezlănțuiseră o bătălie cruntă, izbindu-se cap în cap, sfîșiindu-se, ucigîndu-se ; dădeau înapoi o clipă scurtă, să-și primenească furia cu ser proaspăt și iar porneau la atac. Ura celor două neamuri anticipa un dezastru fără limite, dar deodată, în coada cealaltă a lunii, cățelul pămîntului lătră înverșunat și vuietul furtunii se stinse la doi pași în fața Turiei, parcă ajuns din urmă și înghițit de propriile-i vertebre pierdute pe drum, valurile se liniștiră și scăzură cu un șuierat, dezvelind doi stîlpi — unul cu apă de mare, altul cu apă dulce — între care atîrnă o perdea sfîrîicitoare din solzi de știucă, avînd țesut în mijloc un imens fluture Morpho aurora, albastru cu învieri negre, ornat la colțuri cu alți patru fluturi mici care trăiesc în văile Fergana — aripi întunecate pe frunzele cărora un gînd de toamnă trage cu pensula dîre galbene, alternîndu-le cu unde roșii — închipuiri maniacale ale verii, brodate pe cel mai curat petec de azur încoltind și îmbobocind sub vînt. În viul stîlpului cu apă de mare înota o himeră cu ochi de cobalt, beringi de Baltica, sardele din golful Biscaya, un caiman cubanez, un zargan și un pui de murenă ; în stîlpul cu apă dulce, fără să păstreze vreo ordine — postulatul haosului : mărunțușul — ciocotaau bibani, scrumbii albastre, lini, o babușcă, un clean, cosași, roșioare, undițari. Peste pragul de sus domnea neclintit un pește zburător, iar în cer, bușită de ambiții indecente, luna luase forma peștelui moia-moia (o căpiță de șapte sute kilograme de fosfor), era adică peștele-lună azvîrlit din apele pelagice în grinda stelelor. Lîngă pragul de jos se sufocau o sută de știuci fără solzi. Turia înhață două, virîndu-le degetele în urechi și le azvîrli la picioarele noastre.

— Aprindeți focul și le frigeți. Eu o să intru dincolo. Sau, dacă vreți, mă însoțiți.

— Nu te însoțește nimeni.

Vorbele răsunaseră strepezite, înapoia perdelei.

— Să nu mai ajung acasă, se-nveseli Turia, dacă asta nu-i vocea domnului învățător Marius Ionescu din satul Lișcoteanca.

— Misiunea ăluia, îmi șopti Cîrjan, e să ne descurajeze.

— Ce s-a întîmplat, duminică, la Lișcoteanca ?

— Nenorocire, domnu Marius Ionescu, se văicări Turia, fringîndu-și palmele. O bătrînă din Brăila a venit, cu o nepoțică de patru ani, să-i poarte pomenile soru-si. A fiert grîul, l-a potrivite pe ovalele de faianță, a făcut deasupra cruci de zahăr pudră, găitîe cu bomboane și la urmă a stropit cu esență de rom. În biserică, după cetire, părintele a gustat de două-trei ori cu lingura și s-a întors în altar, iecnind. Alea treispe babe și fetița de patru ani au crezut că părinteie ieșise, fiindc-a înghițit cu lăcomie, așa că și-au rotunjit cîte-o porție barosană,. au mîncat-o, dar nici n-au apucat să zică Dumnezeu s-o ierte pe roaba lui Trufășița că și căzuseră moarte. Vezi dumneatale, în sticluța de rom fusese verde de Paris. Părintele a scăpat, pentru că, aimțind el arsuri și cuțite-n burtă, a rupt-o la fugă acasă unde a băut o vadră de lapte.

— Ți-am ieșit în cale și astă iarnă. M-ai evitat.

— Ce-am făcut ?

— M-ai ocolit.

— Doamne iartă-mă, păi ce, puteam să mă dau în vileag ? Stam în post, la pîndă, eram la furat curci. Manole Mihai intrase călare, sub salcîmul lui Țarică Păiș și aștepta să se mute curcile de pe crăci pe scîndura din virful prăjinii pe care-o ținea el, strîns, în pumni. O metodă născocită de Manole, trebuie să ai răbdare multă, poate să-ți treacă os prin os de-atîta chin, dar pînă la urmă curcile, proaste, părăsesc craca și trec pe scîndură, e locul mai larg pentru somn și le duci așa, adormite, pînă la gorganele unde-ai pregătit jăratecul.

— Manole Mihai e aici, în Ocna cocorilor.

— Vreau să-l văd imediat. La multe întrebări are el de răspuns. Domnu' Marius Ionescu, reluă Turia, mai mult intrigată decît speriată, dar dumneavoastră nu sînteți mort ? S-au scurs trei ani de cînd ați murit, cum se face că vorbiți acum cu mine ? Ați înviat ?

— M-am înecat și sînt mort ca toți morții. Spiritul meu e acela care se încordează în ideea de comunicare și tu îl auzi.

— Vă aud bine, dar nu vă văd. Ce fixonomie aveți ca om mort de puteți să vorbiți cu mine ?

— Don Pablo, mă înghiontî Cîrjan, nu-i glumă, țiganca vorbește c-un spectru.

— Nu-i treaba ta să mă vezi, răspunde ăla. Zbor să ți-l trimit pe Manole Mihai.

Cîrjan și cu mine nici nu mai suflam. După un minut lung, perdeaua din solzi de știucă se strînse mototol în stîlpul cu pești din mări și oceane, o ușă de fum se căscă fără zgomot și o cărare lungă — nisip, ierburi plutitoare uscate, cioburi de scoică — se așternu din prag, spre depărtări incredibile, sub covîltirul transparent al apelor. În grota de pe fundul băltii dormeau sau se plimbau agale, într-o tăcere desăvîrșită, mii de păsări migratoare : cocori, giște, pelicani, berze, toate sleite de boală. Pentru că nu puteau spera într-o vindecare rapidă, călăuzele neamului lor le aduseseră în lazaretul de sub balta Amara. Acolo aveau să-și petrească iarna, îngrijite de păsărarul Ignat din Gradiștea, servite la masă de pescărușî de la Mamaia, plătiți regește, de o sută de păuni și cincizeci de dropii. Structurată ca un palat, ocna cocorilor era caldă și aerul din ea înăbușitor (de aici, probabil, și numele ei), căci Turia, pășind peste prag, scoase una din cele șapte fuste ca să-și șteargă sudoarea și să-și facă vînt pe față. Eu, Cîrjan, iedul cel brun și cîinele Monitor înaintasem pînă între cele două felinare, în rînd cu vidrele de pază, ne miram de insolența Turiei, care culegea pomii rari și pitici, sădiți în marginea căilor, porumbei și săgeți de hîrtie ; porumbeii, azvîrliți cu putere, se lansau în zboruri acrobatice, săgețile aruncate în noi, prin golul ușei, căzîndu-ne numai în jurul felinarelor și se schimbau în străzi miniaturale. Sus, în extazul apelor, se năștea chihlimbare, licori galbene, iar în apogeul covîltirului sau al cupolei domnea un șarpe violet, adunat în volute elastice. Berzele tinere erau la masa de seară, mîncau pășat din vaze înalte de flori, în coastele grotei, valurile care înecă ae clondăneau cu vînturile menite să răstoarne bărcile — de două luni, de cînd dura seceta, nu mai aveau de lucru —, pelicanii ciuguleau peștișori debili din mormanele de plaie ude, răpite pescarilor din Gradiștea, un cocor schiop arunca niște cîrlige, să prindă musculiță, rîndunicile strînse pe o grămadă de visle pierdute visau sîrme de telegraf, clopoței de apă albaștri se încolăceau pe fire de lintiță, bureți țărănești, în formă de ghiulea, supravegheau portiunile de perete cîrpite cu sticlă fribilă. Mîndria apelor, cînd nu pot urca în fîntîni ce spală aerul orașelor, e să străpungă toate obstacolele și să domine — eterna rivalitate cu focul.

— Manole Mihai, strigă deodată Turia. Ieși în cărare, țicălosule și banditule ! (uitase de promisiunea că va fi blîndă). Cuuuum mi-ai fript inima-n mine ! se tîngui, amenințător. Și continuă, impetuos : Manole Mihai ! Apoi, vibrînd de gingășie : Ieși la vedere, caraghiosule. Hai, Me Me, intră-n cărare.

Nu răspunse nimeni. Turia, năclăită de sudoare, se răsuci o clipă spre noi. Se încărcase pînă-n git cu pucioasă, căci ne zvîrli printre dinți :

— Vedeți, mă, cum e ? Totdeauna cînd m-apucă nebunia să iau șaua-n spinare, să ies în cîmpie, și să înhați un cal pe care să-l călăresc, mi se-ntîmplă numai lucruri bezmetice. Păsăraru' ăla, bou' băltii, am să-i smulg ficații, cică : du-te și-ai să-l vezi pe Manole ! M-a mințit, ca să-mi pape banii. O să cînt cucurigu, cu căiciiu-n splina lui.

Turia înjura fluent ; cînd venea vorba de laude, hodorogea.

— Uite-l, strigă Cîrjan. Vine, păiălăul.

Dar Manole Mihai nu venea, ci doar i se înmina povestea, așa cum promisese cățelul pămîntului. Undeva, spre fundul cărării, crescuse un dîmb cu iarbă, ars de soare și pe coama lui trecea călare Manole Mihai. Cămașă de mătase, să-l pătrundă vîntul, pantaloni albi de bumbac. Ținea în brațe o femeie, calul șarg se poticnea pe grui. Indignată, Turia începu să strige :

— I-a furat nevasta lui Tuntun Bujor Căpșunică. Tîrfă de țigani mangalagii ! Dă-i drumu din brațe, Me Me ! Glu, glu, glu, corboaică, ah, ce-o să mă spăl pe ochi cu singele tău !

Turia abandonase blestemul de rutină, urca pe piedestalul cu proviziî hipnotice. Îmi plăcea s-o văd dezlănțuită și mă dădui de partea lui Manole Mihai.

— Rugăciunea pentru cei ce călătoresc în cale, îi șoptii lui Cîrjan. Și ne pornirăm într-un glas : Doamne Iisuse Christoase, Dumnezeul nostru, primește jertfa aceasta spre iertarea păcatelor robului Tău (Manole Mihai, îl numi Cîrjan ; Me Me, aruncai eu, ca derută). Binecuvintează călătoria lui Manole Mihai (Cîrjan) Me Me și femeia ce-i e dragă (eu) și trimite lui precum oarecînd robului Tău Tobie, înger pașnic, împreună călător, povățuitor, păzitor și sprijinitor și-i păzește pe ei nevătămat de toată întîmplarea cea rea ca în pace, sănătos și cu bună sporire să se întoarcă și prin aceasta să preaslăvească întru dînsul numele Tău cel prea înțelept.

— Don Pablo, țipă Turia, îndurerată, îți bați joc de mine ?

— Pe grîul cu parfum de flori de vișin, rise Cîrjan.

— La Dunărea cu parfum de tei, îi ținui isonul.

— Don Pablo și Cîrjane făcu Turia, decepționată. Voi nu vedeți că le-ați slujit la cununie !?

Într-adevăr, pe cînd noi ziceam rugăciunea, în deriderea. Manole Mihai intrase într-o biserică, cu nevasta lui Tuntun Bujor Căpșunică, se închinaseră și schimbaseră inele, stînd cu pirostriile pe cap, iar acum, auzîi pe calul șarg, coborau grăuul spre latura stîngă. Manole Mihai scruta zările (și nu-l descoperea sau îl ignora pe Tuntun Bujor Căpșunică, așteptîndu-l cu arma-n mînă pe malul Dunării), iar mulerea, la spatele lui, aprindea o țigare de la soare, cu lentila.

— Nu-ți doarmă moartea nici-o clipă, Manole Mihai ! — anacolndu-se Turia, încovoindu-se. Să crăpi de pofte și să nu le vezi împlinite !

Arma poeni, calul mai făcu un pas, amuzînd pe frîu, Manole Mihai ridică brațele, ca și cum ar fi intimit un arbore în cale și vroia să urce în frunziș, echilibrul i se frînse și căzu în Dunăre.

— L-a omorît, oameni buni ! scînci Turia și se apleca spre locul unde berzele mîncau pășat din vase de flori, parodiind, fără să vrea, moartea lui Manole Mihai. Vai, vai, vai, Me Me, prostule, tîrfa te-a mornit anume ca să te bage-n bătaia pustii lui bărbat-su. (Ignora cununia, interceptase și păstra doar actul răzbunării în toate implicațiile lui obscure.) O să-i stîr

— Întoarce-te pe mal, Turla, zise Cirjan, n-o aă-l poți dovedi cu nimic pe Tuntun Căpsunică.

Turla se recunoscu învins.

Da, nimeni nu l-a văzut cu adevărat trăgînd. Iar pe noi cine să ne creadă ?

— Vino să stai cu Don Pablo, continuă Cirjan. Vreau să trec în locul tău, să mi se lumineze și mie povestea pe care-am cerut-o.

— Să-i mai spun o vorbă lui Manole Mihai. Me Me, curățită ea pilitura de pe amîndoi polii magnetului, ai găsit ce-ai căutat. Mă tiram pe burtă la picioarele tale și tu erai cu mintea în cuiburi străin. Îți dam să mănînci din palmă și tu te duceai să bei de pe buzele paceaurei ! Deschele cămașa, să te sărut pe inimă, mă rugam și tu mă plesneai cu bețigușca peste față. Află că nu mai mă dau de ceasul morții. Cățelușu' pămîntului, fă-l să vadă cum m-am răzbunat. Nu-i arăta c-am vrut întîi să-mi bun funia de gît, să mă lungesc în cîmpie, să mă topesc și să mă scurg în crăpăturile ei ; luminează-l doar povestea drumului de la Brăila pînă la Măcin. Fă-l să vază cum mergeam cu pantofii-n mînă, că mi se umflaseră picioarele și mă stringeau și-am oprit o mașină și bătăuș de la volan a mutat trei căpățîni de zahăr candel de pe scaunul din față pe banchetă din spate și mi-a zis treci fetițo aici, dar să n-amesteși la serpentine, bătea un pui de vînt din baltă, geamurile erau deschise, eu mă jucam c-o nuia de salcie, mă cuprindeam cu ea peste mijloc și era prea scurtă, tu te-ngrași, fiindcă rizi tot timpul, fetițo, zice bălatul ăla și fiindcă i se lipise o frunză pe tîmplă l-am sărutat și el a scăpat un pic volanul și mașina a intrat într-o plopi. To-ai speriat ? mă necăjește el. Nu mă sperii repede și din nimic. Dacă nu te sperii, haț cu mine să ne scăldăm în Dunăre. Și m-am dus, apa era curată, făceai pluta și munții Măcinului dintr-o dată se urcau în cer, în mijlocul tufișurilor de singer, un plop stîngher se curăța de frunze, ce mult îi place haimanalei de plop să n-aibă nici-o obligație, nu tu frunză de hrănit, nu tu vară de umbrit, vrei ? Și bălatul m-a strîns în brațe, plopul s-a răsturnat, munții s-au tras în scorburi, niște vapoare au intrat pe străzile Brăilei, imi cășunase că nu mai sînt, bălatul mă mușca de buze și nu mirosea a benzină, mîncase roșii culese-n zori, mirosea a miezul lor presărat c-un praf de sare și a dor nesăbuit, numai inima lui care-ți crapă dinții cînd îi guști și mirosea a brumă din inima vinului. Iar tu, Manole Mihai, erai numai la cinci sute de stînjeni mai jos, schelet de om pe-un schelet de cal, rezemați amîndoi în grătarele înecaților. Apa Dunării în care făceam acu dragoste cu bălatul ăla cu buzele sparte de dorul meu, parcă atunci le ridica de pe un fier înghețat, eram în brațele lui și-i era dor de mine, dorul de dor, tu n-ai știut astă niciodată, apa dragostei, apa ala nu te-a alinat, a trecut pe de lături, ca să nu mai mori încă o dată sau ca să nu cumva să înviezi și să mori și iar să înviezi și să mori. Hai Marin Cirjan, treci în locul meu, acum am răcorit, trebuia să mă răcoresc.

Turla părăsi Ocna cocorilor, se duse lîngă bălaul cu sa în spinare, se lîtî cu ceafa de cîrîitar, apucă în palmă scara de lemn și tăcu. Un spasm îi strîmba colțurile gurii mînoase — cei ce nu frecventează astrul biruinței, cei dubioși, cei neîmblînziți, cei fără profit, cei invariabil fascinați de-o nălucă, ei, grimasa eternă a unei pierderi sau a unei pasiuni, tot nu drac, cine se leagă la cap c-o funie nu se mîră dacă i-mia-i lunecă de gît.

— Tango, alo, cățelu' pămîntului, mi-ai promis un

Tango, un dulce tango...

...te-am cunoscut la Rio de la Plata, cînd făceam plata și n-aveam schimbat, olé. Clipă de aur, cerul violet. Erai cu mama și cu tata. Și te-ai îndrăgostit de un poet. Rio, Rio, Rio, de la Plata. Nimic, și tremur. Îmbrățișarea. Mă ard în piept două chibrite, două cuțite, două pumnale, aricurile tale. Cîntă țigane. Îți poruncesc ! Vreau să mă tulburi cu a ta ghitară, nu-mi lăsa noaptea goală, că-mi-nebunesc. Zi-mi tot ce-a fost frumos odinioară, pe-a ta vioară — pagini de aidoi — în astă seară se va sfîrși. Îmbrățișare, Genunchiul meu, genunchii tăi, un gînd senin și multe alunițece de sărutat pe trupul tău, oh, virginală fecioară, nescrisul sufletului meu, parfece răsfrîntășă.

Plus licălosul de Marin Cirjan. Intrase în Ocna cocorilor, doi pași dincolo de prag, o plecăciune, jertfa insomniilor, te vreau mă vrei, întoarce surubul să stingem stelele.

— Don Pablo, zise Turla, obosită, holbează ochii bine, ca să vezi cu cine ai de-a face.

Cu Marin Cirjan aveam de-a face și aveam de-a face și cu neiertarea, cu Voichița Călin și cu Nissi Toma ; Voichița, penultima clasă de liceu, epifaniile verii, un coridor de mătase între două maluri orientale, tristețea blîndă, scrisă cu cuvintele pe care le-a pierdut Dumnezeu în sihăstrii de lut — și vin încet și nu mai mă culege nici-o gîndire de pe mal, pe mine, cea care sînt nemotivarea contemplației ; Nissi : vinzătoare de Christos, dacă-n douăzeci de toamne, zi senină n-am avut, tu atunceа spune-mi, Doamne, pentru ce mai m-am născut ! ?, pălămidă proaspătă păstrată-n zăpadă, spice de orz coapte pe tablă, cafea de malț, pelin, trădări nebuloase și

Spînzură-te-n sfoară mică
noapte fără iboviică.
Spînzură-te-n sfoară rară
noapte fără domnișoară...

Cățelul pămîntului nu-i promisese nimic prețis lui Marin Cirjan, totuși îi dăruise o poveste luminată, un tango — el, lasciv, ea, oarecum inhibată. Nici urmă de Buenos Aires, nici urmă de Santa Fe, dansează Marin Cirjan cu Voichița, sălcii galbene sting aluziile cărnii, norocul nu-și toarnă cositorul, e ultima noapte a verii, tătărasca de holt țipă lamentabil — alt tată ucis ? — ne-nchegate iubiri, Don Pablo e un goian și-un dobitoc, trăsura pleacă, pune-ți mantila, coboară frigul, noaptea amolifică elogiul toamnei care sosește. Brusc perdeaua țesută din soldi de stîncă, avînd brodat în mijloc fluturele Morpho aurora, albastru cu invieri negre, ornat la colțuri cu alți patru fluturi mici din văile Fergana, se topi, Ocna cocorilor dispăru și nu mai eram nici la izvorul Untișoarei, nu știu ce întîmplare, pretext de ceremonial, seducție și invazia lunii în sălașul zeilor, ne urcase pe mal, în bostana cu șaptesprezece preveleacuri și, inițiere sau perfidie pe care i-o datorez, peremne, cățelului pămîntului, eu eram numai cu Turla, și o membrană de timp, ca o polighiță fină de sticlă sau ca aburul care se schimbă-n sticlă, ne despărțea de locul unde Marin Cirjan dansa cu Voichița, iar Nissi le îngîna pașii obsedată de ideea că e întîmplarea unei enieme și dilua un mîez de crelon chimic într-un pahar plin numai pe sfert cu apă. Cer senin, fulgera albastru și îndulcent la extremitățile cîmpiei, — în fond o noaote plină de cusururi ușor de iertat — Voichița-i spunea lui Cirjan :

— Nu insista, fă-i un episod de care nu vreau să-mi aduc aminte. Nu mă hrănesc cu detalii pitorești. Tot ce pot să-ți spun e că bălatul seamănă teribil cu Don Pablo.

— Îl dau în gît cînd vreau. Îl am la degetu mic.

— Nici nu-l cunoști pe bălatul ăla !

— Pe Don Pablo îl dau în gît. Despre el era vorba.

— Eu, se amestecă Nissi, adică și eu și Voichița, rectifică Nissi, fără îndoială, în vederea unei alianțe, îl putem băga oricînd în balamuc.

— Eu nu, eu țin la el — melancolica Voichița.

— Dă-l dracului de secătură ! — intransigenta Nissi. Poartă în medalion o șuviță de păr. I-a dăruit-o o fată, pe care nimeni de-aici n-o cunoaște. O cheamă, zice el, Veturia Domniteanu. Părul e înfășurat într-un bilețel pe care Veturia a scris : „blegule bleg, Don Pablo".

— Destul de evaziv, aprecie Voichița. Și, desprinzîndu-se din brațele lui Cirjan adăugă : mă duc să mă urc în plop și să privesc munții Rîmnicului.

— Vrei să venim cu tine ? întoarse Nissi către ea doi ochi imenși.

— Nu.

Și după ce Voichița se depărtă, Nissi răbufni :

— Scîlfo-ița pămîntului ! Într-o zi o să-i dau cu ceva-n cap.

— Întîi să-l cotonogim pe Don Pablo, zise Cirjan. Poftim hîrtie și toc, cerneala ai încropit-o singură, stai jos și dă-i drumu.

Stimate tovarășe director al Școlii pedagogice :

Mă numesc Elena Măraru, fată de oameni cinstiți din comuna Gradiștea, raionul Brăila. Vin să vă scriu cu durere-n suflet despre comportarea sub orice critică, pe timpul verii, a elevului..., de la școala ce cu onoare conduceți. Jumătate din vară el a fost fugit ce-acasă în orașul Buzău din regiunea Ploiești și împrejurimile, împreună cu unchiul său Che Andrei, un zurbagiu beliv, care n-a muncit niciodată cît trebuie, a fost hoț de cai, iar la bătrînețe a-nvățat să cînte la ghitara, dacă-ați mai auzit așa ceva ! În viața lui a ținut șapte femei, pe două se bănuiește că le-a otrăvit, iar pe una, turcoaică de neamul ei, o cobora vara-n fîntînă și-o lăsa ceasuri întregi acolo, ca așa se răcorească și să-l anunțe cînd sînt gata de băut sticlele de vin rînduite pe gălească. Desigur, turcoaica ridea și ședea acolo-n pielea goală, drept pentru care nu mai bea nimeni apă din fîntîna lor. Pe timpul verii care se sfîrșește-n cursul nopții de azi, a mai fost la noi un caz cu un bărbat care și-a omorît nevasta și a aruncat-o într-un put părăsit, dar s-a văzut că n-o omorîse de tot, fiindcă peste două zile femeia a-nviat, a ieșit din fîntînă și a venit acasă și cînd a văzut-o pe ea, bărbat-su a albit, a mutit și s-a predat. Vă spun toate acestea ca să vedeți cît sînt de sinceră și că vă scriu din spirit de disciplină. Ori dou, unchi și nepot, s-au dus la Buzău și au trăit cîntînd la ghitară prin circiumi, dar mai ales prin frizerii, după cum se laudă elevul dumneavoastră, care nu-și mai spune pe nume, își spune Don Pablo, căci ar vrea, nu face un secret din asta, să plece în Portugalia și Spania, țări cu regimuri dușmănoase nouă. Cîntau mai mult în frizerii, zice, pentru că în frizerii se fîce azi muzică mai de calitate decît în școala pedagogică, de unde toți profesorii buni, sînt aproape toți, au fost scoși pe motive de dosar balbos. Se-nvîrteau deș prin gară, bă Che Andrei îi era drag s-asiste la plecarea sau sosirea trenului de Nehoiu, care mirosea a scorbură de ascuns cai furați și acolo se întîlneau, duminica dimineața, cu boierul Teodoreanu-Frasin, fugit din sat în noaptea cînd au vrut să-l aresteze. Mîncau și beau vin și Teodoreanu-Frasin întreba de fiecare dată : Che Andrei pot să vorbesc deschis ? Să trăiți, domnule Teodoreanu-Frasin, nu cred că se poate, bălatul e de-al lor, fiind plecat la școală, ne-a scăpat din mînă. Dar odată, Che Andrei nu s-a mai ferit : vorbiți domnule Frasin, o moarte are omul, deci la luptă, cu frunțea sus. Che Andrei, cînd s-or scumpus timpurile, te pun primar la Gradiștea. Nu pe mine, domnule Frasin, s-a rugat Che Andrei, eu sînt milos, să-l puneți pe cuscrul Gheorghe Rudeagă, că știți vina de burcel, tăie-n carne vie, fără să cupească. Pe toți care-au vrut să-l aresteze o să-i înece nu în baltă, ci pe uscat, stîlpu-i, cu arma-n mînă, să bea cîte găleți de apă. Așa vorbeau boierii și unealta lui, iar Don Pablo al dumneavoastră, în loc să anunțe organele în drept, a continuat să zurlangăne la ghitară.

Cînd s-a întors de la Buzău, la jumătatea lui iulie, Don Pablo s-a mutat la bordeiu. Sînt aici șaptesprezece preveleacuri cît cele pentru oi nu se lasă ciorile pe pepeni și să nu vină boții, al lui e în marginea dinspre linia cu vii și acolo au loc, aproape seara de seară, petreceri, dar în fund — certuri, scandaluri, bătăi. Victime sînt copiii cei mici, toți înrolați ani alegînd zorențaros, preluat de Don Pablo de la Che Andrei. Don Pablo le spune glume parșive, îi învață să le ponegrească pe fete, îi trimite să fure mere varatice, îi asmuie-n alea cu cîini, ca să prindă iepuri și, dacă scapă vinatul, în fiecare zi, după asfințitul soarelui, un triounal, avînd-o pe el ca președinte, îi cheamă la judecată. Triounalul funcționează într-un plop canadian uriaș, inculpații nu beneficiază de șoară, sînt obligați să se cațere, ajutîndu-se doar de brațe și unghii, mulți cad și iar o iau de la capăt și cînd ajung sus, tribunalul îi așază pe cele mai subțiri crengi, încît e de mirare că pînă-acum nu și-a frînt nici unul gîtul și le ordonă să-și tragă reciproc cîte două, trei sau cinci perechi de palme, după care sînt ascultați și condamnați. Se pronunță numai sentințe mirsave. Ca să vă faceți o idee am să vă înșir cîteva : vînătorul nedibaci să doarmă într-un sac legat la gură, iar cîinele lui să fie spînzurat ; toți vînătorii motologi să scoată, noaptea, douăzeci de oi dintr-o stînă din apropiere și să le mulgă pe mîriște, fără să guste laptele ; vînătorul cel mai puțin isteț să fie legat fedeleș pe spinarea cîinelui puturos, să treacă așa printr-o spărtură a gardului în via gospodăriei colective, și să se întoarcă de acolo cu sînul plin de struguri. Cînd tribunalul nu ține ședință înseamnă că Don Pablo n-a avut chef să bată vinătoare. Asta se întîmplă mai ales în zilele foarte călduroase pe care judecătorii le petrec scăldîndu-se în balta Amara, dar cel mai adesea în rîul Buzău, la bulboane. Pe cei mici îi chinuiesc, punîndu-i să sape în mal cu hîrlețele, ca să găsească ouă de prigorii și nu de puține ori, unii au dat peste șerpi încolăciți, s-au îmbolnăvit și viseză urît, țipă, sar din somn și dîrdîie ca apucați de friguri. În ripile din malul Buzăului își întind satra niște țigani nomazi de la care Don Pablo și tribunalul lui au cumpărat într-o noapte, pentru două oare, o țigancă și au dus-o într-o colibă din pădurea cu nuci sălbatici, plătind pentru ea un sac de mazăre, un sac de orz și zece găini — mazărea și orzul le-au furat de pe arii, găinile — din gospodăria părinților. La despărțire, țiganca le-a dat fiecăruia cîte un cocoloș de plumb crud pe care ei îl frămîntă în degete cînd se adună în plop și-i judecă pe cei mici. E semnul lor distinctiv, cică. Orbii e cînd pornesc să cucorească orizontul. Cei mici cred cu adevărat că cerul se unește cu pămîntul și sînt aeri cînd gonesc ca o hoardă, în frunte cu Don Pablo, ca să-l atingă cu mîna. Cînd leșinați și nu izbutesc s-ajungă la marginea lumii. Iar Don Pablo, în loc să-i lămurească de ce se depărtează necontenit orizontul, le spune că s-au mișcat ca niște nătîfleți și că doar cu o clipă înaintea lor a trecut pe acolo un tren, călătorii au scos mîna pe geam și au furat linia zării, plantată cu pelin albastru. Toți stau culcați pe spate, cu ceafa pe vre-un mușuroi sau o brazdă de iarbă și el le zice : nu vă mint, mă jur, uite, pe alea două biserici cu-cîte trei turle galbene care s-au mutat din orașul Brăila în cer ca să se umple cu asfințitul soarelui. Cînd coboară din nou pe pămînt, în ele vin să-și moaie odăjdiile toți preoții din țară. Vedeți, tovarășe director, că una învață el la școală și la organizația U.T.M. și altceva le bagă în cap copiilor de țăran. Pînă a nu fi venit Don Pablo la bostană nu se știa de cai străini înșiați de la păsune și călăriți pînă-n zori. Ceea ce ne revoltă pe toți elevii de liceu angrenați în acțiuni pentru ridicarea nivelului cultural al satului e faptul că nici-un copil nu se plînge părinților de cașnele la care-i supune tribunalul ăla îmbecil. De altminteri, duminică seara, cînd oamenii în vîrstă, care-au dat roată pe la bostană, se retrag sare mt, mai toți se opresc la prepeleacul lui Don Pablo, vorbesc, rîd, cercetează semnele vremii, adună observațiile lor pe timp de o săptămînă, le mută, le îmbucă le lungesc, le sfîrtecă, le dezbată cu presupuneri, renunță la calități în favoarea defectelor și fac, cum spune el, **poveștea zorgarelor. Habar n-au oamenii ăia că, după** plecarea lor, Don Pablo își cheamă cîinele și urlă, intră în linia viilor, dar asta numai ca o derută, fiindcă în cinci minute, dacă te urci în podul prepeleacului, poți să-l vezi cum se tîrăște pe coate printr-un lan de trifoi necosit spre un pîlc de paducei în care potcovarul satului să căteleți(vă rog să-mi scuzați expresia) cu o văduvă. Nu-i cară și pe copiii cei mici cu el, cîinele Monitor are ordin strict să nu latre, ledului îi leagă botul în bătută — totuși fapta lui rămîne nerușinată și perversă. Lucrurile ce vi le-am relatat pînă-acum ar putea, într-un fel, să vă fi făcut simpatic, o prietenă de-a mea, Voichița Călin, căreia-i place să se exprime pretențios, zice că Don Pablo e de-o exuberanță simplă, și la șaptesprezece ani e firesc să fie așa, dar eu știu în mod absolut sigur că face parte dintr-o organizație secretă. Cunosc chiar din gura lui că în anul școlar trecut, mai precis în februarie, din școala dumneavoastră au fost arestați patru elevi membri ai unei organizații subversive — ei de ce e liber ?...

Firma Nissi Toma, care semna Elena Mirasu (inexistentă) — și dintr-o dată realizai instabilitatea cinstei, surprins nu de datele demnității, ci de panica perspectivă pe care dezmățul avea s-o aștearnă în sufletul negru al lui, al directorului, obsedat de ideea că, sorc bancle constructiei socialismului în regiunea Galați, unul din zece elevi ai școlii trebuie arestat.

L-am lăsat pe Cirjan injurînd spurcat — forma paroxistică a decepției, poate afrontul ei — și-am luat-o la deal, călare, pe urma Turlei.

Păsări rotundu-se-n stufuri, lumină albă, altima noapte de iarnă și vara ca o ființă ce nu se resemnează să dispară, saltul simbolic al lăcustelor, sportiva imenzitatea tăcerii, și iarăși vara, chinuindu-se să fie la fel de traimică și mlădioasă-n articulații ca-n iunie — și o doborau, somptuos, ploi de stele, repetîndu-se opulent, o lăsau fără junf în spinare, în aplină, în moalele capului, pînă mușchii gîlgînd de fericire, plesnind de veselie, încărcate de toate miresmele vieții, topind irepetabilul o minune prea scurtă într-un lung șir de zile monotone, mereu spre destin. Purtam bluza pe umeri, făcută sul, o șapcă de rafie, care poate să fie chiar de aur, pantaloni de in (cusătura dublă), sandale de șoară, o țigară-n colțul gurii și o singură idee-n unghiul tîmplelor.

— Nici-o organizație secretă, Turla — și eram cu desăvîrșire ofensat — eu fac parte dintr-un **pluton de elită.**

Și Turla :

— Prostule, Don Pablo, ce-ți trebuia s-o cumperi pe țiganca aia cu ora ! Puteai să mă chemi pe mine.

— Dar tu-l iubeai pe Manole Mihai.

— Pentru tine aș fi intrat în pădurea de nuci sălbatici. Ca să-nțelegi frumos ce-s femeile.

Calul ei, tot cu șaua-n spinare, mînca niște coji de peperu ; al meu își ștergea umbra pe mîriște.

Eram acum în prepeleac : Turla, eu și iedul cel brun.

Și Turla zise :

— Numai cu calul poți ajunge la marginea pămîntului, Don Pablo. Femeia te pierde.

I-am răspuns :

— În vinerea aia mă durea îngrozitor capul. Pe falezele mele de scîndură și de var se scărpinase soarele, poată ziua. Țărîna delira. Și eu, căzut în doaga ei, bolboroseam tirapit : bubuitală, bocăneală, dojană, prigoană, scăzut, păscut, lăstun... Tutun, completă Nissi cima. Nu primești nici-un fir. Stam cu capul în poala ei, tot alci în prepeleac, jur-împrejur, peste garnizoana peoenilor și pînă-n fundul lumii, agoniza apa morților, cîmpia, după amiază, are o forță impresionantă de-a asimila deznădejde, pe care-o încheagă și-o tine atîrnată în aer, înțelegi, Turla, ce vreau să zic ?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum.

— Nissi-mi smulgea firele lungi din sprîncene, fiindcă le am prea dese, părea că doarme și că mîinile-i umblă singure, dar cînd făcea, împelițata, ochii mari, mă lua amețeala. Cine s-o avînta cu luntrea-n apele, lor o să-și blesteme zilele.

— O să-nvingă unul menit pentru o dragoste mare, zise Turla. Alții or să lunece ca proștii.

— Nissi-mi rărea sprîncenele și, dintr-odată am avut impresia, nu știu cum, că prin aer umblă o mulțime de poticnelți, o ispită care-ți zgîrie inima pînă la leșin, mult dezgust, multă amărăciune sălcie.

— Și o căsuță de pînză în care o fată se primenește, rîse Turla. A dat jos cămașa veche și întîrzie să intre în aia nouă. Te dogorau în ceafă pulpele lui Nissi.

— Nu, Turla, era altceva, mult mai aparte.

— Era capcana-n care cad bărbații, totdeauna.

— Iar eu îți spun că era altceva. Mult mai derutant decît o capcană.

— Zi-i pe nume, Don Pablo. Poftă ?

— Frica.

— Tuturor vă e frică la început.

— Nu frica de Nissi. Frica adevărată și durabilă.

— Sigur, ancobă Turla, părînd că înțelege. În aerul mort îți-e frică de moarte. Iat-o, te gîndești, întinde mîna spre mine și n-o să mai fiu, n-o să mai fie nimic.

— Era o frică dincolo de frica de moarte. Se broda singură în aer și în același timp broda, dar numai cu arnici alb, tremurul fricii în sine, care e și crivăț și zgîlțîire ușoară. Apa morților filfîia pentru toate categoriile de oameni și pentru toate categoriile de frică.

— Vrei să spui, Don Pablo, că fricii îi era frică chiar de ea ?

— Da, tremura de frica ei înșăși. Nu știu de unde și cum se stîrnise, dar era inepuizabilă. Pricepi, Turla, frica nu se termină niciodată.

— După moarte se termină. Suflețu-și în zborul de pe buze și se duce-n dătoria lui : stă trei zile ghemuit la geamul unde-a deschis prima oară ochii pe lume, ca să-și potolească dorul ei pe urmă gata, urcă și nu se mai întoarce pînă la judecata de apoi. Trebuia să-i zici lui Nissi : Nissi, primenește-te lîngă mine — și scăpai și de durere de cap și de frică.

— Frica din ziua aia avea numa precis. Se chema Tîlug Drăghia

— Fratele vitreg al lui Nissi ? Don Pablo, tuturor le e frică să-i taie-n cale ăștuia. Pentcă lucrează unde se lucrează cu glonțul. Ferește-te de el.

— Face parte din **plutonul lui de elită**, nu înțelegi Turla ?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum. Pen' că vorbești așa de-nțelept, mă unge la inimă, mi se face să-mbrac rochie roșie, să mă leg cu tulpan verde și să joc geamparalele.

— Turla, vrei să-ți dăruiesc iedul ăsta brun ?

— Pramatie mică, îl mîngîie Turla pe cerc și pe crinul regal, am știut de la-nceput c-o să fii al meu — și prin zîngîie nostru trecu un tren sau poate pe la margineа pămîntului, călătorii, aolecați pe geamuri, culegeau lîna zării cu pe'in albastru, apoi se retrăgeau în compartimente și sufletul lor răsfira păduri de mesteceni, trunchiuri albe, țîșnind prin cupole de lumină galbenă. Duhurea cerchind pașii înecați în cuștile dublă), sandale de șoară, o țigară-n colțul gurii și o singură idee-n unghiul tîmplelor.

— Nici-o organizație secretă, Turla — și eram cu desăvîrșire ofensat — eu fac parte dintr-un **pluton de elită.**

Și Turla :

— Prostule, Don Pablo, ce-ți trebuia s-o cumperi pe țiganca aia cu ora ! Puteai să mă chemi pe mine.

— Dar tu-l iubeai pe Manole Mihai.

— Pentru tine aș fi intrat în pădurea de nuci sălbatici. Ca să-nțelegi frumos ce-s femeile.

Calul ei, tot cu șaua-n spinare, mînca niște coji de peperu ; al meu își ștergea umbra pe mîriște.

Eram acum în prepeleac : Turla, eu și iedul cel brun.

Și Turla zise :

— Numai cu calul poți ajunge la marginea pămîntului, Don Pablo. Femeia te pierde.

I-am răspuns :

— În vinerea aia mă durea îngrozitor capul. Pe falezele mele de scîndură și de var se scărpinase soarele, poată ziua. Țărîna delira. Și eu, căzut în doaga ei, bolboroseam tirapit : bubuitală, bocăneală, dojană, prigoană, scăzut, păscut, lăstun... Tutun, completă Nissi cima. Nu primești nici-un fir. Stam cu capul în poala ei, tot alci în prepeleac, jur-împrejur, peste garnizoana peoenilor și pînă-n fundul lumii, agoniza apa morților, cîmpia, după amiază, are o forță impresionantă de-a asimila deznădejde, pe care-o încheagă și-o tine atîrnată în aer, înțelegi, Turla, ce vreau să zic ?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum.

— Nissi-mi smulgea firele lungi din sprîncene, fiindcă le am prea dese, părea că doarme și că mîinile-i umblă singure, dar cînd făcea, împelițata, ochii mari, mă lua amețeala. Cine s-o avînta cu luntrea-n apele, lor o să-și blesteme zilele.

— O să-nvingă unul menit pentru o dragoste mare, zise Turla. Alții or să lunece ca proștii.

— Nissi-mi rărea sprîncenele și, dintr-odată am avut impresia, nu știu cum, că prin aer umblă o mulțime de poticnelți, o ispită care-ți zgîrie inima pînă la leșin, mult dezgust, multă amărăciune sălcie.

— Și o căsuță de pînză în care o fată se primenește, rîse Turla. A dat jos cămașa veche și întîrzie să intre în aia nouă. Te dogorau în ceafă pulpele lui Nissi.

— Nu, Turla, era altceva, mult mai aparte.

— Era capcana-n care cad bărbații, totdeauna.

— Iar eu îți spun că era altceva. Mult mai derutant decît o capcană.

— Zi-i pe nume, Don Pablo. Poftă ?

— Frica.

— Tuturor vă e frică la început.

— Nu frica de Nissi. Frica adevărată și durabilă.

— Sigur, ancobă Turla, părînd că înțelege. În aerul mort îți-e frică de moarte. Iat-o, te gîndești, întinde mîna spre mine și n-o să mai fiu, n-o să mai fie nimic.

— Era o frică dincolo de frica de moarte. Se broda singură în aer și în același timp broda, dar numai cu arnici alb, tremurul fricii în sine, care e și crivăț și zgîlțîire ușoară. Apa morților filfîia pentru toate categoriile de oameni și pentru toate categoriile de frică.

— Vrei să spui, Don Pablo, că fricii îi era frică chiar de ea ?

— Da, tremura de frica ei înșăși. Nu știu de unde și cum se stîrnise, dar era inepuizabilă. Pricepi, Turla, frica nu se termină niciodată.

— După moarte se termină. Suflețu-și în zborul de pe buze și se duce-n dătoria lui : stă trei zile ghemuit la geamul unde-a deschis prima oară ochii pe lume, ca să-și potolească dorul ei pe urmă gata, urcă și nu se mai întoarce pînă la judecata de apoi. Trebuia să-i zici lui Nissi : Nissi, primenește-te lîngă mine — și scăpai și de durere de cap și de frică.

— Frica din ziua aia avea numa precis. Se chema Tîlug Drăghia

— Fratele vitreg al lui Nissi ? Don Pablo, tuturor le e frică să-i taie-n cale ăștuia. Pentcă lucrează unde se lucrează cu glonțul. Ferește-te de el.

— Face parte din **plutonul lui de elită**, nu înțelegi Turla ?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum. Pen' că vorbești așa de-nțelept, mă unge la inimă, mi se face să-mbrac rochie roșie, să mă leg cu tulpan verde și să joc geamparalele.

— Turla, vrei să-ți dăruiesc iedul ăsta brun ?

— Pramatie mică, îl mîngîie Turla pe cerc și pe crinul regal, am știut de la-nceput c-o să fii al meu — și prin zîngîie nostru trecu un tren sau poate pe la margineа pămîntului, călătorii, aolecați pe geamuri, culegeau lîna zării cu pe'in albastru, apoi se retrăgeau în compartimente și sufletul lor răsfira păduri de mesteceni, trunchiuri albe, țîșnind prin cupole de lumină galbenă. Duhurea cerchind pașii înecați în cuștile de-ți venea să te culci cu obrazul pe ele, stropi de sînge roșu, o să-i lingă alți cîini, sîngele curat momește, morții hrănindu-și frații, sîngele frumos afișat e un tunel cu zei care lunecă în gura tuturor înfometaților și sătură, pescuitul e îndeletnicire nobilă.

— O minciună cu moț, Don Pablo, mi-o rețează surd Voichița, nici Marea n-ai văzut-o !

Tîlug Drăghia fluieră, Radu Ceair fumează și aculpă cu greață, lună și ierburi, invariabil ierburi și lună, zumzetul mașinii le acutară de praf, împovărîndu-le cu vuiet străin. Leon Apostol și Mărgărit Blidaru au adormit, imobili ca două bucăți de lut, lut sulfuros, fac o mișcare smucită, să mă smulg dintre umerii lor și jupoi cu unghia o zbîrcitură bolnavă din ceafa timpului, drumul face multe coturi și de fiecare dată, bătaia farurilor deplasîndu-se orusc, parcă mutată cu mîna, obscuritatea imprumută chipul ofițerului bătrîn pe care l-am executat cu două săptămîni în urmă, acuzat de Tîlug Drăghia c-a sucit capul unei muncitoare de la fabrica de țigări din Rîmnic ; ca să petreacă șapte zile cu el la Mare o plătise cu o haină de astrahan, captură de război. „La ochi arm !" comanda-

Continuare în pag. a 6-a

În pagina 4-5 : Tablouri de Bencne Șuvoiă

Între riuri.

Mă strigase Tîlug Drăghia, fratele vitreg al lui Nissi Toma, mai mare ca mine cu zece ani. Proiectat pe tufele de lăsomie de mult scuturată, mînca un strugure, ținînd gîtul strîmb și culegînd boabele cu dinții, lacom, vesel, pietros, înzăpezit într-o cămașă de bumbac, cu mînecile suflecate, să i se vadă brățările de piele neagră (le poartă, de obicei cei ce ridică greutăți) cu pantaloni viriți în cizme cu carîmbi scurți și avînd drept cingătoare o cartușieră lată și largă, căzută pe burtă, de care atîrna un bidon mic, învelit în postav. „Acum, nu ! Nu, acum ! De ce acum ?" — aș fi vrut să-i strig revoltat, și-mi tăceam revolta, țintuit dușmănos pe gîndul că Tîlug Drăghia descărnase de lună culcușul Voichiței. Trăiam sentimentul acut că fără Voichița, luna e abstracțiune sau simplă pronunție incapabilă să cheme, să stîrnească ori să furnizeze imagini.

— O să ne distrăm ca niște draci, Don Pablo. Iar înainte de-a se crăpa de ziuă, te-aduc înapoi.

În mașină, un GAZ cu prelată și banchete : Radu Ceair, Leon Apostol și Mărgărit Blidaru — plutonul de elită al locotenentului Tîlug Drăghia. Grup restrîns, dens, disciplinat, angajîndu-se în virtejuri și dominîndu-le, pregătit să lovească prompt, să dispară și să reînvieze. Derulez povestea. Radu Ceair, un fel de schelet de pește conservat în nisip, respirînd nisip și adunare de ierburi sărace pe creasta dunei, își oferise singur serviciile, cînd ideea unui pluton de elită nesalarizat abia încolțea în mintea lui Tîlug Drăghia ajutîndu-i ca, din vagă și tulburc, inconsistență, un nor, o rotație, un nod în gît, ideea să devină ponetul biciului pedesitor, ecoul lui în oase și inscripția boabelor de plumb dăinuind în aer. De la Tîlug prin Radu Ceair luase naștere ornamentul fricii. „Tu ai să urci, spusese Radu Ceair, eu nu vreau altceva decît să-mi păstrez pensia." Fusese, ani mulți, agent Veturia, sau sugestia unei suferințe după care alergi un veac, se legăna, sub pături, în culcuș de lună, dincolo de „sala tribunalului", ascunsă în penumbră, în șuierul frunzelor, în mirosul de cîini de ieroi și-n prima biruință a toamnei. Nici-un răspuns. Cîinele Monitor, pe care-l legasem cu cureaua de-un prun, lingea o urmă de vulpi și hăpăia gîze somnoroase. Repetai semnalul. Și iarăși nici-un răspuns. Adormise ? Mă văzuse cu Turla ? Își ajungea sieși, înginînd la nesfîrșit cel mai prost vers : biegule bleg. Don Pablo ? M-am decis să recurg la ultimul argument capabil să-mi deschidă calea ; numii, pe nerăsuflate, monumentele de pe Rive Gauche, conform convenției că, atunci cînd unul dintre noi e îmbufnat, ceilălalt poate să-i impace înșirîndu-i monumentele Parisului de pe unul din malurile Senei, le alegere. Deci, mă adunai cu obrazul lîngă trunchiul plopului și :

— L'Institut, Cluny, St. Sulpice, Sorbonne, St. Etienne du Mont, Pantheon, Luxembourg, Val de Grace, Observatoire, St. Germain-des-Près, Ecole de Beaux Arts, Institut Pasteur, Lézion d'Honneur, Invalides, Ecole Militaire, Ste. Clotilde, Tour Eiffel, Champ de Mars, Jardin de Luxembourg, Jardin des Plantes.

Alesesem Rive Gauche, ca semn că doar inima ei năzuroasă există în tot largul nopții și eram năpădit de mîndrie și de nerăbdare, aș fi putut, de mi-o cerea, să mă cațăr pînă-n vîrful plopului pe un fir de hamei sălbatic, ca să fiu la o lungime de brat de bustul ei inspirat din substantive necugetate : fericire, țipăt, hulă, convertire, necruțare pe care, cînd fusesem bolnav, mintea mea-l așeza, pe rînd, în acele rame naive încercuind oglinzi înșirate de mama pe perete — alcătuire aglomerată de cristale de sare vopsite verde, albastru și roșu și pe care, neavînd voie să mănînc sărat, mă aculam, noaptea, și le lingeam, iar cînd mijeau zorile și mă ajungea din urmă răul eram singurul care știam că fac febră colorată.

Încordînd brațele, mă atîrnai de cea mai strîmbă, elastică și rezistentă creangă a plopului.

— Hei, Don Pablo, lasă cățăratul, avem puțină treabă

Între riuri.

Mă strigase Tîlug Drăghia, fratele vitreg al lui Nissi Toma, mai mare ca mine cu zece ani. Proiectat pe tufele de lăsomie de mult scuturată, mînca un strugure, ținînd gîtul strîmb și culegînd boabele cu dinții, lacom, vesel, pietros, înzăpezit într-o cămașă de bumbac, cu mînecile suflecate, să i se vadă brățările de piele neagră (le poartă, de obicei cei ce ridică greutăți) cu pantaloni viriți în cizme cu carîmbi scurți și avînd drept cingătoare o cartușieră lată și largă, căzută pe burtă, de care atîrna un bidon mic, învelit în postav. „Acum, nu ! Nu, acum ! De ce acum ?" — aș fi vrut să-i strig revoltat, și-mi tăceam revolta, țintuit dușmănos pe gîndul că Tîlug Drăghia descărnase de lună culcușul Voichiței. Trăiam sentimentul acut că fără Voichița, luna e abstracțiune sau simplă pronunție incapabilă să cheme, să stîrnească ori să furnizeze imagini.

— O

Aura romantică și visul fantastic (XII)

„dar nu putea să rămînă astfel. Încă o lună de-o viață astfel și știam că voi muri... De-aș fi murit, ce-mi pasa... cine știe dacă adînc în pămînt n-aș fi fost mai fericit... dar aveam un tată bătrîn, și a muri ar însemna a-l băga pe el în groapă". Așadar, oricît de covîrșitoare, adîncă stare de „greață" existențială a lui Toma Nour ce se manifestă pe fondul unei maladii psihice aproape incurabile, în cele din urmă este constrînsă a ceda sub presiunea impulsurilor aparținînd lucidității disociative. Aceasta din urmă își trage seva din trezirea conștiinței morale a eroului care, deși captiv al atrocei suferințe străbătută de un asemenea egotism sublim, parvine totuși la situația de a pune în discuție sensul propriei existențe, raportîndu-se la criterii etice circumscrise lumii obiective. Cum se vede, deocamdată, totul se concentrează în sentimentul datoriei față de propriul tată. Judecînd însă după cele ce i se vor întîmpla în continuare, trebuie spus că un asemenea recurs la, așa-zicînd, vocea instinctului conservînd se constituie în resort intim ce declanșează elanul de luptător pentru cauza națională. Există — în toată acestea — o semnificativă dialectică a interconditionărilor între planurile existenței obiective biografic asumată ce umanizează pe erou din unghiuri morale cu adevărat acute. În fapt, facem cunoștință cu fundamentala dimensiune moral-filosofică a etnosului eminescian, tulburător prin revelatoarea sa organicitate, care este implicarea intimă a individualului în național și a acestuia în universal.

Într-o asemenea ordine de idei, întreaga parte din biografia lui Toma Nour care începe cu momentul revenirii sale din boala psihică stă sub semnul decisivelor efecte catharsice, avînd la origine reînscrierea eroului pe traiectoria destinului arhetipal. Memorabilele pagini de roman rural-bucolic în care este descris drumul spre satul natal își dezvăluie nemijlocit forța vindicatoare : „Mergeam astfel printre cîmpii cu holde... Holdele miroseau și se coceau de arșița soarelui... eu îmi pusesem pălăria-n vîrful capului, astfel încît fruntea rămînea liberă și goală și fluieram alene un cîntec monoton și numai lucii și mari picături de sudoare îmi curgeau de pe frunte de-a lungul obrazului". Sentimentul reîntîlnirii cu adevărata sa lume este tonifiant („de-a lungul drumului de țară oamenii se-ntorceau de la lucrul cîmpului, cu coasele de-a spinare, fetele cu oale și donițe în amîndouă mîinile, boii trăgeau încet în jug și carul scîrțîia, iar românul ce mergea alături cu ei pocnea din bici și țipa eternul său hăis, ho..."). Iar întîlnirea cu primele semne ale angajării poporului în revoluția de eliberare națională emoționează pe Toma de pe acum, imprimînd descrierii tonuri de o patetică grandoare („Pe cîte-un vîrf de deal vedeam arzînd focuri mari, și oameni împregiur, din fundul codrilor, ce-ncongiurau ca o manta neagră-verde umerii munților, vuia cîte-un bucium durerea lui de aramă, pe lîngă alte focuri vedeai pare-că cum joacă fetele și flăcăi, iar prin codrii rătăciți fluierau voinicii printre dinți și din frunze cîte-o doină adîncă și plină de foc"). În fine, aerul de idilă pastorală în care plutește episodul ședерii lui Toma în casa părintească vizează aceeași terapeutică a întoarcerii la izvoarele vieții autentice, în spiritul unei etici rousseauist-autohtone tipic eminesciană.

Semn al unei intuiri a sufletului uman legită din comun, tînărul romancier nu cade însă în naivitatea de a transa fără nici o precauție în favoarea soluției oarecum catharsic-mănăstirești care se prefigurează la un moment dat. Răul de care eroul fusese atît de puternic cuprins persistă încă, starea de „atonie" este departe de a-l fi părăsit complet („Revoluția ardea în cîmpia Transilvaniei, dar mie ce-mi păsa de toate. Pentru realitate eu eram omorît... Nepăsarea lenească, lenea de-a cugeta, lenea de-a simți, abrutizarea cea mai adîncă și mai idioată, iată ce făcuse din mine amorul unei femei"). Demonismului indiferent la realitățile din jur, misoginismul și mizantropismul, convertite într-un soi de crispată jelanie romantică, se pare că-i paralizează încă orișicît de a păși în mișcare casnicăla dimensiune consubstanțială firii lui, anume, spiritul insurecțional de extracție cătălinară. Atît de disjuncte, totuși, în cele din urmă, cele două impulsuri originare sînt constrînse a se întîlni și a se înfiripa între ele. Și de data aceasta, presiunea visului romantic se dovedește hotărîtoare. Aflat între cele două „lumi" — a obsesiilor suferinței lui sufletești și a realului obiectiv, concretizat în întîmplările revoluției — Toma Nour apare literalmente strivit în încăpățînarea de a nu vrea să știe de nimeni și de nimic. Subconștientul său, însă, lucrează intens, aruncîndu-l în plasa stărilor delirante, ce cristalizează în viziuni de o fantasticitate grotească. Studiul stărilor de delir cosmarese scrutate din unghiul dramatismului imprimat de „vocea" conștiinței morale îl preocupă pe Eminescu încă din faza postadolescentină a evoluției prozei sale. Romanul **Geniu pustiu** ne oferă o mostră cu totul concludentă : „Astfel, gvircolindu-mă în patul meu, părea că demonii toți intrase în sufletul meu cel turburat, asemenea unor visuri alevea... unor visuri cu gheare de fier. În toate părțile mă întorceam, spre părete, dar peretele părea zugrăvit cu chipuri roșii ca acelea ale icoanelor de lemn din bisericile bătrîne" etc. Încercarea de eliberare de sub stăpînirea „visului treaz" al cosmarului prin cufundarea în somnul propriu-zis se arată și mai ineficientă. Imaginile terifiant agresive, acum, iau forma unor chinuri psihice investite cu atribute de-a dreptul fizice : „Un somn părea că mă cuprinsese. Însă somn cu durere de cap și cu bătăi de inimă. Creierii mei păreau că-i stoarce o gheară de lemn, pieptul meu părea apăsat ca de-o piatră, părea că e cineva pe mine care-mi stringea suflarea, care m-ar înșuca cu brațe lungi și teribile și m-ar arunca într-un abis întunecos, unde cădeam mereu, mereu...". Este un moment epic axat pe motivul fantastico-apocaliptic al luptei dintre om și demonii conștiinței sale adînc ulcerate, luptă localizată în spațiul visului cosmaresc ; așadar, iată, poate, o premieră absolută în sfera prozei noastre narative moderne.

Ieșirea din coșmar este marcată de chinuri cumplite care, epic, cristalizează într-o luptă absurd de inegală dintre erou și înșiși forțele selenice ale materiei cosmice : „Astfel într-un cer și iad văd peștii cei de piatră sfărîmată a unei stînce pe care mi se părea c-am să cad. C-un țipăt teribil mă smucesc parc-că din cursul ce-l luase corpul meu în jos, dar în momentul acela ajung de stîncă, o durere cumplită... Îmi spărsesem corpul de ea... Mă pomenii... Căzusem într-adevăr... dar de pe pat jos...". Senzația de spaimă imprimată descripției precipitat-sufocantă este în totul remarcabilă. Exercițiul din **Geniu pustiu** va fi reluat în **Sărmanul Dionis**, în **Avatarii faraonului Tlà**, și în **Fragment**. Aici, prozatorul va realiza episoade memorabile prin anvergura lor cosmic-geologică încălcîndu-le sensuri înscrise organic în simbolistica fantastică a demersurilor nuvelistice. De-abia după o asemenea ultimă trecere prin infernul visului cosmaresc, Toma Nour este în stare a se desprinde din stînsoarea demonică a răului sufletesc ce-l aduse în pragul sinuciderii. Semnificativă este și de data aceasta constatarea că, în ciuda violenței imaginilor fantastice din timpul somnului, totuși, deplina dobîndire a lucidității, a simțului realității, constituie un proces ei însuși sinuos. „Vocea" impulsului catilinar, la început, este puternic subminată de somnambulia eroului. Receptînd semnalele palpabile ale revoluției, pregătindu-și armele de luptă și pornind la drum, Toma Nour pare că se află încă sub stăpînirea demonicei sale boli („Pînă aicea mersesem ca prin somn. Cîte făcusem pînă acuma, toate le făcusem pe neștiute, dominat de-o dorință pe care eu singur nu mi-o puteam defini, de-un impuls întunecos și fără sens. Acum îmi frecai ochii și priveii în jurul meu"). Deplina luare în stăpînire a conștiinței sale de către realitatea obiectivă nu are loc decît în clipa în care aceasta îi întîmpină cu imagini de o spectaculozitate absolut șocantă prin tragismul lor. O asemenea funcție dramatic purificatoare revine cunoscutei scene a întîlnirii lui Toma cu preotul român și fiica sa, Maria, uciși în chip bestial de soldații unguri din armata imperială.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Ovidiu Genaru la „Colocviul tinerilor"

Tudor George și Mircea Săntimbreanu discutînd la nivele diferite.

Într-un dialog ad-hoc Ioan Alexandru, Mircea Horia Simionescu și regretatul Radu Petrescu

Folclor cultural sau despre tracomanie și tracofobie

Urmare din pag. a 3-a

numai pentru **GRADE** de opoziție **DIFERITE** ci și pentru **STĂRI** de opoziție **DIFERITE**, premiză esențială între-o analiză de finețe (de altfel, în treacăt, la p. 27, raporturile dintre cei doi termeni sînt definite ca „**divergențe** și **chiar antinomice**", cuantare la care autorul nu mai revine).

Trecînd însă peste această obiecție, operația de definire a conceptelor-cheie pentru analiza lui rămîne încă în arta unei interpretări posibile a datoriei istoricului de a decoda realitatea supusă cercetării pentru a o interpreta, pentru a-i da un alt cod, cel al înțelegerii critice contemporane / personale. Este însă o chestiune elementară de scurtetă metodologică străduința ca recodarea să nu ducă în terminologia analizei la confuzii necoracteabile. Marcarea clară a diferitelor „**nivele de limbaj**", orice analiză fiind — într-un fel — un metasistem (în sens hilbertian) față de sistemul structurat de materialul analizat, este absolut necesară. Cu alte cuvinte, termenii de referință trebuie astfel co-avemți încît să ofere mijloace eficiente de detectare și corectare a erorii. Proprietatea termenilor rămîne secundară în raport de această cerință fundamentală. (Nu mi se pare deci inadmisibil nu măcar ciudat că Z. Ornea își construiește conceptele corectînd pe Lovinescu, care ar folosi „**impropriu**" termenul de „**modernism**", în loc de „**modernitate**" (p. 26) sau interpretînd sensurile date de Pillat cuvîntului „**tradiție**" și echivalînd „**tradiționalismul**" cu „**tradiția mortificantă**" a acestuia (p. 26) etc. cu toate că în ambele cazuri termenii par să aibă un grad mai mare de proprietate înainte de „corectare".

Dar termenii aleși de el. și cu deosebire cei de „tradiționalism" sînt frecvent utilizați în epocă, în multiple și foarte felurite accepții, toate însă deosebite măcar contextual de cele propuse de el. Și astfel, ample citate din scrierile timpului fiind mereu aduse în discuție, Z. Ornea face, fără să vrea, din conceptele sale puncte de aglomerare a mai tuturor confuziilor epocii. Sistemul referențial propus interferează necontenit sisteme alogene și nu poate prelua sarcina să fundamenteze și să instrument de analiză, acesta de a **RE-ORDONA CONCEPTUAL MATERIALUL**.

Aceste erori acționează cumulativ, potențînd o eroare care este mai mult decît metodologică. Intrucît Z. Ornea dă conceptelor sale statutul de universalii, confuziile sporesc odată cu extinderea cîmpului lor de aplicabilitate. El face (din acu în treacăt) observația că „**cei doi termeni... nu au ocupat o poziție egală (sic) în toate planurile**" (p. 26), ba admite chiar că în orea ce privește poezia „**cele două motive (sic) antitetice**"— „**au stat alcî antinomice**" (p. 356). Z. Ornea nu observă însă că statutul privilegiat al poeziei nu este un dat obiectiv, ci derivă din viciul de fond al metodei sale. El afirmă astfel că „**inașă substanța ideologică a acestei poezii** (timid de „tradiționalitate") **e modernă de vreme ce a consonanță cu orientări atunci în mare vogă**" (p. 356). O primă întrebare este **UNDE** erau atunci în mare vogă orientările care lecuiau de păcate pînă și **SUBSTANȚA IDEOLOGICĂ** a acestei poezii ? Și ce s-ar întîmpla dacă am da același statut gîndirii sociale, filozofice etc. atunci în mare vogă în spațiile în care aparțin poeții citați de Z. Ornea. Căci cu totul altele erau orientările în vogă în alte spații geografice, de pildă în cel al lui Maiakovski ?

Indiscutabil Z. Ornea greșește grav urmărind, cu această singură excepție, „**ANTINOMIA**" **ACELORAȘI DOI TERMENI**, definiți incorect, al căror fals aspect de generalitate este rezultatul impreciziei. **CA O ACEEAȘI ANTINOMIE** în planul structurilor sociale și în cel al formelor culturale, în planul ideilor și în planul expresiei, egal de relevantă în conținutul și forma fenomenului economic, social, politic, cultural etc. Totul devine modern sau tradiționalist, tot așa cum pentru un cunoscut gînditor toate curentele artistice puteau fi împărțite în mari și mici.

Asupra acestei intenții a autorului nu încape discuție căci el o subliniază insistent, vorbind — indiferent de planul în care își desfășoară analiza sau demonstrația — de „**antinomii irremediabile**" (p. 293), de „**două tabere antitetice**" (p. 343), de „**opțiuni antinomice**", acestea fiind „una favorabilă progresului **ÎN TOATE PLANURILE** și cealaltă retractilă, care utiliza trecutul (altfel spus tradiția) ca o stavilă în calea evoluției" (p. 417) etc. etc. Pentru a ajunge la aceasta, Z. Ornea se întrajută, folosind copios avantajele cadrului confuz pe care l-a creat, pentru a traduce ca echivalențe echivalențe false (partizane, subiective), parțiale sau numai aparente. Îmi place să cred că ceea ce apare ca o metodică încercare de adecvare a materialului obiectiv la un model sau chiar la o părere preconceputâ, subiectivă, este în realitate numai o lipsă de rigoare metodologică.

Confuzia totală creată sau numai rezultată din erorile metodologice pomenite mai sus (și altele mai mărunte legate de ele), îi îngăduie lui Z. Ornea să-și aleagă fără culpă aparentă sursele cele mai convenabile. El, de exemplu, îi crede pe cuvînt pe Nichifor Crainic (după ce l-a corectat așa cum am văzut pe Lovinescu) și glosează „**partizanatul agrarian** (sic)... **nu poate fi disecat de ortodoxie**" (**NU ortodoxism**), ba, mai mult, „**ORTODOXIE (ALTFEL SPUS AGRICULTURĂ)**" (p. 317) ceea ce este o enormitate. Marghiloman sau Garofliță au și ei credit, pentru a simplifica lucrurile, și cu ajutorul lor „**tradiționalismul**" este echivalat cu „**subdezvoltarea**", iar aceasta cu „**izolarea culturală**" (pp. 344—345), „**provincialismul cultural**" cu „**sterilandul agrar**" (p. 347) și altele asemenea. Acolo unde surse de felul acestora nu îi dau material, autorul ne atrage atenția că „**terminologia nu trebuie să ne înșele**" și se însărcinează el cu traducerea : „**europeism**" devine „**în termenii noștri**"... „**înnoire, modernitate**" (p. 342), ceea ce uimește desigur de îndată ce, peste numai zece pagini, se vorbește despre „**europeism și românism altfel spus... înnoire și tradiționalism**" (pp. 352—353) !

CUMPĂNA

ZECE

Scopul planetei este nașterea continuă ; subconștientul femeii este o enciclopedie unde este tratată pe larg această chestiune.

Cînd matematicianul dezgroapă un pom (cu rădăcină cu tot) își închipuie că „extrage rădăcina pătrată".

Ce bucuroase se privesc două boabe de fasole care abia au răsărit (cotiledoanele își zîmbesc în modul extatic) și ce mult se urăsc cele două boabe de fasole care n-au reușit să răsară.

„Lupul e la fel de viclean ca și vulpea", îmi povestea bunicul, mare vînător de lupi ; dar tot el mi-a vorbit despre privirea sinceră a fiarei în fața împușcăturii.

Cînd nimeni nu mai știa cum a putut să cadă Troia — o cetate atît de grozavă — a fost inventat Calul Troian.

De cîte ori se rîde prea mult îmi aduc aminte de ariciul gîdilat cu laba pe burtă de vulpe ca să poată fi mîncat.

Cine privește rîzînd la microscop crede că microbii dansează.

Cînd se împuținează numărul bătăilor poemele poeților încep să aibă forma crapulei.

În ierarhia naturală a speciilor lighioanele nu pot inventa democrația dar se pot folosi de ea.

Dacă i-am turna puțin vin stîncuțului i-am face să vorbească dar nu știm precis ce ne-ar putea spune.

George Alboiu

PIERDUT ÎN BALCANIA

Urmare din pag. a 5-a

ae Tiluș și bătrînul încă se mai strîmba datorită efortului intens de-a-și aminti peripețiile fiecărei zile. Luni și marți m-am zbătut să capăt autorizații ce-a pătrunde în zona Dobrogei, lucrările Canalului Dunărea — Marea Neagră sînt secrete, noroc că aveam un frate în armată la Constanța, miercuri am pierdut ziua pe drum, joi am fost la băiat la regiment, vineri am luat prînzul la Cazino și ne-am fotografiat sub zborul pescărușilor, l-am rugat pe un domn care sa plimba pe faleză să declanșeze el aparatul, țineam să fiu cu fata la brat, apoi rezemați de parapet, apoi cu Marea la picioare, pozîții neghioabe, copilărești, Marea-ți fură mințile, domnul a fost cît se poate de amabil, dar la sfîrșit ne-a confiscat filmul și, bineînțeles, n-am protestat, simbăta, domnilor, atît a fost ziua noastră, dar Marea se schimbase-n grabă, duhnea a răscoală din adîncuri, ce hoit, zicea ala și fugea să vomeze la chiuvetă și pînă la apusul soarelui n-a găsit de cuviință să se dezbrace decît o dată, zicea că-i murdărie s-o șilească să-și dea ultima picătură de vlagă ca să deschele un nasture, escroaca, putoare ticăloasă, izolați-mă, domnilor, dar cruțați-mi viața, sînt un bătrîn trubadur, o, Doamne, pariez că oricare dintre dumneavoastră ar fi pisat-o-n calcîie, Marea alături și ea simulînd. Și tu, Voichița, coborînd din munți în gară, la bufet serveau țuică fiartă, și dai o ceașcă pe git. Și cineva a spus, la cabană e dans, și-ai vrut să dansăm, i-am dat cabanierului să ne păstreze sacul tău de dormit în care ascunsesem două veverițe și atunci s-au pus în vînzare ilustrate pentru a fi aleasă regina balului. Am aruncat la bătaie toți banii, inclusiv pe cei de tren.

— Plus inelul cu căsuță de chihlimbar, Don Pablo.

Bineînțeles că plus inelul cu căsuță de chihlimbar. Cînd ești la munte meriți s-o faci lată. Dar ei au pus gheara pe bani și pe ilustrate și au ales-o regină pe Veturia Domnițeanu, și eu te-am luat de mînă și-am zis, să mergem, nenorociții ăștia ar fi în stare să acoală cuțitul dacă i-aș lua la palme, iar într-un salon și de față cu femeile, bărbații nu se bat, cînd se bat, decît cu pumnii. Și Veturia Domnițeanu a strigat după noi, o clipă, vă rog, respectați regula jocului, sînt regina balului și am dreptul, care cine ți l-a conferit ? ai întrebat tu, și ea, am dreptul să-mi aleg partenerul pentru valsul reginei și l-am ales pe prietenul tău, vreau ca unul din bărbații ăștia unici și stupizi să moară cinci minute, tu te-ai dezghețat și ai zis du-te și un minut am dansat cu ea un dans impunător și ridicol și presupun că ăia mă tranșau în gînd, fiindcă dansam foarte degajat, luîndu-și fiecare porția și dumicatul lui și după un minut Veturia Domnițeanu m-a adus în brațele tale, mulțumesc domnișoară, la mine a fost numai în vizită, continuați împreună valsul reginei, e un cavaler perfect, hei, voi ăia de la bar, v-am plătit datoria, dobînzile și impozitele, de-acum înainte să vă la dracu ! — și-am ieșit în zăpadă dansînd și din gleahtă s-au desprins patru inși și mi-au cocoșat spinarea.

— Am ajuns, strigă Tiluș Drăghia. Îmbrăcați uniformele, luați-vă armele, și jos !

Eram în partea mlăștinoasă a bălții Amara, satul Stăvărăști. O casă protejată de salcîmi, riguros decupați de lună. În curte, între cuiburile de bumbac neculeș, douăzeci de lișițe, cu aripile și picioarele legate cu sfoară.

— Oho, ce-o să ne-ndopăm cu carne, o să facem matț' drugă ! zise Leon Apostol sau Mărgărit Blidaru. Radu Ceair, care se considera mult mai deștept decît toți, spuse răgușit și nemulțumit :

— În sens contrar, tovarășe. În sens contrar.

Cei doi prieteni că la amendă lăcomia și că-i sfidă, pentru că Leon Apostol sau Mărgărit Blidaru mormăi :

— Freacă-te cu busuioc pe buze și pe urmă deschide gura.

Lîngă uși, pe treptele de cărămidă, sparte, roase, pline cu frunze scuturate din păcui cu furca strînsă în două chingi de fier, Tiluș Drăghia se opri și ne făcu atenți la țipătul unor păsări :

— Pioierii, le numi el. Și cu tristețe : Se duc, să zică. Apoi, ca și cum ar fi dorit să transmită ceva confidențial : domnule general Cobzaru ' Aprinde lampa, am venit la întîlnire.

— Sînt aici, domnilor, răzbi o voce derizorie, la spatele nostru — și, de după colțul casei se ivi un bătrîn lung și uscat, în total acord cu vocea. Vă așteptam și ascultam pioierii. Mai devreme s-au mișcat turmele de oi, dincolo de baltă. Clopotul berbecului sună resemnat.

— Adică ? întrebă Tiluș Drăghia.

— Anunță o suprimare.

— Tot nu-nțeleg.

— Prevestea o execuție. Pentru că, nu-i așa mi s-a știut vara — și făcu un gest cu mîna spre cer, ușor, ca să nu se destrame. Toate s-au dispersat. Stelele.

În clipa aceea auzirăm distinct clopotele turmelor păscînd iarba spre Moldova. Acolo mai era încă ultima noapte de vară, aici doar drojdia ei ; de fapt, ultindu-mă bine în jur, în acest cotlon al bălții Amara, găseam ceea ce nu încape niciodată în cuprinsul verii : frig sleit, somn fînced, mucegai rîios. În ceața de dinaintea zorilor, toată întinderea avea o aparență de mîhnînă care stă să înghețe și nu poate s-o facă din cauza unui strat hidos de pălănjeni, a unuia de lînțită și a unuia de licitori.

— Să intrăm în casă, propuse Tiluș Drăghia.

— Înăuntru nu mai e nimic, am împărțit toate lucrurile la țărani, nici candela n-am păstrat-o. Iar ei, nu știu care și nu știu de ce mi-au adus lișițe. Ce arme sînt astea ? arătă

Desen de Mircea Istrate

spre armele noastre, toate cu țeava relezată, pe care Radu Ceair, Leon Apostol, Mărgărit Blidaru și eu le țineam sub braț. Un pluton de elită, continuă el, mirosea numai a ceață din zori.

— Domnule general, îl întrerupse Tiluș Drăghia, fa loc pe butucul ăsta, lîngă mine și...

— Mulțumesc.

— ... dă-mi lista grupului din Rimnic care pune la cale un complot împotriva regimului și după aia tăiem lișițele și petrecem. Băutura o dau eu.

— Nu cunosc nici-un grup care complotează, domnule locotenent. Lișițele să le mîncați cu garnitură de orez. Orezul e o mîncare de popotă, mănînci și flecărești, mîncarea flecarilor.

— Ai fost la Rimnic și-ai stat trei zile. Cu cine-ai angajat discuții ?

— Cu Papană Gh. Ion, soldatul care mi-a fost ordonanță. Mi-a scris că într-o noapte a ieșit din pielea lui și m-am dus să-l văd.

— Și a ieșit din nou din pielea lui ?

— Da. A ieșit cu oasele și cu carnea, de i se vedeau venele ca o sumedenie de sfori și pielea i-a rămas pe pat. Pe urmă iar s-au adunat la loc, oase, carne și piele. O minune de la Dumnezeu.

— Poate o dezertare de la Dumnezeu, sugeră Tiluș Drăghia. Apoi cu agilitate de pisică : Ai fost la Rimnic ca să-ncerci să-ți schimbi numele de familie ?

— Adevărat, recunoscu generalul, am înaintat tribunalului o cerere în acest sens.

— Cum vrei să te numești ?

— Doris.

— E un nume de fată, dacă nu mă-nșel.

— Nu, domnule, replică generalul, e numele unui act suprem.

— Operațiunea Doris ?

— Mult mai înalt.

— Numele urii ?

— Niciodată.

— Al uneltirii ?

— Nici atît.

— Mă necăjești în ultimele dumitale clipe.

— E numele care trece mai departe, domnilor. Mereu mai departe. Asta-i tot.

Se sculă și se lipi cu spatele de uscior.

— Generalul Doris e gata, domnilor. Doris e numele fetei pe care am salvat-o de la înec, pe Dunăre. Trageți, nemernicilor !

Tiluș Drăghia făcu un salt spre el și-i strigă în obraz :

— Minți, generale. E un nume de tîrfă.

Și eu, în gînd : domnule general, nu vă speriați, aptitudinile noastre de ucigași se opresc aici, niciodată n-am tras, e jocul lui Tiluș Drăghia, să împrăștiem moarte aminată, de altfel nici n-avem gloanțe, pe toți vă împingem la zid și-acolo capitulați, acum două săptămîni a capitulat colonelul trubadur, acum o lună au capitulat patru țărani, astă noapte e rîndul dumneavoastră — dar era prea tîrziu, evoluasem fără să bag de seamă sau sorții mă ajutaseră prea mult, fiindcă Tiluș Drăghia ne anunță sec :

— A murit.

În glasul lui oscilau regretul impur — nu trebuia ! — și transcrierea absurdului — se întîmplă cînd nu te-așteptî.

— Hai, Don Pablo, zise Tiluș, să ne cărăm pînă nu coboară musca pe el.

În mașină mă așeza în dreapta lui :

— Caută să uiți că ăla a murit, huiduindu-ne Sau și mai bine, caută să uiți că l-ai văzut vreodată.

Și, bușindu-mă cu umărul :

— Unde-ai fost în noaptea asta ?

— Am fost să fac rost de niște carne. Privește, cinci perechi de lișițe.

— Bun răspuns. Perfect. Știi să te ferești de pățimire.

O atitudine aproape identică am adoptat și față de Voichița Călin, care mă aștepta la prepeleac.

— Unde-i iedul tău, Don Pablo ?

— L-a mîncat lupul.

— Adu-l. Am chef să-l trag de limbă.

— E tîrziu, mîjesc zorile.

— Vreau să știu ce s-a întîmplat cu tine ?

— Am stat pe răzor s-asculi cum sună șipica sub vînt, apoi am prins lișițe, apoi am fost la bostana ălora din Ibrianu.

— Ai izbutit să șterpelești pepenele cu ghimpi de lemn ! bătu din palme Voichița.

— L-a ridicat, înaintea mea, o comisie de ingineri agronomi.

— N-aveai dreptul s-asculți singur șipica.

— În sat la Ibrianu, ieri la prînz, a apărut o trompetă care cîntă singură. S-a oprit pe maidanul de lîngă primărie și a cîntat timp de-un sfert de oră.

— Ai stat de vorbă cu oameni care au văzut-o ?

— Dormeau. Dar am stat de vorbă cu prietenii lor.

— Don Pablo, zise Voichița, m-ai mințit timp de-o vară și te-am iertat. Dar n-am să te iert niciodată că l-ai dat Turiei iedul pe care-l iubeam.

Sculîndu-se, coborî din prepeleac și porni pe cărare spre altă respirație de timp, spre alt plop, poate mai flexibil, poate mai obtuz — cei șechestrați în minte, cei inițiați în zborul plecărilor, Voichița-Veturia lunii, Turia cocorilor și laolaltă cu ele, într-un subtil dezastru, Doris a bulboanelor, domnule general, și sentimentul că poți fi pîinea cîinilor și schelălăitul unei păduri...

...Tîrziu, la sfîrșitul lui octombrie, am primit o scrisoare de la ea. Ca s-o citesc, trebuia să fiu singur. Am ieșit în stradă și : Pablo, am fost două zile acasă, simbătă și duminică, însoțită de o colegă care a dormit acum pentru prima oară într-un sat. Am dus-o și la plopul din linia viilor. Nu m-a crezut că, vara, dorm într-un hamac legat de crengile din vîrf. În timp ce noi eram în cîmpie, o trompetă a apărut în mijlocul satului și a cîntat valsuri, un sfert de oră. Păcat că toți oamenii coborîseră pe vechiul drum al Brăilei, ca să salute o caravană ciclistă. A văzut-o numai un băiat de cinci ani. Prin urmare, Don Pablo : Bastille, Hotel de Ville, Tour St. Jacques, Louvre, Bourse...

— Domnule, nu te supăra, ești elev ?

O țigancă tînără-și scutura poalele deasupra unei găleți cu jar ca să ațîțe flacăra.

— Am un băiat și vreau să-l înscriu la școala unde se fac miniștri, pe ce stradă-i școala asta ?

— ...St. Vincent de Paul, Sacre-Coeur — și Voichița-Veturia opresa aici șirul monumentelor de pe Rive droite, fringind abil și definitiv catargul ultimei împăcări și abătînd departe, mereu mai departe

Partea inspirată a nopților de vară.

Acum, ca și atunci, o vară fierbinte începe să la sfîrșit. Altădată, lunile iulie și august se forțau din greu să ocrotească fatade : unul ăsta s-au petrecut amîndouă în veșminte vaporoase, vărsînd cîțiva stropi de ploaie. Frumos pentru visătorii sub lună, foarte puțin plăcut pentru cîmpie. Orice vară care se respectă trebuie să cuprindă în ea și ațiuzii despre toamnă. Aceea care se duce n-a făcut-o, dovadă că undeva prin Transilvania saișcimii au înflorit a doua oară, iar pe un grînd din insula mică a Brăilei, tufele de liliac scuturâ necontenit ciorchini înstelați, încărcați de mireasmă amăruie și de vînt cu sonoritățî din aprilie. Detalii adolescentine sau crîmpeie de sărbători superioare celor intrate în nemurire prin tradiție îndelungată ? Farmecul verilor robuste, stîrnind de prestigiul fructelor dulci, de griul curgînd pe cărări coapte și de roua spărgînd curcubeicle răsăritului se povestește, într-o seară tîrzie, pe marginea unui pridvor. Întîmplările verii, totdeauna ascunse sub luceafăr, speculate sentimental în bursa amintirii, ascunse în cutia deplorabil de singură a inimii, vîndute închipuirii de-o clipă, dar necomunicate nimănui, păstrate spre a popula cu ele tribunele goale ale bătrînețîi, reprezintă partea cea mai inspirată a nopților senine, șansa noastră de-a ajunge numai după un secol sau poate mult mai tîrziu în punctul mort numit uitare, otrăviți cu piatră vînătă și aliuat dincolo de orice siguranță, în scîndurile circului prăbușit. Aceasta de-acum a fost o vară imprudentă, chipul verilor mereu mai departe, cordială cu lăstunii, cu marea, cu munții și cu vulturii, nepermis de sinceră cu iarba. Însoțită cu veselia tinerețîi, contemplativă, cutremurată de minciuna biruitoare a nesfîrșirii și pe care fetele, pentru că nu au putut s-o stenografieze, au învățat-o pe de rost, ca s-o recite pe pragul toamnei, cu fața spre podgorii, cu mîinile alunecate în timpul băieților, ca pe o descoperire de adevăruri expresive, ca pe o culegere de sărutări adunate într-un lan de floarea-soarelui, sub care înviază fluvii cu lebede Poate că din punct de vedere juridic, vara este o infrîngere — atîția oameni ne pierdem capul la malul mării sau pe sub brazii foșnind de doruri și nu facem nici un efort să ni-l așezăm din nou pe umeri ! — dar între copertile ei se păstrează cele mai prețioase dureri, cele mai adevărate neliniști — viața, ca victimă a timpului, uneori, dar totdeauna ca o performanță excepțională, ca un triumf sensibil. Un nume care trece mereu mai departe, domnilor, pe vechiul drum al Brăilei. Mereu mai departe

ÎNTÎLNIRILE „LUCEAFĂRULUI"

● **La invitația Casei corpului didactic Buzău și a filialei Societății de științe filologice, la 24 martie a.c., criticii Nicolae Ciobanu și Valentin F. Mihăescu și poetul Gheorghe Andrei, s-au întîlnit la Liceul din Pătîrlagele, județul Buzău, cu profesorii din zona respectivă, dezbătînd tema : „Forme de evaluare critică a literaturii române contemporane". În cadrul întîlnirii au citit din versurile lor membrii unor cenacluri buzoiene, printre care Constantin Petcu, Gheorghe Băicuș, Nicolae Gîlmeanu. Invitații au fost prezentați de prof. Alexandru Duțu, președintele filialei Societății de științe filologice Buzău. Totodată, a fost prezentat interesantul pliant literar-artistic „Foaia literară" coordonata de Constantin Petcu, a cenaclului „Al. Sahia" de pe lîngă Casa de cultură a sindicatelor Buzău.**

ANTOLOGIA **Luceafărul**

a patriei cinstire

Conducătorul

Om, ca toți oamenii :
cu gînduri calde
și palmele pulsînd de singe –
privirile, uneori, îngîndurate.
Pe fruntea sa, nu se-adună aureolele uralelor
ci razele urcînd din straturile cărbunelui
sau din spicele Cîmpiei Române.
Aerul necesar vieții sale
e în pupilele și-n mîinile muncitoare ;
acolo e El : asemeni pîinii de fiecare zi ;
acolo-i El : lumina și pacea !
și poemul oțelului se scrie prin gîndul său –
probă de foc absolut necesară.
Nu îngăduie apaticii și apatrizii
ascunși subtil în verbe meliflare –
cuvîntul Lui e sabie pentru ei !
preferă calda vibrație din artere
și bucuria liniștii citită în ochii Visătorului.
Partea noastră de bazalt, nemuritoare,
crește direct din temelia SA.
Erau ? Nu ! Omul din care
se zidește Lumina ;
hrănindu-ne existențele
cum plantele se hrănesc din soare

Arthur Porumboiu

Antirăzboinică

Ca fereastră e izbită inima de-o spaimă rea –
e furtună pe pămînt, e furtună pe pămînt,
– am trăit ceva-ceva, zice buna maica mea
și de ce se-nchină nu știu, dar se-nchină tare blînd

Un rechin cu dinți ca fierul se oprește tremurînd ;
Era ivit un fel de pește, e o fiară foarte rea
care soarbe ori devoră tot ce iese-n calea sa
mările le isprăvește, cerul ca pe-o apă-l bînd

ce e de făcut ? se-ntreabă oameni cu aceeași stea
ce lumina trist și-o stinge, ea pe sine se arzînd
– Să oprim Apocalypsul strigă Absolutul Gînd –
ca fereastra e izbită inima de-o spaimă rea.

Marcela Mariana Milcu

Patria

Sîliți am fost prin veacuri să ne fie
pămîntul țării dîjmuit grîncen,
primind în schimb hotar lîngă hotar
și-o viață-nlăcrimată și pustie.

Dar Patria ne-a stat mereu în gînd
și-n talpa casei pururea străbunii
cei trași pe roți sau ridicați în lunii
în palme cu întregul lor pămînt.

Noi am crezut la fel în viitor
și în trecutul alb de osemințe,
de-aceea, voievozii, în morminte
nu-și amintesc vălcatul morții lor.

Ei pot oricînd să iasă lîngă noi
din aburii războaielor apuse,
de prin ravine și pesade nu se
clintesc nicicînd acei bărbați eroi.

Flamură de pace

Această vatră-i vatra-n care ard
cu toți ai mei de dragoste de țară,
aici străbunii n-au încetat luptară
și se trecură-n macii din stindard.

Și nu s-a stins văpaia niciodată
oricîte vînturi au sullat pe rînd,
adînc rămas-a plugul în pămînt
și brunetea lui de grîne luminată.

Căci arde-vom cu toții ne-ncetat,
topind metal și cîtorînd cuptoare,
să înălțăm mereu între hotare
prezentul – viitor apropiat.

Și-n vîrful său, ca pe-un înalt catarg
să fluture o flamură de pace,
căci blîndă Marea Lumii cînd se face
pot naviga corăbiile-n larg.

Gabriel Cheroiu

Rîuri părintești

La noi apele se dăruiau
de către părinți
zestre pentru fecioare.
Pe tata îl durea tîul
din umărul stîng
pentru că îi creșteau aripi
la fata mai mare.

Acum, pe tata, îl dor potecile
și dealul spre cring :
îl mai doare uneori soarele
că se pierd obiceiurile
de-a se dărui la nunți
izvoarele.

Elisaveta Novac

Țăranii

A renaștere respiră brazda vălurită-n rod
În caval de vechi abrișii rotesc sevele-n exod
Și din lutul dacic urcă osia stelară-n sate
Torc în caier mioritic ținuturi de eternitate

Și țăranii iar se-mbracă-n aburii de reavăn

Pentru a-i zidi lumina lanului abia născut
Ca-ntr-o mantie celestă, ca-ntr-un rug aprins de maci
Ei veghează peste veacuri grîul sfînt lăsat de traci

Țară, țărînă, țăran – o aripă veșnic treazăr
Care bate de milenii într-un cuib scăldat de raze
El, prin valuri de migrații, el, prin neînganunchiere
A sădit în trupul țării armonie și pu ere

Amfora de rod mustește, azul cosmic reînvie
Cînd țăranii spală geana dimineții în cîmpie
Și din arșița amiezii, și din rana pămînteană
Ei aduc pe masa noastră dulcea pîine românească

Nicolae Roșianu

TINERETUL ÎNSUȘI TREBUIE SĂ FIE PARTICIPANT ACTIV LA REALIZAREA UNOR OPERE LITERAR-ARTISTICE DE ÎNALTĂ VALOARE SPIRITUALĂ, PĂTRUNSE DE UN PROFUND UMANISM REVOLUȚIONAR, CARE SĂ CONTRIBUIE LA DEZVOLTAREA SPIRITULUI DE LUPTĂ REVOLUȚIONARĂ AL TINERETULUI, AL POPORULUI.

NICOLAE CEAUȘESCU

SĂ BĂGĂM DE SEAMĂ !

DESPRE SĂMÎNȚĂ :

Să băgăm de seamă : niciodată sămînța de vorbă, fie și orî scrisă, n-a avut atîta putință.

Pe pămînt umblă cuvintele : au intrat mici pînă la glezna-n pulbere ; pe ape calcă, nu se scufundă.

Prin aer, stoluri de cuvinte : ziceri de unul către altul strigări fără de răspuns, șederi de vorbă lungă, parabole, pilde, cu întoarcere, fără întoarcere.

Poate de urît, de teamă, de-o bănuială asupra vîltorului, atîtea strigări, chemări, mai rar răspunsuri.

Dar mi-e teamă că semănătorii aruncă unii într-alții cu sămînța, de-și strică ochii, ne mai văzîndu-și lumea nici ogoarele lor.

O țărancă undeva s-a arătat doctorului, de multă durere sub o piezișă : de plîns de boală, de boală de plîns au crezut.

Cercetînd cu lunetele sale, vraciul a găsit asupra gogonului pupilei, un bob de orez, încolțise în lacrimi, în milul viu al orbitei.

Bătrîna țărancă : vînturase recolta, îi dăduse grăuntele în ochi ; îl zitase acolo, luată de treburile și durerile de toate zilele, și nebunul de bob de orez se pusese pe lucru în viu : a reușit să dovedească el că o țărancă bătrînă, nu-i decît o parte de glie.

Să băgăm de seamă la zicerea despre zicere : nu tot ce seamănă, răsare, nu tot ce răsare, aduce.

ȘI DESPRE SEMĂNĂTORI

Dar să băgăm iarăși de seamă : nicăieri ca-n lumea literelor, ambiția și trufia nu otrăvesc atît de lute ogoarele tinerești, nu strîmbă atît de repede ramurile pomilor tineri ; ca altoire rea neconcepută și-n rivnă nebunească, de-a obține ceea ce, de ce nu-i nevoie.

Nicăieri ajutorul cu orice preț și fără merit adevărat, nu dăunează însuși cît și altora, precum în grădinile literare.

S-au dovedit absurde : protecționismul fondat pe rațiuni de origine socială, înrudirile și preferințele personale așezate pe criterii de grup, din rivne comune, cu scopuri în afara valorii reale.

Nicăieri mai zadarnice acele certificate de încredere, ne acoperite, recomandările, trocurile și unsorile de osii ale tiparniților, precum s-au dovedit a fi în vămile cuvîntului, și-a științei cea de la părinți, a poeziei.

Nicăieri nepotismul, bunul plac, întrajutorarea, cooperativismul și înregimentările din voința fără har și din moștenire fără dar, nu s-au întors în contra „beneficiarilor" înșiși, ca în cîmpiile de lacrimi ale poeziei.

Nicăieri binele pocit în facere de bine cu nesăbuință, cu interes necurat, cu ambiții impure, cu năzuințe lumești, nu devine răul răului cel mai rău cu putință, ca aici, în aceste văi ale plîngerii, ce sînt viețile scriitorilor.

Eu vă spun : ce vedeți voi, de se cheamă poezia lui Arghezi, poezia lui Blaga, și toate grădinile celelalte, sînt părți adăugate Paradisului, dar la începutul începutului, erau locuri pustii, scufundate-n bezne, în rovinele de lacrimi : zi de zi, an de an, brazdă cu brazdă, cuvînt cu cuvînt, ei le-au scos singuri din adîncurile suferinței, de puțini ajutați de mulți semeni împiedicați, de mulți împinși înapoi — iar oamenii de ei ce-au fost n-au trăit în bucurii și plăceri la umbra propriei lucrări, cît altora de-atunci și de-a bucuri le-au dat și le-au lăsat să aibă de trăit.

De-aceea au și biruit ei, ținînd acum pe umeri grădinile Edenului tar biruința lor e pură biruință în sine : căci au fondat-o pe-o singură rațiune : să dai pe cît nu ți se dă, să dai pe cît nu ți se cere, să dai pe cît ți se refuză.

Acolo, în adîncurile Acelui Infern, sînt multe grădini ale Paradisului : nu vă dați la o parte unii pe alții, căci nu veți reuși să luați locul nimănui nici chiar la rău, căci noi, poeții, sîntem semințe azvîrlite de nu se știe cine cînd, acolo, în bezne primordiale : degeaba ne grăbim, silim în zadar : nu ne putem ridica părțile noastre de paradis scufundat, decît atunci cînd vrea cine vrea, de-i o voință asupra tuturor voințelor și nevoințelor.

Ion Gheorghe

POEZIA PATRIOTICĂ — O TEMĂ MAJORĂ

O prejudecată cu circulație mai cu seamă orală vestejește, uneîri în forme violente, lipsa de formulă patriotică. Chestiunea este de cel mai înalt interes, din păcate astfel de propoziții sînt rarefori atestate în scris, căci acela care le produce se ferește să le publice, preferînd futilitatea vorbei care zboară în vînt. „Opozantul" e, se vede treaba, într-atît de curajos încît preferă „o-n doi" caragialește, „anonimă" iar acela care voiește a-l combate, cu armele esteticii, pare a se afla, ca Don Quijote, singur de un cîmp de bătălie, de unde adversarul a fugit, cu precauțiune. În ciuda acestei situații de neînchipuit, acele idei circulă, ca un folclor sumbru, și a ne preface că nu le cunoaștem e un semn de imaturitate.

Cea mai persistentă prejudecată privitoare la poezia patriotică este, fără discuție, condiția ei estetică „mediocră". „Lirica patriotică" ar fi după unii, șirul de exclamații gîlgîitoare, emanate de cîte un poet, care slăvește țara în fraze energice și vitaliste. Nimic amendabil, conditia literaturii este și elogiul, nu rezultă de oicîteri că ar fi „estetic" numai ce este „negativ", ba, mi se pare, dimpotrivă. Totuși, nu acesta e fondul chestiunii. Lirica patriotică nu poate fi, în principiu, „mediocră", oricît ei nu este exaltată și îngustă. Materia liricii patriotice e „geografică", întruchipind marile elemente geologice, munții, apele, cîmpia, „reliefui artificial" edificat de om. Anticii nu imaginau altfel și a vesteji pe un poet contemporan emoționat de geografia națională presupune a nega și pe Virgiliu, cu „Georgicele" lui, pe Teocrit, pe Pindar, Renașterea, pe romantici, pe toți aceia în care a răsunat un ecou din mediul tizic nemijlocit.

Un adaos la „geografia" poeziei patriotice este „istoria" ei, ceea ce, pare-se, nu place unora căci istoria n-ar fi materie estetică. Nu știu de unde rezultă ideea, ea nu are nici un temei și o astfel de părere a soulberată cu dovezile istoriei literaturilor. Așadar, Sofocle, Virgiliu, Ovidiu, Petrarca, Dante, Camoes, ca să nu mai vorbim de „moderni", de la romantici încoace, n-ar exista, esteticește, din pricină că materia literaturii lor este și istorică.

În sfîrșit, lirica patriotică, fiind „actuală" întrucît răspunde unei interogații a momentului, n-ar avea mai mult decît înfățișarea unui „reportaj liric". Ceea ce ar fi „actual" n-ar fi estetic, aceasta este ideea, contrazisă încă o dată de realitatea operei. Pindar închina îmnuri locuitorilor istmice și panateene, „contemporane", precum se știe, cu ei. „Divina commedia" e, la origină, un pamflet politic cu o cheie inteligibilă în contemporaneitatea dantescă. Camoes descria, în „Os Lusiadas", evenimente de o fierbinte actualitate, pe care le cunoscuse direct. Dar moderni ? V. Hugo era inflamat la tot ce atingea momentul. Rimbaud. Verlaine fuseseră comunarzi notorii, Apollinaire a produs lirică de război. Dar Péguy, Claudel, Whitman ? Cine cunoaște, măcar la nivel mediu, istoria literaturilor înțelege ce vreau să spun. Ce decurge de aici este învederat : esteticește, poezia patriotică există și încă sub forma unei literaturi cu materie estetică intinsă

„Inesteticitatea" liricii patriotice nu e, totuși, unica prejudecată, ea se combină cu aceea a „naționalismului" și a vetustelii. Scriem, așadar, literatură patriotică dintr-un reflex mecanic al unei istorii zbuciumate, altfel n-ar avea „poezie patriotică" și numai noi, înghețați într-o anacronică optică, am înaintea pe aceste cărări „inactuale". Că nu este așa s-a văzut, căci am citat într-adins numai scriitori „europeni" : poezie patriotică are, sub o formă sau alta, orice literatură. Cît despre „inactualitatea" acestei literaturi, nici nu poate fi vorba. Cine cunoaște fenomenul liric contemporan, în întregimea lui, știe că „patriotice" sînt literaturile de pretutindeni.

În sfîrșit, chestiunea „talentului", care nu intră practic în discuție din moment ce avem poeți „erotici" și „filozofi" mediocri. Mediocritatea nu ascultă de teme, și nu decurge de nicăieri că a filosofa stupid e mai indicat decît a scrie lirică patriotică.

Nimic nu confirmă, prin urmare, părerile ostile poeziei patriotice : o privire globală, asupra întregii noastre literaturi, indică, dimpotrivă, originalitatea ei, atracția perpetuă, cultivarea ideii patriotice, de la medievalele versuri „la stemă" pînă la contemporanele melosuri barocе și „bizantine", de la epocile romantismului mesianic și pînă la concretețea directă a liricii politice de azi.

În literatura română, poezia patriotică este, indiscutabil, una dintre marile teme.

Artur Silvestri

FARIMA DE ETERNITATE

Destin

Ne recunosc norii, fratele meu Vînt ! Acum se gudură ca niște duhuri dreptcredincioși învelindu-ne și dezvelindu-ne umbletul. Ne-au simțit cale de o copilărie și bat dasabana și-și joacă salbele argintii și înspumează pămîntul cu pintenii lor de foc.

Ne recunoaște cerul, fratele meu Vînt ! Să-i sărutăm pulpana și lîngă marmora lui cea catifelată aidoma sînilor preafrumoasei noastre iubite să-i respirăm memoria. Vezi turma aceea licărindă ? Dacă am păstorit-o și noi am ajunge la stînă. La stîna unde Marele Bacî încheagă infinitul din lapte galactic.

Ne recunoaște și codrul, fratele meu Vînt ! Îți reamintești cînd ne afundam trupurile în copaci ca într-o pirogă și prin talazurile de frunze ne cîrmeam privirea spre orizontul acela vertical unde credeam noi că se află... cine sau ce credeam noi că se află acolo, fratele meu Vînt ?... și așteptam în neștire, ca și ei, dezlegarea de țărmuri ?!!

Ne recunoaște pămîntul, fratele meu Vînt ! Ne recunoaște. Bănuiam că urmele trec precum timpul, dar, iată, cărarea petrece aceleași cuvinte și aceeași este și traiția sub care ziceam noi că sîntem îngropați și ne vegheam trupurile de hartele flămînde în nopțile acelea zgribulite de gînduri.

Să descălecăm, fratele meu Vînt ! Ne-a rîndult el, pămîntul, un destin românesc și din potirul lui să bem tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte. Ne așteaptă un drum lung și benefic întru veșnica preamărire a Patriei.

Mircea Șoncuteanu

Din inima pămîntului

Strămoșii mei din vremi de peste vreme
aici s-au zămislit și au stătut !
Amîrsea atît de dulce-a lui
că i-au suit mirezmele în steme.

Din neam în neam lăcuta-au graiul scut
și n-au putut să-nveți a se teme ;
pe frunza verde încrustau poeme
și-amarnic pentru glie s-au bătut.

S-au stins de mult, dar vechea rădăcină –
așa cum dă lumina din lumină,
așa cum dau sămînțele alt rod,

o vlăstărit urmași în ca e scrie
străveche ca seva dulce-amarele
din inima pămîntului, izvod.

Neculai Chirica

Piinea cea nouă

Pînă azi și multă vreme de acum încolo
împart în două sufletu-mi întreg
jumătate orășancă, țărancă jumătate
Ziuă și noapte în brîul ce nu pot să-l dezleg

În sat-ul dintre dealuri n-am mai trimis scrisori
copilul meu își știe verii de prin fotografii
și într-o lungă poveste amestecăm cu voie
numele morților cu numele celor vii,

Pînă azi și multă vreme de acum încolo
piinea cea nouă are gustul de reavăn pămînt
încălzind frunzele viei crescute-n balcon
sorbite de arșiță, subțiate de vînt

Pînă azi și multă vreme de acum încolo
împart în două sufletu-mi întreg
jumătate orășancă, țărancă jumătate
Ziuă și noapte în brîul ce nu pot să-l dezleg

* * *

Anul secetei. Trenul vechi aducînd bagajele părinților la București. Mobile din lemn de cireș, cîteva cărți după care părinții predau copiilor de țăran cetirea și aritmetica. „Limba română", manualul pentru elevi de gimnaziu, de G. Călinescu. O foarfecă pentră tăiat trandafirii și iarba. Cărțulii vechi pentru apicultură și păstorit. Sora mea plîngînd în hohote după cîinele pierdut în Gara de Nord.

Vacanțele – uitată în pîntecul verii
adăposteam pe pămînt înginînd rădăcinile
piersicilor cu viața prea scurtă și sarcinile
subțiindu-și în pielița fructelor vinele.
Vacanțele, spre seară doar îmi vedeam bunicii
după o zi de muncă în odihna mușchi
zideau o cameră eternă cu sobă înaltă
în care să încapă toți pruncii,
Durere și iubire și milă
în somnul lor de noapte
tremurau pe o rază urcîndu-se la cer
și coborau apoi odată cu ploaia
în bulzul frămîntat de lacrima unui cîine.

* * *

Curtea casei din București. Strada Vișinilor. Primăvara săpam pămîntul pentru flori. Palmele aspre ale bunicii au țesut un pulover din lînă pentru mine. Focurile pentru putregai. Alergam cu capul descoperit...

Dacă ar trebui să pun ordine în cele patru elemente, aș face-o precum toți cei născuți toamna : pămînt, foc, apă aer.

„Află despre mine că sînt sănătoasă. Cînd mai vii pe la noi ? Adu-mi o bluză de nailon".

Ți-am adus bluza, așa cum mi-ai cerut, bună verișoară. Uite, ți-au apărut riduri timpurii pe obraz. Mersul ți-e apăsat de parcă susține o dublă povară. Nu-ți place iarna cea lungă cît anul.

...Basmaua înflorată pentru bunica, bunicului, o mașină de ras și ciorapi groși din P.N.A. El e cel mai bun meteorolog, doctor în această știință modernă.

* * *

...Atîtea amintiri. Patul e de nuc. La oglinzile mici, fotografii de bărbați în haine soldățești. Pe spatele lor, nume de localități. Pagini anonime despre cele două războaie mondiale. În preajmă-le, călcam pe vîrfuri. Istoria trecută poartă cămășile înșirate. Pace eternă în jurul mesei de lemn. Drumul spre vie. Drumul spre cimitir. Latră cățelul pămîntului.

Dicționarul francez-român, poemele simboliste muzicale, mireasa a nucei uscate, a cimbru și matostat. Mai am prieteni ? Cîți își aduc aminte de mine ?

* * *

Mă mut într-o casă nouă. Printre cei ce fac finisări interioare este și un tînăr din satul meu. După nume putem fi rude.

Mă invită să iau salam cu pîine și o gură de vodcă. M-a auzit la radio, la Revista literară. Îl cunosc pe acel poet care a vrut să facă un drum pietruit, în satul lui, cu banii pe-o carte ! Am copii ! Numai unul !

* * *

Despre mierea cu miros de ambră și despre fagurii albinelor învinse,
Despre sarea curată și limpede ca porfirul și cristalul,
despre codicele de legi și pravila de la 1646,
despre unsul roților la căruță,
despre întrecerile de cai,
despre vechile obiceiuri legate de Anul Nou, despre ciuta sfîșiată și cuminte,
despre adunarea roadelor pămîntului în jîrnițe,
despre dragostea ce avem pentru patria noastră – citim în „Descriptio Moldaviae", a prințului țăran Dimitrie Cantemir.

* * *

În mai multe rînduri am avut să scriu despre Mioriță și Meșterul Manole. În stilul ciudat, neapărat antipatetic. Va trebui să le citesc împreună cu fiul meu.

În satul dintre dealuri, la 18 km de gară, trigul coboară mereu mai devreme.

Amintirile, întîmplate sau nu, despuiate și fără podoabe.

Lucia Negoiță

Prima mea scrisoare...

Vă scriu tovarășă învățătoare,
De ziua dumneavoastră, cu respect,
Aceasta este prima mea scrisoare,
Și-mi dau silința s-o compun corect.

Vorbiți atît de cald întotdeauna,
Cînd pomeniți de țară și pămînt
Și ne-ați aduce pe fereastră luna
Doar ca să fim mai buni și mai cuminți.

Vă mulțumim ! Ne-ați învățat de bine,
Ne-ați agățat de visuri cîte-o stea,
Și închelnd așa cum se cuvine,
Vă sărut mîna pentru O și A.

Constanța Stolan

3 APRILIE 1982

Turtă dulce

Numai tu care simți frigul din mărul roșu înțelegi
de ce întîrzie educatoarea tinără
la cușca leului suplu
și șoimii stau ciorchine pe toneta cu vată de zahăr
ca pe-un hoit
și vînzătorul roșcovan
zîmbește ironic prin fumul de Kent
numai tu care ai sufletul tare
ca pămîntul din jurul blocului nou construit
înțelegi de ce plînge adolescenta-n parc
și-n urma țigăncilor grase cu tomberonul
rămîne poezia
ca o pungă cu bani în mijlocul drumului
dintr-o apă nu prea îndepărtată
pe care o păstrezi cu sfințenie-n suflet.

Flash

În bucătăria de la etajul opt
copilul întinde paharul cu lapte
astrului legat cu-o fîșie albă la cap
și-n timp ce femeia tinără
își sărută bărbatul întors de la
grijile zilnice
ceaiul din foaie de ceapă pregătit
pentru bunicul ațipit la telejurnal
dă-n foc.

Privelişte cu mucuri de ţigară şi dopuri de bere

E simbătă și s-au dat banii pe șantier
din orășelul agricol închiriat de țînțari
medicii plictisiți urcă-n grabă la munte,
inginerii cu struguri sîsîind în sacoșe obișnuite cu greul
cad în gara Obor ca lăcustele-n lan
numai învățătorii, luminînd blînd, se retrag în sate
clipocind în jurul orașului cu blocuri tip
asemeni mărgelelor la gîtul fetei sărace.
Satele lor care mai mari, care mai mici,
care-n puterea vieții, care-n ceasul din urmă
răcorindu-și fruntea cu evantaie subțiri de salcîmi
ca dorm toată noaptea-n picioare,
sate cu trotuare și boltă de viță
sub care părinții sorb cafeaua jenați
cu acea stîngăcie proprie orășeanului
care taie pasărea-n baie ;
așezări bătrînești cu odăi reci în care coada
șoricelului dellrează pe coli albastre de-un leu
unde somnul adînc e întrerupt la gîndul
că apa e rămas deschisă-n garseniera strangulată de căldură
la poalele căreia autoservirea cu mîncăruri ieftine,
bucătărese roșii și bere acră
privește ca prin ceață muncitorii întinși pe larbă
făcînd pariuri pentru meciul de mîine
cînd străzile orașului vor rămîne pustii pentru o oră-două
timp în care fluturii se așează pe asfalt,
vînzătorul de loturi se ceartă cu vînzătorul de semințe,
taximetriștii așteaptă cu radioul deschis
iar cheltuirii, în speranța unui costum nou de haine,
își trecă mîinile a nerăbdare.

Uluitoarea despărțire

Deasupra fostelor sate vin porumbeii și plîng.
Stelele spun că noaptea, cîmpiile dă cu bobii
și că la mari depărtări de aici
orașele stau ca aripile lăsate ca drapiile
halucinate de căldură. Se mai aude că
din abatorul modern a evadat încă o viță
spre ierburile imaginare ale Arcadiei
și că în rezervație de la etajul zece
voi : mamă și tată
vă simțiți atît de departe unul de altul
ca uluitoarea despărțire a capului de trup.

Bumerang

Dacă ai curajul să dărîmi cuibul de rîndunică
și ți se oprește respirația cînd pruncii muribunzi
își fac rugăciunea la picioarele tale
înseamnă că ești tot atît de laș
precum corabia ce iese la larg
numai în ceasurile de vreme bună
înseamnă că mica ta victorie e o-nfrîngere de neștiut
și-n zadar vei încerca să-i explici nepotului
de la oraș care plimbă jocul prin curte
ca pe o capră cu lapte
domnul inspector dus la odihnă-n odaia din față
și trezit de fanfara cioilor care fac gargara cu dude
tot nervos va fi cînd va citi-n ziarul local :
„La-nceputul lui august, inima s-a aruncat în fîntîna părăsită de la marginea satului".

D N 3

Să povestii cîmpie
din cabina călduroasă a unei mașini de ocazie
într-o zi ploioasă de octombrie
și să vezi ficatul soarelui trăgîndu-și
tunica peticită pe umeri,
stejarul din mijlocul satului
(impozant ca un primar între alegători)
cu trei inimi de cruciferate pe piept :
„bufet sătesc" „mașină de tras lină" „apă sălcie"
și iarăși plopii cu pelerina descheiată-n vînt
plecîndu-și capul să treacă norul ca două
spre satul unde
porții grădinilor își trag pe ochi
coale de lut cu floricele albastre
cum e șorțul bucătăresei de la grădiniță
unde se termină ședințele comunale
la care te gîndeși acum
cînd șoferul mătăhălos pe mîna căruia scrie BOX
vîntura o melodie de margaretapisiaru
și claxonează nevestele tinere
care adună fulgouri ispititoare
de pe culmea de rufe
sub care freamătă un dulău ciobănesc.

Cîmpie

Te-am iubit cîmpie cu naivitatea cu care
copilul își strecoară fruntea sub rochia mamei,
te-am iubit cîmpie cu mîviile asemănătoare
sinilor cruzi de adolescentă,
te-am iubit cu dușmănia cu care
gemenii îndrăgesc aceeași fată,
pe sub ascuns te-am iubit rîzînd-ți frumusețea
utopică precum soarele pentru condamnatul la ocnă,
te-am iubit cîmpie cînd alții te-au vîndut
cînd doar vrăbiile și ciorile banchetuiau
pe spinarea ta imensă de bivol bătrîn,
te-am iubit blestemîndu-te, te-am urît
cînd săpăia sapa-n pămîntul arid
și-mi ardeau tălpile mai tare ca sudălmile tatei
cînd soarele era o albină enormă
trăgîndu-mi creierii la rîndea încît mi se părea
că orășenii te petrec de umăr dincolo de orizont
că mîinile lor lunecă pe obrazul tău
niciodată tărcat, niciodată altfel
decît ori roșu de bucurie sinceră ori alb ca varul
cînd vestea accidentării bărbatului sănătos tun
străpunge pieptul țărăncii rămasă acasă,
te-am iubit cîmpie cu luna prinsă-n păr
cu picioare frumoase prin sănătatea lor
peste care n-ai tras ciorapi fosforescenți de mătase,
cîmpie cu privirea șușlnoasă a fetei de țară
care naște din flori ascunzîndu-și fața plînsă
în palmele crăpate de femeie umilă ca derctică la case mari,
te-am iubit cu patimă ca pe-o văduvă de război
căreia camarazii celui neîntors și uitat de lume
îi dau tîrcoale cu îndirjire pînă ți-n somn,
te-am iubit cîmpie lesnind de sub ploile mari
curată precum țărăncile-n noaptea-nvierii,
te-am iubit simplu ca pe-o bătrînă
care s-a lăcut stană de piatră la mormîntul fiului ei.

Cumplitul adevăr

Vai muri și tu
electrocutat de văzduhul fără seamăn
al unui iulie delirant
în care murele își dau duhul prin miriști,
în care furtuni călduroase, fără rușine,
își pun poalele-n cap în mijlocul drumului
luînd mințile bărbaților care scaldă caii
în riu,
amețindu-i pentru multă vreme
cum nu i-a amețit niciodată rachiul băut seara
pe marginea șanțului sub becul în care
pînă să fie deborît cu praștia
de vreun școlar ingenios,
fluturii naivi credeau cu îndîrjirea
săracilor în colectivă prin anii '60
adică
așa cum credeți voi în moarten mea
și-n acest cîntec cu venele tăiate paste lume.

Între viaţă şi moarte

Ca pe o ploaie mult invocată
la-mbrățișarea căreia cu țărînă – hrisoave la jurăminte
că bătrînii au murit împăcați
ca și cum fiii veniți care dincotro
le-ar fi luminat căpătîiul tapindu-se-n el
ca luminările ;
ca pe o ploaie ce ține de viață și moarte
așa te-am așteptat eu pe tine
clipă rară de toamnă și frumoasă
ca o femeie goală odihnindu-se în fotoliu
după ce dușul rece i-a mai îndulcit grijile zilnice.

MARIN LUPŞANU

ELEGIA CÎMPIEI

S-a întîmplat că n-am scris despre cartea de debut a lui Marin Lupșanu fapt pentru care mă simt și acum vinovat. Cum se întîmplă de atîtea ori, tocmai ceea ce doreșți din inimă să faci, din oricini greu de numit, este mereu amînat pentru ca, pînă la urmă, să fie pur și simplu pierdut pe drum. Iată însă că poeții Ion Gheorghe și Cezar Ivănescu, în nemărginita lor generozitate cu confrații mai tineri, îmi dau prilejul de a atenua întrucîtva sentimentul de vinovăție ce mă apasă, propunîndu-mi a scrie o tabletă care să însoțească acest splendid ciclu de poeme al lui Marin Lupșanu. Ce-aș putea spune în cîteva rînduri ? Mai întîi, îmi iau îngăduința să zic că Marin Lupșanu este dintre acei oameni tineri care, prin simpla lor înfățișare, te obligă realmente să „simți" că aparțin categoriei rarisime a celor dăruiți cu har artistic. Privirea candid scrutătoare a acestui tînăr înalt, mlădiu ca o trestie pe cît de fragilă pe atît de decisă a rezista oricărei intemperii, trădînd o fire tandră și lucidă în același timp, refractară oricărei intruziuni a convenționalității ipocrite, iată, pe scurt, cum îl văd eu pe Marin Lupșanu de cînd l-am cunoscut, cu șapte-opt ani în urmă, și pînă azi. Și fără a avea sentimentul că forțez cu ceva starea de fapt reală, trebuie să spun că, așa cum îl simt eu, omul este oglinda ideală a poeziei pe care o scrie. Marin Lupșanu este un tulburător elegiac din stirpea sentimentalilor incurabili. Pentru ei nu există altă cale de a ieși din dilematica stare de candoare existențială în care se află decît aceea de a disimula totul prin apel la violența contrapunctică a verbului, în general a tonului. Semnificativ este că pe un asemenea fond originar, al contradicțiilor intim-temperamentale, se produce în chip firesc efortul creator de edificare a unui univers poetic ale cărui determinări, așa-zicînd obiective, sînt ele însele caracteristice prin substratul lor afectiv, în ordinea umanului scrutat la scara istoriei. Vreau să spun prin aceasta că Marin Lupșanu e un foarte personal poet al satului românesc contemporan, mai exact, al cîmpiei muntene, receptată poetic în linia viziunilor descriptiei aspru melancolizantă a lui Zaharia Stancu, dar la care se adaugă o pregnantă notă originală provenind din istoricitatea implicită, acut contemporană, a cîntecului elegiac. Și mai vreau să spun că ceea ce frapează în stilul de unitar originalul ciclu poetic de față este salutara clintire a acestui lumi din obiectivitatea ei artistic-estică consacrată și trecerea ei în „lumea" intimă sufletească a poetului, constituindu-se, astfel, în biografie unic-individuală inconfundabilă.

Nicolae Ciobanu

Poem

(fragmente)

Soția mea n-a citit încă aceste cuvinte.
Ea a înnebunit numai presimțindu-le. Abia receptînd din aer
o parte intimă din tensiunea la care le-am scris
a înnebunit preaiubitoarea bibliotecară.
Îmi pun mîna stîngă la frunte. Am citit undeva
că te liniștește.
Îmi fac masaje la degetul mare de la picior.
Am văzut undeva o hartă chineză a tălpii picioarului
cu punctele pentru presopunctură. Degeaba.
Mieii albi behăie dimineața în casa străinilor
deși mama mea era tînără și trebuia să se mărite.
Nu puteau să intre fecioarele în casa de turma de miei
și viteiul care dormea noaptea sub pat (să nu înghețe afară în ger)
a început să roadă poiele din așternutul copiilor.
Un așternut pentru imaginația mea. Un strujeac.
Și o casă de bîrne, pe jos cu lut lin ca aceea a mamei
cînd a fost fată. Cu pomii în floare, flori dalbe de măr
pavimite pe marginea țintirimului
unde morții și vii, fecioarele de morți și de vii
jucau parîndatelea cu focăcarele. Un fel de oină peste marminte.
Prin mireasmele prunilor. Se îndura și singele zilei, pesemne,
de singurătatea mirosurilor. Semne doar semne.
Semne. Semne. Ritual semiotic e moartea acum.
Pur ritual semiotic. Îndură-te mamă și iartă-mă.
Fiicele mele iubite, iertați-mă. A înnebunit maica voastră
și încă n-a citit toate manuscrisele mele
cu proprii ei ochi albaștri. Numai cu sufletul le-a presimțit.
Ceea ce e mult mai cumplit. De ce-mi arătați voi, ceilalți, cu degetul
ceea ce eu văd cu sufletul ? N-am nici o obligație față de voi.
Atunci voi de ce să mă obligați să vă văd degetele
cu ghearele netăiate de o mie de ani. Măcar băgați-mi-le
pînă la încheieturi în ochi și urechi.
Numai așa poate le voi vedea de-a binelea,
le voi auzi bucurîndu-se. Scriind, iată,
mi s-a tocit pînă-n umăr mîna mea dreaptă.
Scriind m-am trezit deodată că nu mai e lîngă mine
decît Marea Singurătate. S-a rupt mama copiilor mei
de cuvintele mele ca inima de propriul ei singe.
Am rămas pe drumuri cu patru copii. Aveți grijă de mine
fiii mei. Fiecare pe rînd îngrijiți-mă
cum v-a născut și pre voi mama voastră
împreună cu sufletul meu.
N-am văzut în toată viața decît o singură peșteră,
n-am respirat decît într-o singură peșteră toată viața.
Și era plină de stalagmite
și de toate izvoarele întunericului.
Acolo i-am botezat pe caconii noștri.
Tu iartă-mă că vorbesc așa
dar am pierdut cealaltă vorbire.
Acum pot să recunosc totul, Maria, și să neg totul
dacă îți face mai bine. Toate poetele noastre tinere
și-au scris primele lor poeme de dragoste
gîndindu-se numai la mine. Sînt multiplicat
în toate cuvintele limbii române ca o rază strălimpede
în cristalul încremenit dintr-o peșteră.
Recunosc și neg totul concomitent. Vara trecută
am descoperit în munți o peșteră lungă
de cîteva sute de kilometri pe sub Carpații de Răsărit.
De-acum înainte acolo îmi voi scrie poemele.
În Jghеabul lui Zalion îmi voi țipuri strigătările.
Și în marea sală de la Izvoarele Izei
în care n-a intrat nimeni pînă acum. Hai țură
și țură !
Omul bun n-are noroc nici cît arde-an pai
în foc,
omul bun n-are tigneală nici cît arde-an
pai în pară. Țură tri și iară tri ! Omul bun e
nebun, ucide mama
și mare dreptate avea. M-am convins pe propria mea umilință.
Mă voi adînci în ultima sală a peșterii acele unde s-a pătrunș
nici măcar absurdul lui Albert Camus
și acolo îmi voi zgîria firavele mele cuvinte
lîngă palmele imprimate în piatră ale lucrurilor celorlalți dinaintea.
Văd că mă liniștesc cu fiecare cuvînt
și pe măsură ce scriu mi-e mai bine.
Voi lua un craniu vechi de apt milioane de ani în mînă
și doar la lumina lui îmi voi scrijeli viziunile
pe pereteie umed. Acum cît de bine se înțeleg,
maimuțoilor. Sfinților.
Căluți și figuri primitive. Roșii, roșii
ca un stop bine plasat la o intersecție foarte aglomerată
pe Calea Lactelui. Asta voi face de acum înainte.
Și copiii mei alergînd. Călărindu-l. Descîntîndu-și pre limba lor.
Poate așa te voi vindeca de suferințele de acum,
te voi feri de cumplita iradiație a cuvintelor.
Ai fost tot timpul prea aproape de mine
și ți-am carbonizat sufletul înainte de vreme.
Ți-am iradiat singele cu energiile mele cumplite. Iartă-mă.
Iartă-mă. Iartă-mă. N-am nimic mai de preț pe lume
Decît cei patru fii ai noștri. Știu prea multe
despre cuvinte
și despre viață ca să mă mai interesez istoria.
Vreau să trăiesc ca și toți ceilalți, ca majoritatea
și să-mi văd mari copiii. Ilustru-i pură iluzie.
Nu voi renunța niciodată la tine de-ai fi să mă las devorat
de toți viermii cuvintelor. Să nu-mi salvez de la foc manuscrisele.
Pe tine să te salvez. Fiindcă tu ești cea veșnică.
Și nu ele...
Fiica mea Iza e cea mai mare. Are acum patru ani.
Fiica mea Maria are abia patru luni.
Iar fecioarele îmi sînt între ele. În siguranță deocamdată.
Vor fi mame și toți ca mine și tine, Maria.
Însă mă rog Vîrtutului,
doamne, dumnezeule mare, mă rog în casele goale ție,
la coate și în genunchi și în măduva oaselor mele
mă tîrăsc ca o rimă în ploaie și zic :
nu mai îngădui în tot neamul meu pînă în vecii vecilor de acum
încinta ceea ce se întîmplă cu mine.
Speriat sînt de moarte și de nebunie mult mai cumplită ca moartea
de aceea mă rog ție cu sufletul gol ca un pește în Mare :
nu mai naște în neamul copiilor mei un poet.
Îmi sînt de ajuns numai mie toate acestea.
Iau asupra mea totul.

Stau și scriu versuri pe genunchii Mariei,
în rîsul batjocoritor, sub lacrimile ei luminoase.
Nebunia și e de-a binelea. Ea e întreagă în lacrima ei.
Nu se joacă. De cîteva zile în șir tace și plînge.
Rîde și plînge. Fără nici un cuvînt pe deasupra.
Doar se uită la mine ca și cum ar ști dintr-odată totul.
Ca și cum i-aș fi spus dintr-odată totul.
Ea e întreagă acum și deplină în toată ființa sa. Asemeni
unui copil. Dar eu cît sînt de întreg în aceste cuvinte ?
Trebuie neapărat să-mi ucid mama, soția și sora
ca să renunț definitiv la cuvinte ?
Sau îmi voi face o pradă selectă din nebunia lor
ca și din propria mea nebunie,
o pradă firească pentru aceste biete, nerușinate cuvinte.
Stau și compun versuri la umbra a ceea ce este Maria
în loc să-mi vind cunoștința și oasele
unui laborator interesat de disecții post-mortem
numai să fac bani destui pentru medicamente celebre.
Dar eu nu sînt în stare nici măcar să renunț la Maria.
Nebunia și mă interesează din punct de vedere artistic.
Am atît de aproape de mine un nesperat obiect de studiu
care — oricît n-aș vrea să spun — mă inspiră.
În cîteva zile mi-am umplut toate caietele cu notițe
ca un pictor conștiincios care-și face schițe
după dezastrul orașului incendiat de obuze.
Dumnezeule, ce fel de victimă sînt !
Și-ale cui sînt, doamne, clipele astea teribile
și toate cuvintele astea de artă, barbarule !
De cîte ori în viață am avut cîte-o idee de geniu
și era cît pe ce să ating absolutul cu buzele,
de cîte ori am călcat și eu cu dreptul pe pragul cutremurului
și nu urma decît să încep munca la transcrierea lui,
mi se întîmpla tocmai atunci cîte ceva catastrofal.
Mă lovea parcă cineva cu un drug înghețat
drept în mațele capului. Poate că zi și noapte aiurea
deasupra mea un plug uriaș
și numai cînd am viziunea supremă
cineva trage semnalul de-alarmă, cineva trage apa
la rezervoarele veșnice și mă rupe în două șuvoiul
și m-aruncă din nou în canalele josnice.
Mi-am plătit pînă la ultimul sfanț viziunile.
Cu dumnezeu nu mai am nici trei tîrguri. Și totuși se pare că e
cineva care mă oprește la mijlocul drumului.
Sau drumul meu are nenumărate capete ca un uriaș creier de caracatiță
și trag după mine toate direcțiile posibile și imposibile
care m-ar scoate odată la suprafața octanului.
Iată de pildă, cînd era să-mi transcriu epopeea
pe care-o aveam întreagă în minte, mi-a paralizat mama.
N-am fost în stare s-o pierd pe mama, deși bătrînă,
pentru cîteva sute de mii de cuvinte celebre.
Acum aș fi fost veșnic demult.
Și maica demult putrezea în țărînă.
Sau de cîte ori eram pe punctul să scriu
cîte-o mare construcție tragică pe care-o pregăteam ani în șir
cum se antrenează sportivul de performanță pentru următoarea
olimpiadă, mi se născea un copil, îmi murea cineva din familie.
Mă întrerupeau de la lucru viața și moartea.
Mă trăgeau la pămînt cu socotelile lor impecabile.
De cînd scriu și citesc am învățat cel puțin două lucruri.
Că lumătatea din creatori s-au născut zei
și fac tot ce-i posibil pe fața pămîntului
să-i ajungă din urmă pe oameni, iar jumătatea cealaltă
s-au născut oameni și fac și ei tot ce le stă în putință
să-i maimuțărească pe zei. Toată viața mea de pînă acum
am știut limpede că sînt un zeu.
Numai n-am știut care ! Citeam cît citeam. Două, trei luni
întruna. Sau doi, trei ani, timpul n-are acum importanță.
Apoi așteptam. Apoi iarăși citeam. Citeam și citeam.
Deodată se întîmpla ceva grav în viața reală din jur.
Un amănunt semnificativ care-mi declanșa brusc creația.
Ceva parcă anume făcut pentru mine, ce-mi dădea senzația stranie
că timpul lucrează pe dedesubt pentru mine.
Atunci se rupeau apele imaginației. Trebuia
să-i tai repede ombilicul altfel se sufoca vietatea.
Eu cred că acel ceva ce se întîmpla tocmai atunci
era programat de lecturile mele, de felul cum se combinau
energiile mele fantastice cu energiile spațiului.
Sînt sigur că eu l-am ucis pe tata deși nu aveam decît
doi ani și ceva. Eram o prezență mult prea puternică
pentru a îndrăzni să mai fie un singur bărbat
abonat la minglierile mamei. Primul meu frate, Ion
a murit și el înaintea nașterii mele.
A fost pesemne mai slab decît mine. Toți cei din preajma mea
își vor lua zborul cu timpul. Boala de care mă simt fără voia mea
vinovat l-a dus la cădere adînciară pe Cronos.
E mult prea tîrziu s-o mai îndepărtez pe Maria
însă copiii trebuie să mi-i țin cît mai departe de mine.
Ar pieri cei mai slabi ca și spicele fragede
la primul îngheț timpuriu. Însă dacă întîmplător printre ei
se află unul mai puternic ca mine, atunci fie !
Totdeauna am vrut să țin într-o singură mînă extremele
cum țineam în copilărie capetele fierăstrăului de oțel, îndoit
și mă minunam de țiuitul lui straniu.
Acum am riscat și-am pierdut. Și ce dacă ?
Voi încerca să fac din pierdere și din risc o victorie.
Chiar dacă mă aflu acum sub nivelul oceanului
și mă tem că-i tîrziu pentru astfel de versuri.
Cine știe ce forțe ascunse lucrează prin noi
și de victoria noastră mărunță
cîte victorii nemărginite depind, cine știe ?
Însă cel mai ușor poți înnebuni cînd nu ești în stare
să sacrifici nimic. Nici măcar ambalajele.
Nici măcar urechelnița care-ți roade timpanele
E cumplit să nu poți face cu voia nici cel mai mic rău posibil
absolut nimănui. Și asta toată viața.
Să vezi peste tot, peste tot, peste tot,
clipă de clipă, pînă și-n somn
numai viață și moarte, viață și moarte
fără nici o nuanță intermediară.
Cei răi sînt lipsiți de imaginație dar noi se pare c-avem
prea multă imaginație și nimic în jur care s-o echivaleze
sau să-i solicite competența. Nici o picșă de schimb
pentru cumplitele ei turbine. Și asta e mult, mult mai grav.
Am lăsat prea ușor pe fiecare copil să se nască.
Și-am ajuns, iată, de rîsul maimuțelor în propriile noastre destine.
N-avem nici un pic de cruzime și vina asta ne e de-a dreptul fatală
Ar trebui să fim mult mai cruzi. Într-o lume în care
totul se discută între trei miliarde de ochi.
Și numai în termeni catastrofali.
După fiecare copil nou născut
ne minunăm ca de-o veche statuie dezgropată-n Oceania.
Ce monstru și-ar putea oare imagina că lumea
ar fi fost întreagă și fără el ? Ai tu curajul acela nebun
să te uiți în ochii copilului tău și să-l mîngîi pe creștet
ca și cum n-ar fi trebuit să se nască ?

ION ZUBAŞCU

SPIRITUL LOCULUI

Ion Zubașcu nu este un nume necunoscut. Dimpotrivă. Că este așa ne-o arată, mai ales, cele două antologii la revistei „Flamura" elaborînd acte ce vorbesc de prețuirea și respectul cuvenit unui scriitor care impresionează de cînd este prezent în literatură cu o bogată și diversificată activitate pentru adolescenți. Cărțile sale, publicate în colecția „Fiorul dalbe". La aceasta pentru tineret, revista „Luceafărul" îi prezintă cititorilor și inițiază altă tradiție : întîlnirea cu prozatorul „Vestitului" și Cum povestește din Borșa Maramureș. Scrie atunci profesorul Ion Zubașcu : „Copiii sînt cele mai bogate ființe din viață. Dacă ați creat copii, dacă-i și pe copii să creați : compuneți, desene, sculptați, invenții, tot-proiectați jocuri. Copiii sînt împărăția cuvîntului, visul de libertate a cuvîntului și a imaginii noastre. Ei sînt prezentul lumii. O primăvară perpetuă. O veșnică înfiorare. Vă (mai) mirați că mulți dintre noi nu știm să ne jucăm ? Misterul jocului este investit o bunătate atît de mare încît înfiorează omul rece". Nu-i ciudat ce ne face Zubașcu. Cei care i-au ascultat mereu la ședințele lecturii, în lumea sa, au fost impresionați de mărețe dăruiri cu care profesorul învață copiii să gîndească, să imbunătățească frumosul, să citească și să înțeleagă poezia. Asemenea minunate întîmplări din Borșa Maramureșului au pus în decît opera unui profund iubitor de poezie. Citesc acum poemele lui Ion Zubașcu. Prieteo, în primul rînd, gravitatea cu care autorul înțelege poezia, faptul de a scrie. Nimic conjuncturat, ci mod de existență responsabil, tensionat și dramatic. Existența și limbajul existenței sînt surse permanente de meditație deloc neurmată, dar poetică, adică adevărată. Spațiul maramureșean, spiritualitatea locului domină cu drepturi suverane poezia lui Ion Zubașcu. Fiinează și se figurează. Prin urmare, nimic peisagistic-decorativ, totul asumat substanțial, structural. Prezența are aceeași respirație whitmaniană și un soi de patetism ce-l apropie de autorul „Firelor de iarbă". Patetismul lui Zubașcu provine dintr-o ființă sincerizată, cultivată atît în relația cu sine cît și cu ceilalți. Dramele interioare par a fi „transcrise" cu sufletul la gură și, poate, de aici, din voința de a se comunica întreg, poetul își aseori impresia că nu rezistă versului, preferînd construcției imaginilor, ritmul netrecut al sentimentelor. Înfloresc de aici versuri memorabile, între care rezistă încă spații prozaice. Am încredere în talentul lui Ion Zubașcu și în forța sa de a învinge și a se învinge.

Valentin F. Mihăescu

Ţărani mîncînd cartofi

(după un tablou de Van Gogh)

Purtau încă în rădăcinile braţelor,
urme din pămînt rănit...
părea ciudat, să-i vezi acolo,
smulşi din vasul lor de lut încins,
întrinţi,
şi totuşi...
mult mai mult, mai ei...
în durerea celei de-a doua zămisliri,
dăduse fiecăruia
cîte-o bucată de cartof,
şi-acum,
discret,
să nu-i rănească,
în chip de abur
îi mîngîia cu duh.

Neprihănire

M-ai ajutat mult,
Mi-ai dat din pămîntul tău,
mîinile tale au frămîntat un aluat nou,
l-ai pus în cuptorul aprins al cerului,
deşi îţi ardeau palmele,
M-ai curăţat,
ca focul de-acum să mă-mbrace-n mireasă.

Izbăvire

Sufletul l se duce în cer,
puţin încovoiat de greutatea străină a lucrurilor,
către cei din nervul adîncului apoi se pogoară,
strîngîndu-şi în braţe trupul, ca pe-o mireasă
a clipă jertfită.

Adîncul

Adîncul se pogoară-n adînc...
adormit, în inel te închide, fecioară...

Crescută din blestemul ţărinei,
în zadar aştepta-vei
mirii văzduhului.

Ioana Bălan

Lumina în zori

Şi Dimineaţa, albă între flăcări, îl vopseşte Aceluia pieptul de ceară cu însuşi duhul vieţii, strigîndu-i şi rizîndu-i în ureche : Iubite şi tu, Lumină-între-coaste ! Oh, se întreabă cel ce învie mereu : cum să trăiesc ? cum să mor ? Atîtn neputincios peste viaţa mea şi nu am timp s-o apăr ! Dar cum ? Razele cerului, ucigaşele, se odihnesc lîngă milă pe umerii mei încinşi, trăiesc greu ; nu pot muri ! Abisul muşcă furios din trupul meu ; îmi îmblînzesc sufletul, sufletul plin de rănî ţipă că nu poate ! Cum oare ? Să-mi rîdesc timpul meu, din care să nu mai pot fi izgonit!

Pe deplin înviatul rîdeşte în ţara din el a nouă casă : din surîsul morţii şi din arşiţa vieţii plămădeşte singurătatea ocrotitoare ca o mamă...

Priveşte neîndurător, cu ochii nimănui, locurile de gheaţă din car, în ruina de sub paşii lui ; lumina e departe, îşi strigă, nu-şi arată chipul, eu n-o văd... Cu braţe de ucigaş îşi ocroteşte coiful de spini ce-i striveşte fruntea, bea sînge şi ţipă că moare ! Priveşte în depărtare, acolo unde Dimineaţa coboară obosită printre copacii din aer, stîrşindu-se strigînd cerului, cu buze de cenuşă şi vînt : rămas bun !

Binecuvîntează viaţă, casa mea, binecuvîntează şi lumina ce-i mădărînată pereţii. Acum bezna e nesfîrşită, pocneşte din toate încheieturile. Fii puternic suflet al casei ! Cu lăcomie beau din lumina ta animale ucise în vis ; ajutaţi casa ! Un cortegiu de umbre umblă la geamuri înfrigurate. El ştie : au venit să-i amoare ! Aşa ! Luptă-veghează în somn, dar poate va fi ucis ! Aşa, cu cît se întunecă mai mult cu atît văd totul mai bine; sînt viu, sînt cel mai viu ! Acolo aş lupta să nu mor ! Acolo gura lui blestemă bucuria cu gura unui sărac ; o nenorocire mare îl luminează viaţa... Fără adînhă plînge umbra sufletului tîrîndu-şi trupul ca o povară peste cîmpul alb al cerului : nu-mi împodobi, Moarte, fruntea cu ghirlande de cenuşă : bate vînturile ! în umbră trăiesc, în umbră mă înveselesc, în umbră cresc oasele mele înverzite; în ţara umbrii aştept fără milă ziua strivită de razele soarelui să mă ucidă... Auzi ! Moartea ţipă să învie, viaţa ţipă să moară... Scoală-te, dar ! azi înfloreşte creanga morţii peste cadavrul soarelui, sus, în ţara din noi. Vino şi tu, de-acum, să ne însorim sus, în ţara din noi. Agonizează lumina vîntului, arde ca sînge în trîmbiţele zorilor, raze şi flori, înaltă netemătorule către viaţa cea nouă trezită în zori. Vino şi tu, şi tu, şi tu ! Frumoasă şi îndepărtată trăieşte şi arde casa noastră Acolo... Şi ce se înveseleşte aşa ? în toamna care vine îi va fi, parcă, mai frig ca oricînd. Trăieşte în papură, trăieşte şi în cer ! Dimineaţa se înalţă uşoară din iarba înfloritâ către muzica din văzduh, răscolitoare. Chipuri mărtuare urcă, aurite, pe coamele norilor ; cu coroane de cenuşă între aripi spînzură vîntul strălucitor în văzduh ; coroane de liliac îi umbresc fruntea de plumb, surîde şi luminii ce pîlpîie palidă dincolo de nori. O moartă trăieşte acolo, privind la nori ; odihneşte-ţi şi tu, cel-de-unde-vii fruntea înnourată de visuri în papura cîmpului...

Petru Aruştei

Numele poetului

Daniel Turcea

*a apărut cea de a treia carte de poeme a lui Daniel Turcea, „Epifania" (Editura Cartea Românească, seria Hyperion) reproducînd integral antumele „Entropia" şi „Epifania" cărora li se adaugă postumele grupate sub titlul „Poeme de dragoste", postume care nu epuizează însă manuscrisele poetului şi de aceea considerăm această ediţie doar pregătitoare ; o viitoare ediţie critică, definitivă, trebuie să includă şi bruioanele unor poeme întrucît, cum o atestă alcătuirea volumului „Epifania" poetul nu urmărea atît realizarea expresivă auterhică a poemului cît captarea unui flux intermitent ca o formulă magică. O

Antologia «Luceafărul»

● *„Ana Mureşanu s-a molipsit, evident, de binele şi de slăbiciunile poeziei moderne. Din amintiri tihnite, din presimţiri tulburi, din reîntîlniri şi din datele unei biografii scufundate în timp, culege energiile unei ardori moderate... conştiinţa nerepetării întocmai a stării absolute, de unicat, a fiecărei existenţe...*

CONSTANŢA BUZEA

● *„Poezia Anei Mureşanu însumînd experienţe multiple, poate fi definită ca o proiecţie a vîrstelor... primăvara — vîrsta copilăriei, vara — timpul erosului, toamna şi iarna — obsesia trecerii. Aşteptarea somnului ca pe o posibilitate de adîncire a autocunoaşterii este intensă trăită, starea de veghe aducînd cu ea o înstrăinare de sine... Prin arderea materiei pînă la carbonizare spiritul purificat şi eliberat tinde spre cunoaştere absolută..."*

CARMEN DRUMEANU

● *„...expresia însăşi s-a împlinit, prin încorporarea aspectelor divergente ale lucrurilor şi ale vieţii, blîndeţea neîmpiedicînd duritatea să stea alături într-o cuprindere mai veridică, mai plauzibilă a realului. Luciditatea trăirii, gravitatea au luat locul iluziilor „frumoase" şi poeta îşi precizează îndeajuns de exact un mod actual de a fi între deznădejde şi speranţă".*

DAN CRISTEA

ana mureşanu

Scrierea poemului

Tinereţe, memorie a durerii. Umbra ta e roiul de fulgi
de la ultima nuntă a plopilor. Tu arzi
cu flacără nechelluitoare şi îmi strecori în ureche
o licoare secretă, o şoaptă şi mă îmbii
şi mă asmuţi împotriva stafiilor
care se ivesc neştiinţerite în plină zi.
O alunecare, un pas, încă unul,
ca norii duhul rău, în alergare.
În urmă rămîne un fel nedesluşit de înserare
să îmblînzească golul de după decapitare.

Nu

Deşi încerc drumul
spre ieşire se îngustează

nu îmi e îngăduit să pregătesc răspunsul
şi nici mîinile să mi le spăl de ardoarea

de-a crede în făgăduiala ce mi s-a făcut
mîncînoasă

prin surprindere mi se pune în mînă cuţitul
să împart
şi nu voi şti de pîine crestez
sau trup din trupul celui mai singur

sau din trupul meu
doldora de învăţăminte
ce de suflet, încă în lichidul amniotic plutind,
nu se poate desprinde...

Odată

Odată şi-odată
gheara
în joacă îmi va da drumul
mă va elibera

gheara mare
cu fierul încrustat pe fiecare solz
gheara cu solz şi cu dinte
mai ascuţit decît suliţa sutaşului

mă voi rostogoli
din seară în zori
între coaste noaptea întreagă
dinţele îşi va ascuţi ascuţimea

dimineaţa
împlinită fi-va lucrarea
hăul
cu marginile dantelate de auroră...

Nu mă primeşte

În jumătatea stîngă
ploaia şi vîntul îşi dispută întîietatea
înscriu pe peretele alb
semnele lor sunătoare
uimitor de vii
aproape vieţăi
aşteaptă un nume

(copil fiind îmi drămuiam comoara
cu speranţa să-mi ajungă pentru veşnicie)

părul mi-e prins în zboruri de lilieci
ar trebui să-mi fie sprijin
dar strîns mă ţine
din pragul ferestrei încerc alunecarea
nu mă primeşte nici golul

încă o cană din băutura aceea sălcie
pregătită din vreme

Această hrană

Solemnitatea face ravagii printre acrobaţi. Ah,
plînsul nu are nimic comun cu spaima. El e puterea.
E aşteptarea. Gustaţi
această îmbietoare hrană
ea va trezi adormita vitejie. De parcă
destrămarea nopţii ar însemna lumină.
Să ne bucurăm.

Cu tandră lăcomie

O furnică bezmetică pe tăiş de cuţit.
Şi gura hubloului deschisă. Ea va sorbi
cu tandră lăcomie trupul meu. Solarul meu zîmbet.
Mă va îngădui ca pe un privilegiu.

Preaplin

Trebuie să umplu pînă la refuz această celulă.
Clipele îndesate, strivite una într-alta spumegă uşor.
Plînsul lor îmi curge pe umeri, mă sufocă, mă adapă.
Iată fierul, cu el voi despărţi corneea de cristal
de acest rîu rămuros, istovitor.

De vrem ori nu

E primăvară, s-au înmulţit stelele
puzderie, cad în rafale
adevărul se lasă mărturisit
deşi puternic potrivnic
în nestîrşire
îl sugrumă

din orbita-i întoarsă scăpate
în fiecare noapte
două scîntei nasc
doi braţi care pînă la zori
sprijină cerul

foşnetul nu le poate fi gîtuit
de vrem ori nu
cu limba lor
sîntem însămînţaţi...

Deasupra trec primele păsări

Cobor treptele, în urmă amuţesc toate luminile
jos aşteaptă tatăl şi fraţii copii
neîmplinit cotrobăind şi iscînd
în movila de nisip coridoare muzicale
prin care se năştuie
în mici avalanşe însăşi copilăria

cobor deci treptele, temeinic uşile închid
să nu se risipească nimic din mirosul desăvîrşit,
jos e fîntîna în a cărei mătasă adoarme mereu
o lăptură doar de mine ştiută

cobor treptele, în înserare aşteaptă tatăl
gol şi cu ramuri de nuc iniţiindu-ne pentru somn,
(îmi privesc mîinile subt unghii păstrez
pămînt din pămîntul în care odinioară-am săpat
prima groapă de îmi tăinuie plînsul)
cine sunt şi cum
dintr-odată allu

cobor treptele abia atingîndu-le în alergare
ei mă aşteaptă
şi-acum urcăm tăcuţi cu toţii dealul
deasupra trec primele păsări
recunosc şi semnul pe care mi-l fac.

Desen de Victor Alexandrescu

Sămînţa

Bate clopotul pe călătuit ţărm
pe acasta, ocratită în ceaţă lupoaica naşte miel
laptele ţîşnit din steaua de ziuă
tulbură mîlul de aur

cum să ne supunem trupurile într-o unică rugă
şi în pururi frageda matcă
din toate cărările să ne adunăm
împotrivirea
semănă pilde
pentru marele rod

să cauţi sămînţa cea mare
doar pe aceea
destinînd tăcerii prin singe
neştiutoarele
cohorte

doar unde
în marele frig
mîna pe fierul de plug fac o simţire
fi-va
lacrima
flacără.

● *„Lirica lui Grigore Georgiu (n. 1947) a înaintat de la expresionistul „Veac adînc" în direcţia unei clarificări globale, mai puţin în filozofie şi indiscutabil în tehnică. Poetul debutase pe urme blagiene deşi întărite de o scorţoşenie imagistică de esenţă tare, ţărănească. El cînta elementul adînc, abisalul, curios de numen şi nu de fenomen. Cu „Măsura lucrurilor", în curs de apariţie, poezia lui a cîştigat în „modernitate", fără nimic totuşi din ceea ce e futil şi „modern". Grigore Georgiu scrie acum o lirică esoterică, întocmită aci din fulguraţiuni eliptice aci din raţionamente apodictice, încărcată de materie intelectuală, obsedată de „parabolă", „mitologie", grea de „istorie", văzută nu în chip decorativ ci substanţial. El descrie „filozofia corului antic" şi deduce un lirism al culturii din înşiruirea unor reminiscenţe de apoftegmatică elină; ceea ce înseamnă că spiritul trăieşte aci într-un purgatoriu al anxietăţii, visînd la armonie, la iluzie, la seninătate. Mult mai înclinat către reflexivitate, Grigore Georgiu a făcut din poezie o meditaţie lirică asupra metodei şi cred că nu exagerez văzînd în această jurnalul liric al unui eşec. Este eşecul unei viziuni, melancolia cărturărească, preocupată de „dicţionar", de solitudinea înspăimîntată, ca în Pascal, de vidul spaţiilor infinite. „Măsura lucrurilor" conţine de aceea şi arheologia unei civilizaţii rămasă pe pămînt ca o ruină care vorbeşte necontenit într-o limbă din care înţelegem arareori cîte o rădăcină de cuvînt".*

ARTUR SILVESTRI

grigore georgiu

Faţă în faţă

Să ieşi din casă cu treburi fireşti,
să ai cugetul împăcat
deşi-n crucea ochilor înserarea
ţine lucrurile într-un cîntar nesigur.

Cu planuri exacte-n agendă,
cu strategii maniaste
să întîmpini timpul faţă în faţă
şi-n tremurul frunzelor verzi
să nu presimţi nici un avertisment

şi deodată în mijlocul drumului
să dea peste tine un car de luptă
cu telegarii lac de sudoare
şi înainte de a te dezmetici
din vedenia ce-ţi năruie minţile,

înainte ca bunul simţ aristoric
să-ţi pună în gură un cuvînt de preţ,
înainte ca gîndul să-şi amintească ceva
din antichitatea lui,
de-o întîmplare ştiută din cărţi sau din viaţă,
bunăoară cum tînărul Oedip s-a apucat
să se dea la o parte din faţa tatălui său
la o răscruce de drumuri
şi greşelile s-au îngrămădit în el
ca-ntr-un cuib de năpîrci,

înainte de-a apuca să cuprinzi parabola-ntreagă
ari ca-ntr-o iluminare, cum se întîmplă,
să-i străpungi înţelesul,
aşadar înainte de-a apuca să pui la-ndoială
şuierul ce-ţi destramă
pereţii de sticlă ai craierului —

atelajele să te zdrenţuie,
să treacă prin tine ca printr-un smoc de bălării,
roţile să te taie de-a dreptul pînă la oase,
iar spiţele aprige să-ţi depene
al sîngelui verde fulor

şi după toată învălmăşeala asta crudă
să te ridici lăptură întreagă din pulbere
bolborosind de unul singur
sub lămpile abia aprinse ale străzii
şi să ai cugetul împăcat
într-o seară cu atîtea primejdii în jur.

Educaţia poetului

Am tăcut pînă ce cuvintele
au ajuns să aibă
tăişul limpede al securii.

Amar de vreme
am stat ascuns în muţenie
pînă ce biografia şi-a plătit
tributul ei de sînge.

Acum ar trebui să mă nasc
în tranşeele unui trup gol de coşmaruri,
acum după ce murmurul aritmeticii
îl aud călătorind
prin cele de-a seamă cu pulberea
şi timpul dă năvală peste noi
cu parabola lui
care duce pînă la cenuşă.
Acum după ce inima şi-a purtat
toate bătăliile ei
şi iubeşte linia dreaptă.

Acum ar trebui să mă nasc.
După ce am încuviinţat marşul stelelor.

Sentimentul timpului

Verdele singe al faraonilor
străluceşte în flacăra brichetelor Ronson.
Maşina de tocat stă ca o groapă hidă
în mijlocul unui careu de rebus.
Cineva plimbă un magnet prin agrădă
şi adună pilitura de fier
din rinza cocoşilor.
Şi iată dansul exact al pendulei
cum măturî inscripţiile din somnul de aur.

Ştiu că sîntem înţelepţi şi frumoşi
dar meseria mea e să vă pun în urechi
acest stetoscop prin care se aude
muzica ce destramă cristalul îmbătrînit.

Monolog

Visul e un drum al mătăsii peste epoci
pe cînd copitele unui strămoş al calului
şi se afundă în coşul pieptului
şi ochii leniciţi se tupeşc
în amiaza cărţilor de geometrie.

Acesta ţi-e norocul cărturare —
pe lespedea nopţilor să-ţi toceşti genunchii,
pe carapacea lor de broască ţestoasă
aidoma antichităţii
văzută din Farul din Alexandria.

Floarea soarelui

E toamnă şi făpturile
şi-au potolit risna.
Floarea soarelui
îşi apleacă fruntea
în rugăciune.

Şi tu cărturar vanitas,
încîlcit în teorii şi simbaluri,
tu care te uiţi în lume
cu timpul tot în ochi,
tu care porţi o veste,
o veste neagră

acum dacă-i toamnă
şi timpul e blînd
ia seama la floarea soarelui
care-şi apleacă fruntea
şi se uită
în adîncul pămîntului.

Artificii stilistice

Deasupra dicţionarelor
mi-am ţocit vederea,
deasupra schelăriei lor de fiinţă mitologică
pînă dincolo unde noaptea
stă deşelată pe cabluri electrice
şi-n fumul ţevilor de eşapament
abia dacă mai poţi desluşi istoria.
Ochi în ochi stau cu lumea.

În cămaşa de forţă a parabolelor
am încercat să îmblînzesc
tîlcuri pline de cruzime.
Într-o figură de stil
am crezut că voi cuprinde mileniul
grăbit să-şi încheie socotelile.

Izbînzi de o clipă.
Artificii stilistice.

Viaţa de toate zilele

(fragmente)

Să ne aşezăm ţeasta
sub acrobele ciocane ale pianului.
S-auzi atunci cum îţi tropăie pe creier
suavul miriapod al muzicii.
S-auzi atunci cum se deşteaptă clorofila
în frunzele de laur
ingropate într-o medalie romană.

Să lăsăm cuvintele la taifas
şi să ne scufundăm în viaţa de toate zilele.
În lumea materiilor grele.
În lumea în care mor zeii.
În care vin şi pleacă frunzele.
În viaţa ce curge virtos
şi nu se întoarce
în nici o amintire glorioasă.

Hai să punem la încercare surzenia mineralului,
S-o torpilăm cu ecuaţiile bătrînului Pitagora.
Cine ştie ce huruit de roţi dinţate şi lanţuri
ascunde această armonie a numerelor.
Pînza de păianjen cu geometria ei limpede
s-o aruncăm peste caracatiţa geneticii.
Garduri de sîrmă ghimpată să ridicăm
împrejurul acestor faraoni de cenuşă.
Să ne scufundăm în viaţa de toate zilele,
în viaţa ce curge virtos
şi nu se întoarce
în nici o amintire glorioasă.

Amintire

E-o toamnă răbdătoare în cuvinte.
Să răsfoim dicţionarul, aşadar.
Acolo vom găsi un cuvînt
care să ne vindece de boală
acum cînd pe Drumul Mătăsii
mărşăluieşte armata lui Alexandru
şi luna ne calcă pe creier
cu o capită de cal.
Cu litera A din tipăriturile medievale.
Acum cînd şuierul locomotivei
trece prin rafturile bibliotecii.

Condiţie

M-am gîndit mult,
m-am gîndit
la teorema lui Pitagora.

Nu se poate — mi-am zis —
noi, fiinţe neterminate,
să fim în faţa unui lucru desăvîrşit.

Între cele omeneşti vieţuim
în greşală şi tăgadă
sub a cerului coaptă cupolă
şi nu e drept
să ni se arate mereu
pînă la suferinţă
pilda unui lucru desăvîrşit.

atelier literar

posta redacției

DARIE L. : „Plicul" e plin de promisiuni (deși experiența încă lipsește, se vede bine) : o anumită înclinare analitică (trebuie ferită, însă, de insistențe pisăloage...), un gust, rezonabil, al paradoxului, etc. Vă puteți dărui cu încredere și speranță acestei preocupări.

D. BARBU : Undeva a cedat o frână, un „post de control", care asigurau măsură și ritm interior, procesul de decantare și sublimare lirică, etc. Suvoiul scăpat astfel e lipsit de multe din virtuțile poeziei, antrenînd o mare cantitate de vorbe inerte, reci, în lungi desfășurări mai de grabă oratorice. Foarte rar, cuvîntul se mai încălzește puțin, ajungînd să fradneze, să „cînte" (deobicei, în paginile mai vechi, pe care le-am mai văzut : „Prietenul nostru", „Încearcă să mă înțelegi"). Se mai pot menționa (fără să fi ajuns la nivelul celor mai bune piese de odinioară) : „Și despre tristețe", „Tîrg de iubire", „Sufletului meu", „Blestem". Încercați să vă eliberați de senzația unui timp pierdut (în perioada de „criză" pe care ați străbătut-o) senzație care vă impune înfrigurarea și graba de a-l recupera, de a-l compensa, laborios și cantitativ (de fapt, nici nu este un timp pierdut, ci, cu siguranță, „cîștigat", în multiple sensuri !...). Nu mai scrieți fără inspirație, doar din pură voință și energie grafică, lăsați lucrurile să se așeze, să se aleagă, să „vă vină". Completați prin lectură și meditație, nu prin „planificare", pregătirea, ivirea acelui moment de grație și nu treceți peste, nu lăsați pe hîrtie nici măcar un singur cuvînt asupra căruia vă simțiți „inima îndoită"... Vom mai vorbi (...și despre Brahms, desigur !...). Mulțumiri pentru frumoasa „vignetă", chiar dacă nu e în culori, ca deobicei...

V. CRIMATU : Nu sînt încă lucrurile așteptate, rotunde, limpezi, decisive, ci doar o treaptă către ele („Spune-mi cum îți plac florile", „Ea mi-a spus").

D.E.R. : „Ysgadel", „Acel castel presimțit".

V. ADDEL : Din nou, cîteva lucruri mai înfiripate (deși într-o manieră ușor desuetă) : „Eu nu sînt Argus", „Eram", „Îmi amintesc".

IONI : La o selecție destul de severă, am reține mai puțin de jumătate, și anume : „În hău", „Zenon", „Ziua prea", „Ingăduință", „Războiul", „Cîntec", „Cerul", „Secolul", „Ouran", „Părăsire", „Urma", „Gimnastica", „Zeii", „Intersecția", „Poveștile", „Valul", „Spre sud". Cum veți observa (chestie de preferință, gust, subiectivitate, desigur, în bună măsură !) am omis mai ales lucrurile în care expresia rămîne mată, inertă, fără iradiație, sau în care metafora defilează nefuncțional, în enumerări lungi, uneori calme, monotone, neutrale, alteori extravagante, funambulești, — elemente din care rezultă alcătuiri fără atracție, absconse, opace, absurde... — cam ceea ce s-ar ascunde, poate, sub formula dv. de „izomorfism suprarealist". (Dacă e vorba, preferăm suprarealismul sadea, eras, truculent !...). Ar rămîne, deci, cam puțin pentru carte (care ar trebui să fie omogenă și reprezentativă). Concluziile le veți trage singur (după consultarea — sugerăm — și a altor gusturi și preferințe !). Scrisoarea, judicioasă și prea adevărată, din păcate, în toată problematica ei diversă și dificilă, ne aduce întrebări pe care le întîlnim — nu e vorba de o „consolare" ! — destul de des în semnările „elitei" corespondenților noștri, probleme care par a fi ale generației (firește, e vorba de straturile ei curate, de valori și conștiințe). Nu vă putem răspunde cu nici unul din prefabricatele propuse de dv. și probabil că nu vă putem răspunde, pur și simplu (din motive ușor de înțeles...).

Dar convingerea noastră e că fiecare generație trebuie să se bată, cu toate mijloacele, pentru aspirațiile și drepturile ei (și în primul rînd, pentru mobilul acelui „parfum sălbatic al îndoielii" de care vorbiți !). În ce privește noua facultate, aveți dreptate : e mai bine decît nimic.

T. ARĂZAN : Unele idei interesante, dar exprimate destul de stîngaci, neconvingător.

I. GRECU : O serie de pagini demne de interes : „Acum cînd", „Rămăgag", „Roza excentrică", „Eu în tot acest timp", „Să nu uiți", „Îmbogățiți". (Cînd aveți drum prin București, dați-ne un semn).

C. OP. : Mai puțin consistente decît precedentele, multe lucruri de inerție și obișnuință. Totuși : „Tîrziu", „Spațiul lăuntric", „Pagii", „Pofta", poate și „Lecția de poezie", „Momente". Mulțumiri pentru nepretențiosul gest. (După cum ați observat, am renunțat de mult la prezentări ; ele sînt, în general, convenționale și nu fac decît să împuțineze spațiul rezervat poeziei).

D. LUPU : Doar „Cîntec de drum" (și nu din toată inima...). Greu de înțeles ce se întîmplă cu dv.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Contemporană

Trăiți mai încet
mai rar
că nu apuc să scriu
păstrați rîndul
ordinea
nu vă înghesuiți
pentru fiecare s-au reținut
amintiri
mari capitole de istorie
și proiecte de viitor.

Secvență

Mi-e somn de viață
gîndi poetul simțindu-se
întunecat pe margini
inutil
azi trebuie să ard înapoi
șapte imperceptibil
trăgînd întunericul
acoperindu-se
pînă la gînduri

Spațiul lăuntric

Sînt atît de departe
că oriunde privesc
cercul zării închide trecutul,
nu știu ce părți
din viață să scot
să fac loc viitorului.

Dar iată, poezia
zvicnește ca o venă deschisă,
parcă cineva scoate
apă din mine
să-și astîmpere setea,
zarea se mută în oameni
și zilele următoare încap
în buzunarul de ceas...

Nimeni

Se stabilise să fiu Cineva
cu mașină la scară cu
să trăiți la fiecare pas
și cînd cola
strivit de pantofii strălucitori
ai doamnelor
cu capul în nori
cerșetor în două limbi
bat cu inima în ușa redacțiilor
pentru o bucățică de eternitate
un loc cît se poate de mic
unde să-mi culc
lacrimile — că uite
iarna bate la ușa
și-o să fie un frig
cît piatra de moară...

Vă propunem un nou poet CONSTANTIN OPRICĂ

Pași

Două opinci de gînduri
două picioare desculțe
noduroase
calcă prin mine
vin de undeva și se duc
lasă în urmă
o tăcere istorică

Lecția de poezie

Pămîntul e un bulgăr de lumină
neaprinsă, zice poetul țăranului
care se șterge de sudoare cu mîneca
se face că nu aude
și lasă să treacă un timp
în care-a cîntat o ciocîrlie.

Fiecare spic — o lecție de viață —
adaogă poetul,
din care iau
lumina ca pe un bob de grîu,
după care țăranul s-a ridicat
și-a tăcut mai departe ;
avea palmele crăpate și-n crăpături
îi intrase pămîntul
și în pămînt
îi încolțise iarba.

Apoi a venit seara și împreună
au aprins stelele,
sufletul țăranului visa prin poet :
pămîntul era o coală de scris
pe care trebuiau semănate
cuvintele.

Țăranca

În primul l-a prăpădit
bărbatul
în al doilea — fiul —
în ea s-au strîns amîndouă
războaiele
și neavînd ce mai face
pe cîmp, prin sat,
îmbrăcată de duminică
a pus capul pe ele...

Florin Niculiu : „Primăvara pămîntului"

Neliniștea prozatorului

Urmare din pag. 1

imagini prețioase, spuză de stele, drumuri de iarnă, arginții, șarete fabuloase, șerburi exotice, cai sălbatici în sînge, vinuri care nu mai știu demult, ecouri peste ecouri, amintiri peste amînturi, etc., etc. Dar ce mare scriitor este, totuși, în aceste tablete ! Ce uriașă putere de evocare a unor vremi apuse se găsește în cele cîteva rînduri în care se visează hangiu la un vad al Siretului ! Ce poem al libertății, al aspirației acelela, niciodată împlinzită, care se confundă cu demnitatea și care împiedică tranzacțiile de conștiință. Cuvintele lui Fănuș Neagu își caută un sens mai adînc decît strălucirea adeseori factice care-l atrage pe autorul lor. Spre cinstea lui, un instinct fără greș îl face să le dea ascultare și să le pună să mărturisească numai realitatea demnă de un adevărat scriitor. La un autor ce dovedește prin tot ceea ce face o înzestrare atît de neobișnuită, caracterul restrîns al operei este dovadă de exigență, iar acnvitatea furnalistică trebuie situată sub specia literaturii și gîndită ca atare. Fănuș Neagu a creat în literatura noastră o formă nouă de tabletă, iar vorbitul fără noimă din multe texte ale sale este ca bîiguiala lui Petrache Lupu în care puteai să întrevezi războiul mondial.

Unul din motivele pregnante, de la primele proze, a fost pentru Fănuș Neagu stricarea lumii, pierderea rosturilor, manifestă printr-o formă stranie de bejenie. Oamenii fuseseră siliți să-și lase mîncă, să se „strămute", cum va spune, mai tîrziu, în **Îngerul a strigat**. Semnul acesta al vremurilor era anta anunțat la început, în nuvelistica anilor '60, și va culmina în capodopera lui, **Acasă**, unde existența se împlinește prin întoarcere, printr-o poruncă transmisă și generațiilor tinere, care trebuie să-și respecte legăturile naturale și să refacă pactul oamenilor cu „locul" lor, printr-un ritual obscur, o mișcare inscrisă în „codul" genetic al ur ei societăți încă patriarhale. Tînărul care o aduce pe bătrînă să moară în casa ei răspunde unei „porunci" mai adînci decît rînduielile abuzive ce o goniseră de acolo. Anii în care a apărut această proză erau ei înșiși legați de frumoase speranțe, de revenirea societății românești la cadre mai firești de existență, iar apariția nuvelei **Acasă**, împreuna cu de soare a lui Ion Lăncrănjan, și mai înainte cu **Leul albastru** a lui D.R. Popescu, însemna mai mult decît un moment literar, era o manifestare de conștiință a epocii, ea anunța o mișcare a lucrurilor care nu mai putea fi oprită. Sînt puține texte de literatură care să reflecte „spiritul epocii" atît de adînc și să-l exprime atît de convingător, cum este această povestire a lui Fănuș Neagu. Ea confirmă încă o propoziție din romanul său cel mai „tezist" : „Sîntem prea furioși ca să ne trăim viața ca observatorii". Din păcate, Raminții, raisonneur-ul de mai tîrziu, scoate prea multe panglici colorate pe gură și pe nas pentru a fi convingător ! Rămînînd la nuvele, vom constata că - bișnuita acuratețe a scrîturii. Cît de limpede era stilul povestitorului la început ! Aproape tot ce a publicat în volume în acea perioadă este remarcabil. O încredere deplină în valoarea narațiunii este detectabilă în paginile din **Dincolo de nisipuri** sau în **Cantonul părăsit**, care îl include de fapt și pe cel dintîi. Textele povestesc întîmplări cu substanță coerentă, realitatea își păstrează încă linia normală, iar sensurile sînt mai puțin enunțate, cît izvorăsc din faptele evocate. Talentul uriaș al lui Fănuș Neagu de a accentua expresivitatea cuvintelor și de a surprinde poezia lucrurilor nu are acum nimic ubuziv. Încărcînd pagina de literatură atît cît trebuie ca să o facă de neuitat. În acest sens, **Fîntîna** este o poveste de antologie, comparabilă cu cele mai bune din alte literaturi. Mărturisirea lui Scarlat Cahul, săpătorul de fîntîni, are tonul reținut al unei poeme.

Aceleași date stilistice dintotdeauna ale prozei lui Fănuș Neagu, dar cu alt accent semnificativ, cum ar spune un filozof, și cu altă densitate ideatică decît mai tîrziu ! Tot așa în **Drum intins**, care introduce tema stricării locurilor, menționată mai sus. Toate păstrează ținuta unor adevărate mostre ale genului. Chiar micile concesii făcute exigențelor epocii sînt puțin supărătoare și apar atenuate de trecerea timpului, estompate de farmecul povestirii.

Odată cu **Îngerul a strigat** se produce o mare cotitură în scrisul lui Fănuș Neagu, semnificativă prin radicalitatea metamorfozelor din discursul său literar. M-am referit altădată pe larg la structura romanului (v. textul articolului în **Opera și destinul scriitorului**), evidențiind faptul că propune un anume tip de discontinuitate a liniilor narative. Pare că scriitorul nu are răbdare să „construiască" motivele sale pe mișcări narative mai ample, nici să folosească episodul pentru a caracteriza. Spunem aceasta nu în sensul de carență a talentului său, ci de caracteristică, de trăsătură specifică a vocației sale literare. Avem de-a face în **Îngerul a strigat** cu o suită de povestiri excentionale, unificate de un leit-motiv („Tout est mal, puisque rien n'est a sa place", cum ar spune Joseph de Maistre) și de un personal de plan secund propulsat în față numai cu cîteva pagini înainte de încheierea cărții. Maledicția sub care se mișcă lumea de convoi a strămutaților din **Îngerul a strigat** se rezolvă într-un spațiu închis, unde [illegible] : „Vreau să-ți spun ceva să mănînce, pentru [illegible] mîncare în cimpoi să-ți vine să-ți lei lumea în cap. Azi-noapte m-am sculat amețit, am închis obloanele și am îndesat cîrpe în crăpăturile cercevelelor. Muream". Pagina se încarcă de senzuri atroce, prozatorul a ajuns la o adîncime la care descoperă, spre deosebire de Scarlat Cahul, un nu infernal, o mișcare subterană a lucrurilor, pentru care îi trebuie un lumbaj special. Fluența și limpezimea obișnuită a narațiunii nu mai sînt suficiente, și-apoi apa nămoloasă și neagră nu ar plăcea, desigur, primilor ei băutori.

De la **Îngerul a strigat** o anumită nevroză bîntuie personajele lui Fănuș Neagu. El trăiește „viața în rapsr", cum a mărturisit într-un interviu chiar autorul lor. Doza de asemănare pe care o descoperim în mișcarea istorică a bulmacit completamente lumea din **Frumoșii nebuni ai marilor orașe**, unde personajele se decid continuu pentru soluții existențiale, unde accentul se mută de pe considerarea obiectivă a realității pe viziunea lor subiectivă și unde lumea se constituie în permanență prin afirmarea punctului lor de vedere. Chiar modul disperat al unora dintre eroii lui Fănuș Neagu, exasperarea lor continuă este comună cu personajele de literatură existențialistă. În mod paradoxal, pînă și boala frumoșului, calofilia devine la Fănuș Neagu (insistăm : ca suprem paradox), este deci rușă de autenticitate existențială, il ajută pe eroii săi să rupă vălurile alienante între care trăiesc.

DIN LIRICA TURCĂ

ZIYA OSMAN SABA

Pentru voi

Pentru Voi scriu toate scrisorile.
Pentru Voi leg cuvintele-nțre ele,
Rîndurile unul după altul,
Apoi trec în fața lor.
Mă zbucium, mă bucur,
Pentru Voi mă străduiesc...
Voi, cei care-mi citiți poeziile
Sînteți ce-i mai în inima mea.
Nu mă adresez celor morți,
Ci oamenilor ce vor rîde și plînge deopotrivă cu mine

Și vor trăi după mine.
Pentru Voi rezumi la toate.
Atîta am : casa, slujba și viricica.
N-am bătături de nasr.
Nu știu să string averi.

Am doar o pană :
Speranță, deznădejde, vești bune ca și rele
Picătură cu picătură.
După puterile și graiul meu.
Pentru Voi rostesc toate acestea.

CAHIT KÜLEBI

Iarba înverzită

Un înger a adus apa.
Altul răcoarea de departe
Verdele crud.
Iarba a țîșnit din glie.
Ca un fulger în surdină.

Apoi ai venit tu, frumoasă
Cu mers legănat
De-au înflorit trandafirii,
Pe unde-ai călcat.

Și dragostea seamănă
Cu iarba-nverzită
N-are zi, n-are oră, n-are tihnă.
Pîn-ce trandafirul se-ofilește
Și frumoasa-n lume se risipește.

CAHIT SITKI TARANCI

Doresc o țară

Doresc o țară...
Cerul azuriu, creanga verde, ogorul galben,
O țară a păsărilor și a florilor.

Doresc o țară...
Fără necaz și dor de inimă,
Fără vrajba dintre frați.

Doresc o țară...
Fără bogați și săraci,
Fără deosebire dintre mine și tine.

Doresc o țară...
Viața și iubirea să fie din jar,
Un singur vaiet — doar în ceasul morții.

În românește de
Erem Melike Roman

Fîntînă de Bărăgan

Urmare din pag. 1

vinte în vînt. Fănuș Neagu este un astfel de om. Angajat cu toată ființa în drama existențială a tuturor, abordabil, la îndemînă, prompt, eficient cît poate și el. O astfel de conștiință, cu firile trase și aprinse, la cele mici și cele mari ale lumii, nu poate fi decît scriitoricească. Suferă mai întîi cu oamenii, decantînd izvoarele, pentru a semăni suferința supremă a personajelor.

„Mă uit la ăștia, cei mai tineri, maestre în sus, maestre în jos, ce-or fi având cu noi, tu înțelegi ceva ?!" — îmi spunea ou de mult. Nu că ou i-ar fi făcut plăcere (scriitori sintemi), altceva era la mijloc. Banala, misterioasa, nemaipomenita sete a lui Fănuș pentru tinerețea fără bătrînețe. Tinerețea, bănuințeles, glorioasă, dar tinerețe. Acolo ai găsăa necesară scrierii, singura îndreptățire de a fi, de blîndețea și ocrotirea cărora, sau poate mai ales turbulentul, vulcanicul Fănuș are nevoie. „Cea mai bună asemănătoare este o glorie precoce", spunea gînditorul, da, dar cum să te aperi de cea a maturității, cînd solicitările sînt infinit mai complexe, teribile chiar, devastatoare ? Nemulțumire a împlinirii ? Tindere către perfecțiunea morgană ? Claustrare ? Trudă de hamal în mantie capucină ? Cu cîte ceva din acestea toate, am luat cunoștință (le mai știam și eu) într-o dimineață, la Mogoșoaia, cînd, citindu-mi cîteva pagini, la interogația chinuită, am răspuns aprobativ. „Bune, bune pe dracu !" — mi-a replicat Fănuș, trîntind foile pînă în pivnițele palatului, de parcă n-ar fi fost munca lui de o noapte, de o viață. Și cel care se lăuda că din frazele pe care le azvîrle el la coș ar putea trăi, și încă foarte bine, o ciordă întreagă de scriitorași, uită de sine, se șterse fantomatic, redeveni Fănuș bonomul, cel de uzură : „cobori fulger jos. Așiederi și mandea. Ne bîciuim puțin nervii. Aoleu, ăștia au deschis de cîteva minute, nu mai găsim, domnule, pic de otravă". Nu mă mai păcălea. Știa și el. Ne jucam. Scoteam naturile pe-afară (Dintr-al tău și al meu, spuneam, să-i continui trucata veselie, am putea face unul normal) și amușinam. Deodată, Fănuș împietrea cabalin, grav, imemorial. „Vine ninsoare, sau ploaie, sau furtuna", spunea, cu o siguranță de om de cimpie sprijinita de instabilitatea apei, redevenind grav, adevărat pînă în mărunțaie. Fănuș cel cofrateru cu devenirea, cu neliniștea, și izbăvirea perceperi ei, pînă la cuvînt. În articularea frazei lui Fănuș, mirific de coerentă, se frămîntă, tîșnește, devine palpabilă desmărginirea. Foamea pantagruelică de absolut. Ce erou al său nu încearcă tentația ? În toți numai căutare. După apă și după pămînt. După băutură și după mîncare. După cei vii și după cei morți. După amintirea viilor și cioiancior morților. După trădători și după înecați. După blestemata de dragoste și după nenorocitul de destin. După tot ce viețuiește și după tot ce moare. Carnaval balcanic pe toate fețele și răsfețele. De parcă dincolo de toate acestea, ceva indicibil, benefic, ne așteaptă, ne este rezervat în vasta împărăție a iluziei universale. Dar pînă acolo, ca la nimeni altul, cîtă mizerie, dat din coate, riclit pe brînci. Pe cea mai mică distanță dintre cele mai mici două puncte (și linia nu-i decît curgerea unui punct, spunea filosoful), cea mai multă mișcare și tristețe, cea mai multă instabilitate, precaritate și durere. Nu scoaterea, punerea a cît mai multor măști, pînă la uitare, cimentează bruma de speranță. Cele de deasupra sînt uscate, pe cele de a se usca, dar cu cît cobori mai adînc, ele sînt mai vii, mai carne crudă și, culmea, se pot regenera la infinit. Tărîmul miraculos al povestitorului de el însuși. Aici bisturiile se prefac în cenușă. Operează numai flacăra nevăzută a basmului, a mitului, a spunerii. O ai, bine. N-o ai, adio. Fănuș, cînd scrie de-adevăratelea, nu-și bilbîie talentul. Și-l ținem la mare cinste pentru asta. De ziua lui, și-a Stelei, și-a Anitei, aș veni, cu un maldăr de prieteni (toată „cartea" scrisă și nescrisă „cu prieteni") să-i plantez în minuscula-i ogradă de bucureștean (cum a făcut-o, de neuitat, el însuși pentru noi într-un film), o bărzoasă, delicată, intangibilă fîntînă cu cumpănă de bărăgan.

Se Iscălea Z. S.

Urmare din pag. 1

adică una e să fii discret, alta e să taci, nu-i prea știe fișcalu'.

Nu se lasă intimidat fișcalu'... Ridică ochii la plafon și duce palmele-n lături ca un popă și odată turuie cu dicție de actor de provincie amușinînd capitala :

— Calitatea mea, stimate și onorate domnule președinte Zaharia Stancu, este una absolut insignifiantă. Ea se rezumă, din parte-mi, la o favoare deosebită și unică. Favoarea de-a fi respirat aerul a doi mari prozatori români în viață. Dealtfel, inițiativa nu-mi aparține. Nu mi-aș fi permis niciodată să comit impolitețea de-a mă înfățișa la domiciliul cuiva fără a fi invitat. În acest sens, vreau să precizez, că am fost invitat de maestrul Barbu să particip la această memorabilă întîlnire.

Auzi tu mă ce fraze, ce înfloriturl, ce fcnte... ! Și Eugen Barbu zîmbea și dădea din cap în semn că „așa e" și puțăia din pipa stinsă.

— Din punctul cui de vedere este această întîlnire o întîlnire **memorabilă** ? l-a întrebat Padișahul.

— Din punctul de vedere al unității obștii scriitorcești și al omogenității ei indistructibile, a recitat Beldeanu.

Auzi, tu, Micule : **omogenității ei indistructibile** ! Ca și cum, noi, obștea, am fi colonie britanică compusă din triburi.

— Frumos spus, a apreciat Eugen Barbu.

Doamna Marga a aplaudat încet și elegant. Beldeanu o făcut **un reverans** și-o roșit tăt de plăcere.

Și fiindcă avea mîncărime de limbă își potrivește gîtlegțul (cravata) și zice :

— Vreau să vă reamintesc stimate domnule președinte că nu l-ați întrebat pe „tata Iancu" ceea ce ați promis că-l întrebați.

Am băgat brînca-n jeb. (Mîna-n buzunar). Am scos o pastilă, am înghițit-o fără apă și-am vrut să mă scol. Știi că am fost luptător la clubul „Vulturii" din Lugoj, și să-l ridic de șele și să-l bag în podrum.

Auzi tu, cît tupeu ! Cîtă insistență ! Io, om cu maniere și cu respect față de asistență, m-am abținut. Cine te-o învățat pe tine regulile de protocol ?

— Tu, dragă Traiane.

— Cine te-o învățat să vii în costum cu cravată asortată fie vară fie iarnă.

— Tot tu, dragă Traiane.

— Cine te-o învățat regulile administrației bănățenești ?

— Evident că tu, dragă Traiane.

No mulțam ! Tu recunoști. Da' fișcalu pe care l-am primit politicos și m-am purtat cu el ca la barou uită că mai are nevoie de mine, că numai azi nu-i mîine, și-i trage înainte să mă întrebe președintele ce nu m-o întrebat pînă atunci.

Noroc că Eugen Barbu, om cu știaf mă, îi face semn că tacă și mă întrebă ce mai e nou în lumea literară.

Îi răspund că între toți e pace și bunăînțelegere și sîntem gata să întîmpinăm în mare armonie apropiatele alegeri. Zîmbea subțire Barbu. Mai subțire zîmbea Padișahul care, pînă la urmă, m-o întrebat, da nu de față cu toată asistența ci mai tîrziu cînd l-am condus spre casă...

Se trecuse de două nopțtea și afară ningea blînd. Zaharia Stancu mi-a făcut un semn discret. Am înțeles că trebuia să dau tonul pentru plecare.

M-am ridicat în picioare, Beldeanu s-o dat trî pași înapoi speriat, crezînd că spre el mă îndrept și tocmai vroiam să potrivesc o frază de rămas bun cînd în liniștea nopții s-o auzit vuerea de la intrare.

Fișcalu tresări. Barbu ridică o sprînceană a mirare. Doamna Marga pe amîndouă a dublă mirare. Padișahul țeoea încruntat.

— Cine-o fi ? a întrebat gazda.

— Mă duc să cercetez, dacă-mi permiteți a zis Beldeanu.

Barbu a dat din cap în semn că da. Io m-am așezat pe scaun atent și vigilent. S-or auzit pașii lui Beldeanu, ușa deschizîndu-se și un val de frig s-o strecurat ca o mită în living...

(continuare în numărul următor)

CONFABULE *Ghiocelul*

Se părea că venise primăvara / Chiar și pentru Ghiocel / cînd aceasta își ridică fruntea / întinzîndu-se leneș, / după bunul său obicei / ah / alee / e încă frig / iei-cele zăpada nici nu s-a topit / nace / nerii atîrnă / în fel de greu ca și-a fărnă / ciorile croroiesc peste tot / oamenii s-au ieșit să se plimbe / și să mă rupă / și / deși mi s-a spus că a venit / Ea nu a venit / are o întîrziere de cîțiva ani / simt cum îmi pierd capul / de atîta frig îmi îngheață tulpina / iar culorile mele / ah / culorile mele / se sting ca un incendiu pe mare / tremur tot / deși mi s-a spus că / suntem în anotimp / floarea potrivită în anotimpul potrivit / și totuși / Vai / simt că m-am grăbit să ies în lume / deși / oricîce s-ar zice / e mai bine pe cîmp decît dedesubtul lui.

Iulian Neacșu

mapamond

gabriel garcía márquez

Dîra sîngelui tău pe zăpadă

Urmare din numărul trecut

— Închipuieşte-ţi — spuse —: o dîră de sînge pe zăpada de la Madrid la Paris. Nu ţi se pare frumos pentru un cîntec?

N-avu timp să se mai gîndească. În suburbiile Parisului degetul deveni se un izvor de neoprit, iar ea simţi cu adevărat că i se scurge sufletul prin rană. Încercase să oprească sîngele cu sulul de hîrtie igienică pe care-l avea în geanta de voiaj, dar zăbovea mai mult înfăşurîndu-şi degetul decît aruncînd pe geam bucăţile de hîrtie însîngerată. Îmbrăcămintea de pe ea, blana, scaunele maşinii, se îmbibau încet-încet, dar implacabil. Billy Sánchez se sperie de-a binelea şi insistă să caute o farmacie, dar ea ştia deja că povestea asta nu mai era treabă de farmacişti.

— Sîntem aproape de Poarta Orleans — zise. Ţine-o tot înainte, pe bulevardul General Leclerc, acela larg şi cu mulţi pomi, iar apoi îţi spun eu ce să faci.

A fost traseul cel mai îngrozitor din toată călătoria. Bulevardul General Leclerc era un nod infernal de automobile mici şi motociclete, oprite în ambele sensuri, şi de camioane uriaşe care încercau să ajungă la pieţele centrale. Billy Sánchez s-a enervat în aşa hal de larma inutilă a claxoanelor, încît s-a înjurat în gura mare, în limba celor din banda lui, cu mai mulţi şoferi, ba chiar a încercat să se dea jos din maşină să se bată cu unul, dar Nena Daconte izbuti să-l convingă că francezii sînt oamenii cei mai grosolani de pe lume, dar că nu se bat niciodată. A fost încă o dovadă de chibzuinţă din partea ei, căci în clipa aceea făcea mari eforturi să nu-şi piardă cunoştinţa.

Numai ca să iasă din rondul Lion de Belfort le-a trebuit mai bine de o oră. Cafenelele şi magazinele erau luminate de parc-ar fi fost miezul nopţii, fiindcă era o zi de marţi tipică pentru lunile ianuarie la Paris, întunecate şi murdare, cu o burniţă persistentă care nu reuşea să se transforme în zăpadă. Bulevardul Denfer-Rochereau era însă mai liber, şi după cîteva străzi Nena Daconte îi indică bărbatului ei s-o ia la dreapta, şi se opriră la intrarea de urgenţă a unui spital imens şi sumbru.

Avu nevoie de ajutor ca să iasă din maşină, dar nu-şi pierdu seninătatea, aici lucidităţea. Pînă cînd a sosit doctorul de gardă, întinsă pe targa cu roţi, a răspuns infirmierei la chestionarul de rutină despre identitatea şi antecedentele sănătăţii ei. Billy Sánchez îi ţinea geanta şi-i strîngea mîna stîngă unde purta acum inelul, şi o simţi vlăguită şi rece, iar buzele îşi pierduseră culoarea. A rămas lîngă ea, cu mîna ei într-a lui, pînă ce a apărut medicul de gardă şi a examinat rapid degetul rănit. Era un om foarte tînăr, cu pielea de culoarea arămii vechi şi capul ras. Nena Daconte nu-i dădu atenţie, ci-i surise livid soţului ei:

— Nu te speria — îi zise cu umorul ei de neînvins. Tot ce se poate întîmpla e ca acest canibal să-mi taie mîna ca s-o mănînce.

Medicul îşi sfîrşi examenul şi atunci îi surprinse cu o spaimă lesne înţeleasă, deşi cu un accent asiatic ciudat.

— Nu, copii — spuse. Canibalul moare mai curînd de foame decît să taie o mînă atît de frumoasă.

Ei s-au simţit prost, dar medicul i-a liniştit cu un gest amabil. A dat apoi ordin să fie dusă targa şi Billy Sánchez vru să meargă şi el, ţinînd mîna soţiei. Medicul l-a prins de braţ.

— Dumneavoastră nu — îi zise. Merge la tratament intensiv.

Nena Daconte îi zîmbi lui soţului şi-i făcu semne de rămas bun cu mîna, pînă cînd targa se pierdu la capătul culoarului. Medicul zăbovi cercetînd datele pe care infirmiera le scrisese pe o tăbliţă. Billy Sánchez l-a strigat:

— Doctore — îi spuse. E însărcinată.

— De cîtă vreme?

— De vreo două luni.

Medicul nu dădu faptului importanţa la care se aştepta Billy Sánchez. „Aţi făcut bine că mi-aţi spus" zise şi plecă după targă. Billy Sánchez rămase nemişcat în camera lugubră mirosind a transpiraţie de bolnavi, privind fără să ştie ce să facă culoarul îngust pe unde o duseră pe Nena Daconte, apoi se aşeză pe banca de lemn unde mai stăteau şi alte persoane, aşteptînd. Nu-şi dădu seama cît timp a stat acolo, dar cînd s-a hotărît să plece din spital era tîrziu şi burniţa nu încetase, şi el mergea fără să ştie măcar ce avea de făcut, copleşit de toată greutatea lumii.

Nena Daconte s-a internat la 9.30, marţi, 7 ianuarie, după cum am putut să constat cîţiva ani mai tîrziu din arhivele spitalului. În acea primă noapte Billy Sánchez a dormit în maşina staţionată în faţa porţii de urgenţă şi, foarte devreme a doua zi, a mîncat gaşe ochiuri şi a băut două ceşti de cafea cu lapte la bistrou cel mai apropiat, pentru că nu mai mîncase ca lumea de la Madrid. S-a întors apoi la salonul de urgenţe ca s-o vadă pe Nena Daconte, dar îi dădură a înţelege că trebuie să se adreseze la intrarea principală. Acolo a găsit în sfîrşit un asturian, om de servici, care l-a ajutat să vorbească cu portarul, şi acesta a constatat, într-adevăr, că Nena Daconte era înregistrată la spital, dar i-a spus că vizitele erau permise numai marţea, de la nouă la patru. Adică după şase zile. A încercat să-l vadă pe doctorul care vorbea spaniola, descriindu-l drept un negru cu capul ras, dar nimeni nu-l luă în seamă cu aceste două amănunte atît de simpliste.

Liniştit de vestea că Nena Daconte era trecută în registru, s-a întors la locul unde lăsase maşina, şi un agent de circulaţie l-a obligat să staţioneze cu două străzi mai înainte, pe o stradă foarte îngustă şi de partea numerelor fără soţ. Pe trotuarul din faţă era o clădire restaurată, cu o firmă: „Hotel Nicole". Avea o singură stea, şi un hol de primire foarte mic unde nu se afla altceva decît o sofa şi un pian vechi, însă proprietarul, cu vocea ca sunetul de flaut, se putea înţelege cu clienţii în orice limbă, cu condiţia ca ei să aibă cu ce plăti. Billy Sánchez s-a instalat cu unsprezece valize şi nouă cutii cu cadouri în singura cameră liberă, o mansardă triunghiulară la etajul nouă, la care ajungeai fără suflare pe o scară în spirală trăznind a spumă de conopidă fiartă. Pereţii erau ticsiţi de ilustraţii triste şi prin singura fereastră nu răzbea decît lumina tulbure din curtea interioară. Mai erau un pat de două persoane, un dulap mare, un scaun fără spătar, un bideu transportabil şi un lavoar cu ligheanul şi cana respectivă, astfel că în cameră nu puteai sta decît culcat în pat. Totul era nu vechi, mai rău — nefericit, dar foarte curat şi cu un iz sănătos de medicament proaspăt.

Lui Billy Sánchez nu i-a ajuns viaţa trăită pînă atunci ca să desluşească enigmele acestei lumi întemeiate pe talentul avariţiei. Niciodată s-a pătruns taina luminii de pe scară, care se stingea înainte de-a ajunge la el în cameră, nici n-a descoperit cum s-o aprindă tîrziu. I-a trebuit o jumătate de dimineaţă ca să înveţe că pe palierul fiecărui etaj era o măiuţă cu un closet cu lanţ, şi cînd s-a hotărît să-l folosească pe întuneric, a descoperit din întîmplare că lumina se deschidea dacă trăgeai zăvorul pe dinăuntru, ca nimeni să n-o mai aprindă. Duşul de la capătul coridorului, pe care el se încăpăţîna să-l folosească de două ori pe zi, ca acasă, se plătea separat şi cu bani ghiaţă, iar apa [illegible] după trei minute. Cu toate acestea, Billy Sánchez a avut judecata destul de limpede pentru a pricepe că orînduiala aceea, atît de diferită de a lui, era oricum mai bună decît urgia lui ianuarie, şi pe deasupra se simţea aşa de nefericit şi de singur că nu reuşea să înţeleagă cum de putuse trăi vreodată fără ajutorul Nenei Daconte. Îndată ce a urcat în cameră, în dimineaţa zilei de miercuri, s-a trîntit pe pat cu faţa-n jos, cu scurta pe el, gîndindu-se la făptura minunată care sîngera necontenit în clădirea de peste drum, şi foarte curînd a căzut într-un somn atît de tiresc, că atunci cînd s-a deşteptat ceasul arăta cinci, dar nu şi-a putut da seama dacă era cinci după-masa ori dimineaţa, nici în ce zi a săptămînii se afla, dacă în care oraş cu geamurile bicîiute de vînt şi de ploaie. Aşteptă treaz în pat, cu gîndul tot la Nena Daconte, pînă a putut să vadă că de fapt se crăpa de ziuă. Atunci s-a dus să mănînce la acelaşi birt unde mai fusese cu o zi înainte, şi acolo a aflat că e joi. Luminile spitalului erau aprinse şi ploaia încetase, astfel că rămase sprijinit de trunchiul unui castan în faţa porţii principale, pe unde intrau şi ieşeau doctori şi infirmiere în halate albe, cu speranţa să-l zărească pe medicul asiatic care o primise pe Nena Daconte. Nu l-a văzut nici după-amiaza, cînd a fost gîtit să renunţe să mai aştepte fiindcă îngheţa. La şapte a băut iar o cafea cu lapte şi a mîncat două ouă fierte pe care le-a luat chiar el din galantar, după 48 de ore de mîncat acelaşi lucru în acelaşi loc. Cînd s-a întors la hotel să se culce, şi-a găsit maşina singură pe un trotuar şi toate celelalte pe trotuarul de vis-à-vis, iar pe parbriz avea înştiinţarea cu amenda. Portarul hotelului „Nicole" şi-a bătut capul să-i explice că în zilele fără soţ ale lunii se putea staţiona pe trotuarul cu numere fără soţ, iar a doua zi, pe trotuarul celălalt. Atîtea matrapazlicuri raţionaliste erau de neînţeles pentru un Sánchez de Avila din viţa cea mai veche, care abia cu doi ani în urmă intrase într-un cinematograf de cartier cu automobilul oficial al primarului general, şi făcuse ravagii mortale în faţa poliţiştilor increduli. Pricepu şi mai puţin cînd portarul hotelului îi sfătui să plătească amenda, dar să nu-şi mute maşina din loc la ora aceea, fiindcă ar trebui s-o schimbe iar la miezul nopţii. În zori, pentru prima dată, nu se mai gîndi doar la Nena Daconte, ci se zvîrcoli în pat fără să poată adormi, amintindu-şi de nopţile lui de zbucium în bodegile cu homosexuali din piaţa publică, la Cartagena del Caribe. Îşi aminti gustul peştelui fiert şi al pilaful ui de cocos din circiumile de pe chei la care acostau goeletele din Aruba. Îşi aminti de casa cu zidurile invadate de flori de **bugainville**, unde acum era abia şapte seara, şi-l văzu pe tatăl lui într-o pijama de mătase citind ziarul în răcoarea terasei. Îşi aminti de maică-sa, despre care nu ştia niciodată unde se afla, la nici o oră, maică-sa cea poticnioasă şi vorbăreaţă, cu o rochie de duminică şi un trandafir după ureche, la asfinţit, sufocîndu-se de căldură sub povara sinilor ei superbi. Într-o seară, cînd el avea şapte ani, întrase pe nepusă-masă în camera ei şi o surprinsese goală în pat, cu unul din amanţii de ocazie. Întîmplarea aceea, despre care nu vorbiseră niciodată, a stabilit între ei o legătură de complicitate mult mai folositoare decît dragostea. Totuşi ei nu fusese conştient de asta, nici de atîtea alte lucruri îngrozitoare din singurătatea sa de copil unic, pînă în noaptea aceasta cînd s-a pomenit zvîrcolindu-se în pat, într-o mansardă tristă din Paris, fără nici un suflet căruia să-i povestească nenorocirea sa, şi cu o înversunare feroce împotriva lui însuşi pentru că nu putea să-şi înfrîneze dorinţa de a plînge.

A fost o veghe cu foloz. Vineri s-a sculat frînt după noaptea proastă, dar hotărît să-şi definească viaţa. S-a decis în sfîrşit să violeze facultoarea valizei sale ca să se schimbe de haine, deoarece cheile se aflau în geanta Nenei Daconte, cu care mai mare parte din bani şi cu agenda unde ar fi găsit poate numărul vreunui cunoscut din Paris. În birtul obişnuit a constatat că învăţase să salute pe franţuzeşte, să ceară mai întîi un şuncă şi cafea cu lapte. Ştia însă că niciodată n-ar fi în stare să comande unt sau ouă de nici un fel, fiindcă n-o să înveţe vreodată că le numească, dar untul se servea totdeauna cu plinea, iar ouăle răscoapte stăteau la vedere în galantar şi puteau fi luate de acolo după plac. Pe deasupra, după trei zile, personalul care servea se obişnuise cu el şi îl ajuta să se facă înţeles. Aşa încît vineri la prînz, pe cînd încerca să-şi limpezească gîndurile, a comandat un muşchi de vitel cu cartofi şi o sticlă de vin. Se simţi atît de bine, că ceru o altă sticlă, o bău pe jumătate şi ţinu strada cu hotărîrea neclintită să intre în spital cu forţa. Nu ştia unde s-o găsească pe Nena Daconte, dar în capul lui dătnuia imaginea providenţială a medicului asiatic, şi era sigur că avea să-l întîlnească. N-a intrat pe poarta principală, ci pe cea de la urgenţe, care i-a părut mai puţin păzită, dar n-a izbutit să ajungă mai departe de coridorul unde Nena Daconte îi făcuse cu mîna semne de rămas bun. Un paznic cu halatul minjit de sînge l-a întrebat ceva cînd ajunse în dreptul lui, dar el nu i-a dat atenţie. Paznicul s-a luat după el, repetîndu-i întruna aceeaşi întrebare pe franţuzeşte, şi în cele din urmă l-a apucat de braţ cu atîta forţă, că l-a oprit brusc. Billy Sánchez a încercat să se desprindă cu o figură pe care o ştia de cînd mînuia lanţul, dar atunci paznicul l-a înjurat de mamă pe franţuzeşte şi i-a răsucit braţul la spate cu o lovitură de maestru: fără a înceta să-l înjure de mamă de mii de ori, l-a împins cu de-a sila pînă la poartă, făcîndu-l să turbeze de durere, şi l-a azvîrlit în mijlocul străzii ca pe-un sac de cartofi.

În după-amiaza aceea, întristat de lecţia primită, Billy Sánchez a început să fie adult. S-a hotărît, aşa cum ar fi făcut Nena Daconte, să apeleze la ambasadorul lui. Portarul de la hotel, care, în ciuda căutăturii posomorîte, era foarte serviabil şi pe deasupra foarte răbdător cu limbile străine, i-a găsit numărul şi adresa ambasadei în cartea de telefon şi i le-a notat pe un cartonaş. A răspuns o femeie deosebit de amabilă, în vocea căreia, moleomă şi fără strălucire, Billy Sánchez a recunoscut imediat felul de a vorbi din Anzi. A început prin a-şi spune numele în întregime, convins că o impresionează cu cele două nume de familie ale lui, dar vocea nu s-a alterat la telefon. O auzi explicîndu-i lecţia pe dinafară că domnul ambasador lipsea în acel moment din birou şi nu era aşteptat pînă a doua zi, dar că oricum nu-l putea primi decît cu întîlnire fixată în prealabil şi numai pentru un caz deosebit. Billy Sánchez a priceput atunci că nici drumul acesta n-avea să-l ducă la Nena Daconte şi l-a mulţumit pentru informaţie cu aceeaşi amabilitate cu care i-a fost dată. Apoi a luat un taxi şi s-a dus la ambasadă.

Era la numărul 22 de pe strada Elisée, într-unul din sectoarele cele mai liniştite ale Parisului; singurul lucru care-l impresiona însă pe Billy Sánchez, aşa cum mi-a povestit el însuşi în Cartagena de Indias, a fost că pentru întîia dată de la venirea lui soarele era la fel de limpede ca în Caribe, şi că turnul Eiffel se desluşea deasupra oraşului, pe un cer străiucitor. Funcţionarul care l-a primit în locul ambasadorului părea abia restabilit după o boală mortală, nu numai din pricina costumului de stofă neagră, a gulerului strîmt şi a cravatei de doliu, ci şi prin cumpătarea gesturilor şi înţelepciunea vocii. A înţeles nerăbdarea lui Billy Sánchez dar i-a amintit, fără să-şi piardă blîndeţea, că se aflau într-o ţară civilizată, ale cărei norme stricte se întemeiau pe criteriile cele mai vechi şi înţelepte, spre deosebire de Americile barbare, unde era de ajuns să dai bacşiş portarului ca să intri în spitale. „Nu, dragul meu tînăr" — îi zise. Nu era altceva de făcut decît să se supună imperiului raţiunii şi să aştepte pînă marţi.

— La urma-urmelor, nu mai sînt decît patru zile — încheie. Pînă atunci, duceţi-vă la Luvru. Merită osteneala.

Cînd ieşi, Billy Sánchez se pomeni în piaţa Concorde, fără să ştie ce să facă. Văzu turnul Eiffel pe deasupra acoperişurilor şi i se păru atît de aproape că încercă să ajungă pînă la el mergînd pe chei. Dar foarte curînd a realizat că era mai departe decît părea, şi îşi mai schimbă şi locul pe măsură ce-l căuta. Aşa încît a început să se gîndească la Nena Daconte, aşezat pe o bancă pe malul Senei. Văzu remorcherele trecînd pe sub poduri, dar nu-i păru rău vase ci case rătăcitoare cu acoperişuri colorate şi ferestre cu ghivece cu flori pe pervaz, cu sirme cu rufe întinse la uscat pe sulande. Se uită îndelung la un pescar încremenit cu undiţa nemişcată şi firul imobil în apă, se plictisi să aştepte să se mişte ceva, pînă începu să se întunece şi se hotărî să cheme un taxi ca să se întoarcă la hotel. Abia atunci a constatat că nu ştia numele şi adresa hotelului şi că n-avea habar în ce sector din Paris se afla spitalul.

Cuprins de panică, a intrat în prima cafenea pe care o găsi, a cerut un coniac şi s-a străduit să-şi adune gîndurile. Pe cînd stătea acolo s-a văzut reflectat de multe ori şi din unghiuri diferite în oglinzile fără număr de pe pereţi, s-a simţit speriat şi solitar şi pentru prima oară de cînd era pe lume s-a gîndit la realitatea morţii. Dar cu al doilea pahar s-a simţit mai bine şi i-a venit ideea providenţială să se întoarcă la ambasadă. A căutat cartonaşul în buzunar, ca să-şi amintească numele străzii şi a descoperit că pe dos erau tipărite numele şi adresa hotelului. Experienţa aceea îl impresionă atît de neplăcut că tot şirul următoarelor şapte săptămîni şi-l petrecu în cameră, legînd numai cît să mănînce şi să mute maşina pe trotuarul corespunzător. Vreme de trei zile a continuat să cadă aceeaşi burniţă murdară ca în dimineaţa sosirii. Billy Sánchez, care nu citise niciodată o carte întreagă, ar fi dorit să albă una, ca să nu se mai plictisească trîntit în pat, dar singurele pe care le-a găsit în valizele soţiei erau în alte limbi decît spaniola. Prin urmare, a aşteptat mai departe ziua de marţi, contemplînd păunii ce se repetau pe tapetul de pe pereţi şi fără a încetă nici măcar o clipă să se gîndească la Nena Daconte. Luni şi-a făcut puţină ordine în cameră, imaginîndu-şi ce-ar spune ea dacă l-ar găsi în asemenea hal, şi doar atunci a descoperit că blana de vizon era pătată cu sînge uscat. Şi-a petrecut după-amiaza spălînd-o cu săpunul parfumat găsit în geanta de voiaj, pînă izbuti s-o facă la fel ca atunci cînd o urcaseră în avion la Madrid.

Marţea se ivi tulbure şi îngheţată, dar fără burniţă, şi Billy Sánchez se sculă de la şase şi aşteptă la poarta spitalului, împreună cu o grămadă de rude de-ale bolnavilor încărcate cu pachete şi buchete de flori. Intră cu gloata, ducînd pe braţ blana de vizon, fără să întrebe nimic şi fără să aibe habar pe unde se putea afla Nena Daconte, dar sustinut de convingerea că avea să dea de medicul asiatic. A străbătut o curte interioară foarte mare, cu flori şi păsări sălbatice, pe laturile căreia se aflau pavilioanele bolnavilor: femeile la dreapta, bărbaţii la stînga. Luîndu-se după vizitatori, a intrat în pavilionul femeilor. A văzut un şir lung de bolnave aşezate pe paturi, cu cămaşa de noapte dată de spital, luminate de străiucirea puternică din ferestre, şi chiar s-a gîndit că totul era mai vesel decît se putea închipui de afară. După ce a ajuns la capătul culoarului şi l-a străbătut iar în sens invers, s-a încredinţat că nici una din bolnave nu era Nena Daconte. Apoi trecu din nou prin galeria interioară, privind pe fereastră pavilioanele minuscule, pînă crezu că-l recunoaşte pe medicul pe care-l căuta.

Era el, într-adevăr. Stătea cu alţi medici şi cîteva infirmiere examinînd un bolnav. Billy Sánchez a intrat în pavilion, a dat-o la o parte pe una din surorile din grup şi s-a oprit în faţa medicului asiatic, care stătea aplecat peste bolnav. L-a strigat. Medicul şi-a ridicat ochii trişti, s-a gîndit o clipă şi atunci l-a recunoscut:

— Dar unde naiba aţi fost? — zise.

Billy Sánchez rămase perplex.

— La hotel — răspunse. Aici, în apropiere.

Atunci a aflat. Nena Daconte murise pierzînd sînge în seara de joi, 9 ianuarie, la 7,10, după şaizeci de ore de eforturi zadarnice ale specialiştilor cei mai competenţi din Franţa. Pînă în ultima clipă fusese lucidă şi senină şi dăduse instrucţiuni să fie căutat bărbatul ei la hotelul „Plaza Athenee", unde aveau o cameră rezervată, şi să se ia legătura cu părinţii ei. Ambasada fusese anunţată vineri printr-o telegramă urgentă primită la cancelarie, cînd părinţii Nenei Daconte zburau deja spre Paris. Ambasadorul în persoană s-a ocupat de formalităţile de îmbălsămare şi de funeralii şi rămase să ia legătura cu Prefectura Poliţiei din Paris ca să fie găsit Billy Sánchez. Un comunicat urgent cu datele sale personale a fost transmis din noaptea de vineri pînă duminică seara la radio şi televiziune, şi în răstimpul acestor patruzeci de ore a fost omul cel mai căutat din Franţa. Fuseseră localizate trei Bentley-uri decapotabile de acelaşi tip, dar nici unul nu era al lui.

Părinţii Nenei Daconte au sosit simbătă la prînz şi au veghiat corpul în capela spitalului, aşteptînd pînă în ultima clipă să fie găsit Billy Sánchez. Fuseseră anunţaţi şi părinţii lui, care s-au pregătit să ia avionul spre Paris, dar în ultimul moment au renunţat, din pricina unei încercături de telegrame. Slujba a avut loc duminică la ora două, la numai două sute de metri de camera sordidă de hotel unde Billy Sánchez agoniza de singurătate, ţinînd după dragostea Nenei Daconte. Funcţionarul care-l primise la ambasadă mi-a spus, cîţiva ani mai tîrziu, că el însuşi a primit telegrama de la cancelarie, la o oră după ce Billy Sánchez ieşise din biroul său, şi că l-a tot căutat prin barurile aşezate din Faubourg St. Honoré. Mi-a mărturisit că nu i-a dat prea mare atenţie cînd l-a primit, căci nu şi-ar fi închipuit niciodată că provincialul acela zăpăcit de noutatea Parisului şi cu o scurtă de miel aşa de neglijentă ar avea o origine atît de ilustră. Chiar în noaptea aceea de duminică, pe cînd el îşi înfrîna dorinţa de a plînge de furie, părinţii Nenei Daconte au renunţat să-l mai caute şi au luat corpul îmbălsămat în cosciugul de metal, iar cei care au putut să-l zărească repetară ani în şir că nu văzuseră niciînd o femeie mai frumoasă, vie ori moartă. Aşa încît marţi dimineaţă, cînd Billy Sánchez intră în sfîrşit în spital, înmormîntarea avusese deja loc în tristul cavou din La Manga, la numai cîţiva metri de casa unde ei dealuiseră primele tîlcuri ale fericirii. Medicul asiatic care l-a pus pe Billy Sánchez la curent cu tragedia a vrut să-l dea în sala spitalului nişte pastile calmante, dar el le-a refuzat. Plecă fără să spună un cuvînt, fără nimic pentru care să mulţumească, gîndindu-se că tot ce-i trebuia grabnic era să găsească pe cineva să-i rupă moaca cu lovituri de lanţ, ca să se răzbune de nenorocirea lui. Cînd a ieşit din spital nici nu şi-a dat măcar seama că din cer cădea lin o zăpadă fără urme de sînge, cu fulgi proaspeţi şi puri ce păreau mici pene de porumbel, iar pe străzile Parisului domnea un aer de sărbătoare, fiindcă era prima ninsoare zdravănă din ultimii zece ani.

În româneşte de
Tudora Şandru Olteanu

REVISTA STRĂINĂ

● **TEATRUL MARE DIN MOSCOVA** anunţă un nou spectacol de balet **Secolul de aur**, pe muzica lui Dimitri Şostakovici. Declaraţiile maestrului principal, Iuri Grigorovici, propun spectatorilor o imagine a montării pe care o semnează: „Şostakovici are numeroase partituri pentru balet, dar ele au fost compuse, de regulă, pe baza unor scenarii care sînt cu mult mai slabe decît muzica şi de aceea baletele lui Şostakovici nu au fost puse în scenă. Muzica sa de balet este adesea interpretată în concerte. Ea este înregistrată pe discuri, dar are un suport dramatic slab." În acest sens, cunoscutul coregraf a modificat scenariul pentru spectacolul **Secolul de aur**, păstrînd libretul iniţial doar ca pe un punct de plecare. Spectacolul va încerca să reconstituie atmosfera primului deceniu de după revoluţie, situîndu-şi acţiunea într-un oraş din sudul Uniunii Sovietice.

● **CUNOSCUTUL POET GERMAN WALTER MEHRING** cunoaşte un succes neaşteptat cu ultimele ediţii din opera sa. El este reputat, înainte de toate, prin iniţierea genului baladei politice, cu mult înaintea lui Bertold Brecht. Încă din 1918, volumaşul său intitulat „Cabaretul politic" fusese interzis datorită caracterului vitriolant, iar piesa „Negustorul din Berlin" va cunoaşte un răsunător scandal în montarea celebrului regizor Piscator, în 1928. După venirea la putere a nazigtilor, lui Mehring i se va anula calitatea de cetăţean german, iar autorul cunoaşte soarta egalatului politic. O ediţie recentă a însemnărilor din exil, publicată sub titlul „Mai departe", a apărut într-o colecţie populară, constituind un succes răsunător de public, împreună cu romanul din aceeaşi perioadă „Muller, istoria unei ginţi germane". Apreciată de critici este şi republicarea cunoscutei sale cărţi „Biblioteca pierdută. Autobiografia unei culturi", apărută pentru prima oară în limba engleză în 1951. Un critic notează: „Walter Mehring a rămas, pînă la sfîrşit, un spirit rătăcitor, mereu în căutarea necunoscutului „Patria mea este limba germană. Locul mi-e pretutindeni, aparţin în Niciăeri"

● **O LUCRARE FUNDAMENTALĂ** privind literaturile africane este „O introducere la muzica Kamba", referitoare, de fapt, la tradiţia poemelor orale, care constituie tezaurul tradiţional al literaturilor de pe continentul negru. Un comentariu critic al lui P.R.M. Nene apreciază această lucrare fundamentală în felul următor: „Kavyu, autorul cărţii, distinge ceea ce am putea să considerăm trăsăturile generale ale cîntecelor kamba, poeme de înţelepciune, de adorare şi de laudă, cu particularităţi ritmice specifice. El încearcă, de asemenea, să identifice poemele din punctul de vedere al regiunii de provenienţă, care exprimă viaţa populaţiilor locuitoare în acele părţi ale Africii. Acolo unde nu este vorba de o ocupaţie specifică, poemele înglobează un plan istoric, luptele populaţiilor din Kenya pentru libertate, împotriva colonialismului".

● **REBEKA NJAU** semnează un roman celebrat pentru subtilul amestec de mitologie şi folclor apreciat de critici ca fiind una dintre cele mai interesante cărţi ale literaturii est-africane. Scriitoarea este, de asemenea, cunoscută pentru piesele sale de teatru, între care **Cicatricea** a fost mult aplaudată în anii '60. Autoarea a revenit apoi pe scena literară cu **Un bob de grîu** şi alte cărţi ce o situează pe primul plan al literaturii de azi. Criticul Chris Wanjau o apreciază în acesti termeni: „Ceea ce interesează în primul rînd în cărţile sale este întotdeauna alienarea omului, singurătatea sufletească a individului care trece prin tot felul de încercări pentru a scăpa de teroarea materială şi spirituală a lumii sale. Aceasta este tema dominantă a cărţii, care transformă romanul în actualitate pură, pentru că astăzi conflictul octaient dintre viaţa tradiţională africană şi lumea occidentală nu este numai fascinant ci, mai degrabă, intensificat într-un mod paroxistic, manifestîndu-se în spiritul nesatisfăcut al omului care caută întotdeauna să se elibereze".

● **CELEBRA CÎNTĂREAŢĂ** franceză Edith Piaf este întruchipată pe scena teatrului din Viena de către Maria Bill. Critica se referă în următorii termeni la această interesantă realizare: „Rafale de aplauze au izbucnit la **Schauspielhause** din Viena, aşa cum nu putem auzi decît la operă sau în sălile de concert. Actriţa o reînvie pe Piaf, personajul venerat dincolo de anii '30, cînd a cunoscut răsunătoarele sale succese. Într-un teatru de limbă germană s-a putut încerca pentru prima oară evocarea costumelor şi a vocii de altădată; experienţa a reuşit, mitul a fost reînviat". Critica vieneză celebrează colajul biografic intitulat **Piaf**, realizat de Pam Gems, montat pentru prima oară în '78 în Anglia şi apoi refăcut într-un spectacol pe Broadway.

SPORT

Cît cîntăreşte un suspin?

În ultima noapte de martie, pe Dunăre, pe Buzău şi pe Siret se zămisleşte aurul şi toate trestiile capătă culoarea albastră. Acum, cînd scriu, ultima noapte de martie, ajunsă o sigla războinică, se varsă în instituţia lunii aprilie. Însoţită de o mică ninsoare, cu zbuteri descurajate. Peste zi, la Brăila, înflorind ca piersicii, s-au dat în bărci, braţ la braţ ciung, oacheşul cartier Giuleşti din Capitală cu blonda, scufundata-n valuri şi legendara Comorofcă. Vreau să spun c-au înunzărt timp, liliac, seminţe de dovleac, seminţe de floarea-soarelui ucraineană şi au făcut un minunat schimb de cuţite cu tăiş dublu două doruri ale mele. Sînt convins că numai datorită lor primăvara aceasta e o stare de confuzie, o negaţie şi un adevăr şi mai cu seamă o exigentă tragere în piept a serviciului meteorologic, punctele Virful Omul, Caraorman, Făurei, Bucureşti Filaret şi Bucureşti Băneasă. Deci, ieri după-amiază, pe stadionul din Hipodromul Brăilei, unde nu se mai găseşte nici-un cal (am pierdut cai, căruţele, slătarii, zarafii, scrumbiile albastre şi dependenţa de oraşul Galaţi, care rămîne cel mai de seamă cîştig al nostru) Rapidu)eţul din Giuleşti a trecut peste Gloria Buzău ca o zicătoare prin gura unui lăutar, adică furînd un dinte de viplă şi lăsînd în gura baiaurului o turmă de oi. Acum, prin cerul nopţii umblă un soare mic cu două suspine-n coarne şi eu mă întreb ca năucul: ce-i trebuia Rapidului să se bată pe două fronturi?! F. C. Ploieşti s-a aşezat ferm într-o singură tranşee, de unde bate cu tunul, iar Rapidul, cu jucători tot patru la leu şi două legături de verdeaţă pe deasupra, nu, că să le îa ei pe toate! Aşa s-a hotărît, aşa vom da şi noi cu pinăvazul, aici nu încape trădare şi nici vorbă-n dungă, dar mi-e teama că la mintea noastră, cinevva, dacă mai pune cinci bani, poate să cumpere-o cretă ca să scrie pe vagoanele de marfă: aştia şi-au tăiat buricul şi s-au declarat pasaj de prepeliţe.

Cupa a făcut şi anul ăsta victime spectaculoase, ca să nu zic inadmisibile. Cea mai mare lovitură a primit-o echipa Steaua, marea specialistă în a fi regina lunii iunie. Ea a pierdut în faţa echipei lui Dobrin (antrenorul) ceea ce dovedeşte că Dobrin ştie să umble şi pe trepte de marmură — însă ne lasă-n gură două boabe amare. Fără Steaua, Cupa României pierde din farmec. Marii jucători care se numesc Iordănescu, Sameş, Anghelini, Iordache nu pot pune puţin nuiaua pe spinarea colegilor foarte tineri, foarte talentaţi şi foarte îndoienţi?! Au rămas în luptă Dinamo, Universitatea Craiova, Corvinul, F. C. Argeş, adică formaţiile de elită, indiferent că F. C. Argeş ocupă un loc modest în clasament, dar mi-ar fi plăcut s-o văd pe Steaua revenind unde-i sede bine. Nu ştiu cît cîntăreşte un suspin (uneori face cît o primăvară) ştiu că ne-ar fi căzut mai norocos bobii dacă militarii ar fi intercepţat fluxul de simpatie al publicului. Ademenit de vîntul în care explodează muguri şi de ideea că merită să vă povestesc, în numărul viitor, despre un război al porumbeilor, rămîn al dumneavoastră,

Fănuş Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef:
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA: Bucureşti, Piaţa Scînteii nr. 1, tel. 17 32 08
ADMINISTRAŢIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 93
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"